

Murat Moralı
bağışdır - 2012

özgürlük

aylık siyasi dergi

yolu

- SEÇİMLER ÜZERİNE
- ÜRÜN'ÜN BİR YAZISI ÜZERİNE
- DEMOKRASİ MÜCADELESİ
- SAĞLIK SORUNU
- Feodalizmin Yarattığı Gerilim ve «Tüfekliler»

TÜSTAV

26
TEMMUZ

İÇİNDEKİLER

SEÇİMLER ÜZERİNE	3
ÜRÜN'ün BİR YAZISI ÜZERİNE / C. ALADAĞ	11
DEMOKRASİ MÜCADELESİ / İ. AKSOY	35
SAĞLIK SORUNU / H. TOPRAK	47
SANAT — EDEBİYAT	
Feodalizmin Yarattığı Gerilim ve «Tüfekliler» / Mehmet BAYRAK	60
ORHAN VELİ'den ŞİİRLER	71
MASİYÊ REŞ Ê PIÇÛK	75
OLAYLAR — YORUMLAR	80

Sahibi: *Faruk ARAS* — Yazı İşleri Müdürü: *Mustafa KAYA*
Yönetim ve Haberleşme Adresi : Dizdariye Medresesi Sok.
Deniz Apt. No. 8-8 Çemberlitaş - *İSTANBUL* — Abone: Yıllık
100 TL. — Altı aylık 50 TL. Dış ülkeler iki katıdır. — İstanbul
dağıtım : *TAN-DA* Ankara Dağıtım : *ANKARA BÜROMUZ*
Sanlı Han 105-214 Kızılay - *ANKARA* — İzmir : *EGE DAĞI-*
TİM — Baskı: *ÖREN Basımevi* — Dizgi: *EVREN MATBAASI*

SEÇİMLER ÜZERİNE

Dergimizin Mayıs sayısında, seçimlerle ilgili yazımızda, «Sosyalist hareketi temsil edebilen herhangi bir örgütün giremediği 5 Haziran seçimlerinde, gerici partilerin iktidardan düşürülebilmesi için, oyların bölünmemesi gereği de gözönüne alınarak demokrasi cephesinin oyları CHP'de toplanacaktır. CHP'ye oy veren sosyalistler, elbette CHP'nin ne olup ne olmadığını bilerek ona oy vereceklerdir,» demiştik. Seçim sonuçları, değerlendirmemizin doğruluğunu açıkça ortaya koydu.

MC'yi oluşturan dört partinin 5 Haziran seçimlerinde aldığı oy toplamı % 53 civarındadır. Adalet Partisinin, «milliyetçi» diye nitelendiği oyları kendi partisinde toplamak için gösterdiği tüm çabalara rağmen, özellikle MSP ve MHP'nin % 14 civarındaki bir oyu bölüşmesine engel olamamıştır. Buna karşılık, sol kanatta TİP'in ve TBP'nin aldığı oy yüzdeleri son derece düşük olmuş; toplam % 42 civarındaki oyun % 41,4'ünü CHP tek başına almıştır. Bu da sosyalistlerin oylarının CHP'de toplandığını gösteriyor.

1973 seçimlerine oranla CHP'nin oylarında görülen % 8'in üzerindeki artış, aynı zamanda, en gerici ve tutucu burjuva partilerinin tabanından sola doğru önemli bir oy akışı olduğunu gösteriyor. Bu gelişme büyük kentlerde, işçi sınıfının yoğun olduğu yerlerde açık biçimde görülüyor. Ekonomik dönüşümlerin yavaş ilerlediği ve gelecekteki yapının güçlü olduğu kırsal kesimlerde ise kitlelerdeki bilinçlenmenin çok daha ağır yürüdüğü ve gerici partilerin kitleleri kontrol etmeyi sürdürdükleri görülüyor. Bu durum, Batı Anadolu'da kırsal kesimlerde açıkça görüldüğü gibi, Doğu'da, feodal yapının etkinliğini sürdürdüğü Kürt toplumunda da belirgin şekilde görülüyor.

Doğu ve Güneydoğu'nun pek çok ilinde, oy kutuplaşmasının çok zayıf olduğu, oyların çeşitli burjuva partileri arasında, birbirine yakın bir biçimde dağıldığı; hatta kimi zaman küçük partilerin ve bağımsızların büyük partilerden daha fazla oy topladıkları ilk bakışta gö-

züküyor. Bunun başlıca nedeni bölgede hâlâ oldukça etkin olan feodal yapıdır. Kürt toplumunda seçim mücadelesi, genel olarak ağaların, şeyhlerin, aşiret reislerinin mücadelesi biçiminde geçmektedir. Gerçi bu bölgede, 1965'lerden bu yana giderek güçlenen ilerici, demokratik, devrimci bir muhalefet oluşmaktadır; ama bu muhalefet henüz, politik ve örgütsel bakımdan, gerici feodal güçlerin etkinliğini kıracak bir gelişme düzeyine ulaşmamıştır. Kürt toplumundaki ilerici ve demokratik güçler, 5 Haziran seçimlerinde, anti-faşist bir mücadelenin gereği olarak CHP'yi desteklediler. Ancak CHP'nin Kürt sorunundaki geleneksel şoven tutumu, bu desteğin çok daha etkin ve yığinsal bir karakter kazanmasını engelledi. Bu partinin ön seçimler nedeniyle giriştiği anti-demokratik vetoların da oldukça olumsuz etkileri oldu. Ecevit'in, seçim propagandası döneminde, Doğu ve Güneydoğu illerinin kenarından dolaşıp Diyarbakır ve Van'a gitmeyi son güne bırakması da nedensiz değildir. Kürt sorununda açık şoven bir tavır sürdüren CHP genel başkanı, bu illerde tepkilerle karşılaşmaktan endişe etmişti.

Seçimlerde en büyük oyu, tahmin edildiği gibi CHP aldı, ancak bu, onun tek başına hükümet kuracak kadar milletvekili çıkarmasına yetmedi. AP ise, 1973 seçimlerinde dağılan oylarının bir bölümünü toplayabildi. Bu arada, AP'nin karşısında politikasını belli bir ekonomik temele dayandıramayan DP eridi. MSP ise gücünü yarı yarıya yitirdi. MC olayından kârlı çıkanlar AP ile MHP oldu. Özellikle 2,5 yıllık iktidar dönemini iyi kullanan, okul ve yurtlarda yürüttüğü kanlı saldırılarla buraları kendi militanlarının yuvası haline getiren ve birçok kurumlara kendi militanlarını dolduran MHP, saldırılarını seçim döneminde de sürdürdü ve büyük bir oy artışı sağladı. MC iktidarı altında seçimlere gidilmesi olumsuz bir durumdu. Özellikle MHP'nin topladığı oylarda baskının ve mükerrer kullanılan oyların oranı küçümsenemez.

Sermayenin en fanatik, ırkçı, saldırgan milis örgütü niteliğinde olan MHP'nin gösterdiği bu gelişme, dikkatle gözönünde tutulması gereken bir durumdur. Üstelik bu gelişme, faşist saldırganlığın, kan dökücülüğünün en yoğun olduğu illerde daha da belirgindir. CHP'nin yaptığı gibi salt barışçı çağrılarının kitlelerin gözünü açmağa yetmediği ortadadır.

Seçim sonunda hükümeti kurma görevi Ecevit'e verildi. Bu yazının hazırlandığı sırada Ecevit hükümeti güvenoyuna hazırlanmaktadır. Ecevit hükümetine karşı Demirel, Türkeş ve Erbakan büyük bir öfke ve telaşla karşı çıkıyorlar. Diğer yandan sermaye çevreleri aynı telaşı göstermiyor. Sermaye çevreleri de, yamalı bohça tipinden, uyumsuz ve bunalımı giderek derinleştiren bir koalisyon hükümetin-

dense, CHP'nin tek başına hükümet kurmasını tercih ediyorlar. Çoğunluğu sağlayamayan haliyle, böylesine bir CHP hükümetinin, sermayenin canını sıkabilecek bazı girişimlerde bulunabileceğine de pek ihtimal vermiyorlar. Seçim sonuçlarının bir CHP hükümetini zorladığı bu şartlarda, kuşkusuz sermaye de gerekli esnekliği gösterecektir. Kaldıkı özünde bir burjuva partisi olan CHP iktidarından sermayenin ciddi bir endişe duyması için neden yoktur. Büyük sermaye çevreleri, esnek davranarak CHP'yi kontrol etmeye ve demokratik bazı adımlarda onu frenlemeye, diğer yandan CHP'nin emekçi kitleler üzerindeki etkinliğinden yararlanarak, «çalışma barışı» dedikleri şeyi gerçekleştirmeye, sınıf mücadelesini yumuşatmaya çalışacaklardır. Nitekim Halil Tunç gibi bir sarı sendikacı, işçi sınıfının mücadelesini patronlara peşkeş çeken bir kişi bile, şimdi CHP'nin yanında açık tavır takınmıştır. Bütün bunların CHP ile bağları sıkılaştırma, CHP'yi ehlileştirme ve kendilerini sigortaya alma çabaları olduğuna kuşku yoktur.

Ecevit hükümeti meclisten güven oyu alırsa, sermaye kesimleri ve diğer gericiler, herşeyin üstüne bir «sünger» daha çekmeye çalışacaklardır. Ama CHP de kitlelere verdiği sözleri unutamaz. Öncelikle faşist saldırganlığın durdurulması için Ecevit hükümeti ciddi tedbirler almak zorundadır. Bu konuda, CHP yöneticileri, eski bir İsmet Paşa alışkanlığıyla, «hem sağa, hem sola» vurma hatasına, umarız ki kendilerini kaptırmazlar. Çünkü saldırının sağdan geldiği, demokrasi düşmanlığının faşistler ve gericilerce yürütüldüğü ortadadır. Ancak daha şimdiden Eyüboğlu'nun, can güvenliğini sağlamak yolunda alınan tedbirlerden söz ederken, «ister sağdan, ister soldan gelsin» tarzında bir tekerlemeyi kullanması, CHP yöneticilerinin yapısını gösteriyor. Bu ifade, günümüz gerçeklerinde asıl saldırganı gizlemeye yarar. Açıktır ki saldırı sağdan gelmektedir ve can güvenliğini sağlayacak bir Ecevit hükümeti de bu gerçeği görmeli, kitlelerin kafasını karıştıran, ikircikli tavırlar içine daha baştan girmemelidir.

Belli bir süre saldırıların durması da yetmez. Çünkü faşist beslemeler belli bir süre sinip uygun şartları bekleyebilirler. Devlet kadroları faşist militanlardan temizlenmeli, Ülkü Ocakları gibi saldırgan üreten kuruluşlar kapatılmalı, okullar ve yurtlar faşist beslemelerin etkinliğinden kurtarılmalıdır. Bu, aynı zamanda ilerici, demokrat, devrimci gençliğin örgütlenmesine zorluklar çıkarmamaya, hatta destek olmaya bağlıdır.

CHP yöneticileri, eğer hükümet güven oyu alabilirse, kendilerini rehavete kaptırıp, soyut barış çağrılarını yapmakla yetinir ve faşist kadroların etkinliğini kırmak için ciddi tedbirler almazlarsa kitlelere verdikleri vaatleri çiğnemiş ve faşist saldırganlığa, ileride belki de daha

güçlü biçimde kapıyı açık tutmuş olurlar. Devrimci ve demokratik güçler, bu yolda CHP hükümetini etkilemeli ve onu vaatlerini yerine getirmeye zorlamalıdır. Kitlelerin CHP hükümetinden, yerine getirilmesini isteyecekleri tek vaat elbette bu değildir; ama başlangıçta en önemlisi budur.

Ecevit hükümetinin güven oyu almaması halinde bunalımın daha da derinleşmesi ve hele MC hükümeti tipinden yeni bir hükümetin kurulması halinde gerici saldırganlığın 5 Haziran öncesi dönemi de kat kat aşması mümkündür. Devrimci ve demokrat hareket şartlarına göre esnek ve zorunlu mücadeleye hazır olmalıdır. Bu da her şeyden önce, şartlar şu ya da bu olsun, yığınlığa kapılmamaya, anti-faşist mücadelede birlik ve dayanışma oluşturmayı gerektirir. Sosyalist ve demokratik güçlerin birlik ve dayanışması, bizzat bir CHP hükümetinin ilerici doğrultuda adımlar atması için de zorunlu bulunmaktadır.

TİP'in Aldığı Oylar ve Sosyalist Hareket

Dergimizin Mayıs sayısında, TİP'in seçimlere katılmasıyla ilgili olarak da şunu söylemiştik: «TİP'e gelince, ülkemiz sosyalist hareketinin bugün vardığı düzeyde, onu ideolojik ve örgütsel düzeyde temsil etmekten çok uzak bulunan, bu nedenle de ne ilerici sendikaların, ne demokratik kitle örgütlerinin, ne de genel olarak sosyalistlerin ve demokratların desteğini alamayacak olan bu örgütün, seçimlerde devrimci potansiyelin gücünü temsil edemeyeceği gibi, bazı yanlımlara ve geniş emekçi kitlelerin gözünde sosyalist hareketin gücünün olduğundan çok küçük görünmesine yol açacağı ortadadır.»

Seçim sonuçları bu değerlendirmemizin de ne kadar haklı olduğunu göstermiştir. Ama acaba TİP yöneticileri seçimlerden gerekli dersleri çıkardılar mı? Hiç sanmayız. TİP'in seçimlerde aldığı sonuç, bizim için, pekçok sosyalist ve demokrat için sürpriz olmadı; ama bu sonuçların TİP yöneticileri için bir sürpriz olduğuna kuşku yoktur. Çünkü kendileri asla böyle bir sonuç ummuyorlar, «sosyalizm bayrağını meclise dikmek»ten söz ediyorlar, grup kurmayı düşünüyorlar; en azından birkaç milletvekili çıkarmayı umuyorlardı.

TİP yöneticileri başından beri soldaki bölünmeyi yok sayarak, kendilerini «işçi sınıfının biricik partisi», «iktidara yürüyen sosyalist hareket» sayarak bir düşün içinde yüzdüklerini, kendilerini ve tabanlarını aldattıklarını göstermişlerdi. TİP'in tek başına seçimlere girmeye hak kazanması ise onların bu düşlerini daha da enginleştirdi, «birden çok sosyalist parti hikâyesi bitti» diye ilan ettiler. Bu tutum, on-

ların sosyalist birliğin sağlanması konusunda bir sorumluluk duymalarına, bu yönde diyaloga girmelerine de hep engel teşkil etti. Sendikalarda ve demokratik kitle örgütlerinde bir etkinlik kuramamaları, hatta varolan küçük bir etkinliği de yitirmeleri bile onlara gerçeği göstermeye yetmedi. Ama çok önem verdikleri seçimlerin yüzlerine çarptığı acı gerçek, belki onların kendilerine gelmesine yardımcı olabilirdi. Oysa bunun da yetmediği, TİP yöneticilerinin kendi düşüncülerinde yürümeye kararlı oldukları şimdi de görülüyor ve onlar buna uygun gerekçeleri imal etmeye başladılar bile. Yürüyüş Dergisinde şöyle deniyor: «Milyonlarca işçi ve emekçi sosyalizmin gür ve tutarlı sesini yeniden duydu. Oy vermediler. İlgi ile ve heyecanla dinlediler...» Demek ki avunmak için birşeyler bulmak mümkün.. «Milyonlarca işçi ve emekçi Halk Partisi'ne faşizmi durdurması için oy verdi...» TİP'e oy verenleri ise şöyle niteliyorlar: «Üyeler, pratik zorunluluklar nedeni ile üye olmayan fakat üyeler kadar partisine bağlı olanlar, pek az sayıda da işçi sınıfının siyasal hareketinin varlığını demokratik mücadelenin vazgeçilmez ögesi olarak görenler..»

TİP'e oy verenlerin üyeleri ve bunun dışında az sayıda insan olduğu doğru. Ama TİP'liler bunun böyle olacağını, milyonlarca işçi ve emekçinin ve bu arada 1965'lerde, 69'larda TİP'e oy veren yüzbinlerin, «faşizmi durdurması» için CHP'ye oy vereceklerini önceden görebildiler mi? Hayır. Onlar, «CHP'ye giden oylarını geri alacaklarını» umuyorlardı ve ileri görüşleri bu kadardı.

TİP sözcüleri, nerdeyse, «sosyalistlerin sayısı bukadarmış» demeye getiriyorlar. Oysa gerçekler hiç de böyle değil. «İşçi sınıfının siyasal hareketinin varlığını demokratik mücadelenin vazgeçilmez ögesi sayan» ve bugün sayıları ülkemizde yüzbinleri aşan insan TİP'e değil, CHP'ye oy verdi. Ve onlar, «Faşizmi durdurması» için değil, «faşizmi durdurmak» için bunu yaptılar.

TİP'in seçimlerde, «işçi sınıfının gür sesini» ne oranda dile getirebildiği de ayrı bir konu. Gerçekten bunu iyi yapabilseydi, aldığı sonuçlara rağmen, yine de iyi bir iş yaptığı söylenebilirdi. Oysa TİP'in kanlı MC yönetimine yürekli eleştiriler yöneltmekten çok —çünkü kitleler ondan en çok bunu bekleyebilirdi— sosyalist oyları CHP'ye bırakmama kaygusuyla, CHP'yi karşısına aldığı ve bu yüzden de kitlelere ters düştüğü görüldü.

Diğer yandan, işçi sınıfının gür sesinin duyurulması da, işçi sınıfı hareketinin gücünü temsil etmekten uzak bulunan bir grubun, hesapsız bir biçimde girdiği bir seçim çalışmasıyla başarılabilir. Bu sesi duyurmak isteyenler, öncelikle, sosyalist hareketin birliğini sağlamak için dar grupçu kulelerinden sıyrılmak zorundadırlar. Kaldı ki bu ses, gerçekten işçi sınıfının ideolojisine, devrimci mücadele yön-

temlerine yürekten ve yiğitçe bir bağlılıkla olur. Bunu yapamayanlar ne sosyalistlere, ne kitlelere güven veremezler. İşçi sınıfı hareketi bu aşamayı yapmadıkça, işçi sınıfının bilimsel dünya görüşüne uygun devrimci bir program üzerinde birlik sağlanmadıkça o gür ses duyurulamaz ve hareket sosyal demokratlar karşısında güdük kalmaya mahkûm olur. Dar grupçu tavırlarını aşamayanlar ise eriyip gitmekten kurtulamazlar. Bu söylediklerimiz yalnız TİP'le de ilgili değildir. Kendilerini aynı düşlere kaptıranlar, küçük grup güçlerini abartanlar ve sosyalist birliğin sağlanması uğrunda gerekli sorumluluğu göstermeyenler TİP'in dışında da görülüyor.

Rızgarî Dergisi ve «Seçim Siyaseti»

5 Haziran seçimleriyle ilgili olarak «Rızgarî» dergisinden, onun tüm 3. sayısını ayırdığı, «Kürt Halkının Anti-sömürgeci, ulusal Demokratik mücadelesinin seçim siyaseti»nden de söz etmeyi gerekli bulduk. Gerek Komal yayınlarının önsözlerinde ve bazı kitaplarında, gerek Rızgarî Dergisinin şimdiye dek çıkan üç sayısında oldukça yanlış, bilim dışı görüşler ileri sürülmektedir. Gerçi bu tür görüşler devrimci saflarda gündün güne daha da tecrit ediliyor. Ama belki de bu tecrit olma ve silinme pisikozunun yarattığı öfkeyle bu dergi ve yayının çevresindeki kişiler, kendi bilim dışı, burjuva ve küçük burjuva görüşlerini marksist terminoloji ile süsleyip sunmaya ve daha da saldırgan olmaya başladılar. Dişe dokunur bir etkinlikleri olmasa da bu tür yanlış görüşlere karşı daha açık tavır almak gereklidir. Biz, şimdilik Rızgarî'nin 3. sayısında çıkan «seçim siyaseti»nden kısaca söz etmekte yetineceğiz. Bu konuda aslında derli toplu, geniş bir eleştiriyi ayrıca yapmayı düşünmekteyiz.

Rızgarî, 3. sayısında, 130 sayfa boyunca, «seçim siyaseti» adı altında CHP'ye öfkeli bir saldırı yöneltiyor. Bunun yanısıra, aynı saldırıyı, bu seçimde kendi tavrını benimsemeyenlere, CHP'yi oylarıyla destekleyenlere de yöneltiyor. Bu baylar, «Ecevit'le, Türkeş arasında bir fark yoktur,» demişlerdi ama; CHP'ye karşı yürütülen bu kampanyaya karşılık Türkeş ve yandaşlarına karşı herhangi bir kampanya açmıyorlar ve bunu da «onlar zaten malum» demekle geçiştiriyorlar. Kaçınılmaz olarak da bu tutum, pratikte bay Demirel ve Türkeş'e yarıyor.

«Anti-sömürgeci ulusal demokratik mücadele siyaseti» adına, Türkeş'le Ecevit arasında bir fark olmadığını söyleyenler, faşizmle burjuva demokrasisini birbirine karıştırıyorlar. Hiç kuşkusuz, Kürt halkı açısından da bu fark vardır ve önemlidir. Bunu iddia edenler, en azından 12 Mart dönemini hatırlasınlar ve Demirellerin, Türkeşlerin

ve benzerlerinin, genel olarak tüm sosyalist ve demokratları ceza-
evlerine doldurdukları gibi Doğu'da da Kürt devrimci ve demokrat-
larına da aynı şeyi yaptıklarını ve 12 Mart dönemi sonrasında, CHP -
MSP iktidarı döneminde, CHP'nin önemli katkısıyla çıkarılan genel
aftan Kürt devrimci ve demokratlarının ve bu arada «Ecevit'le Türkes
arasında bir fark yoktur» diyenlerin de hapishanelerden çıktıklarını
unutmasınlar.. Şüphesiz bu affı kimse CHP'nin bir lütfu olarak de-
ğerlendirmiyor. 12 Mart döneminin aşılması da, genel affın çıkması
da tüm sosyalist ve demokratların mücadelesiyle, kitlelerin buna sa-
hip çıkmasıyla başarılı. Ama CHP'nin tavrı da en azından buna uy-
gun düştü. O, bu gelişmenin karşısında değil, yanında yer aldı.

Bakın Rızgarî, CHP'den söz ederken ne diyor:

«**CHP ise**, Sömürgeci TC genelinde de, sömürge Kürdistanı'nın
özelinde de «Demokratik sol» şarlatanlıkları, «sosyal adaletçi», «halk-
çı», «ilerici» cambazlıkları ile, anti-faşist mücadeleyi kuşatmak, kır-
mak eylemleriyle; ...teşhir edilmesi gereken bir siyasi organizasyon-
dur».

Demokratik solculuk, sosyal adaletçilik, halkçılıkla ilgili söyle-
nenler neyse ama, CHP'yi anti-faşist mücadeleyi kuşatmak ve kır-
makla suçlamak gerçeklerle hiç bir ilgisi olmayan bir iddiadır. Ger-
çek şu ki CHP, pek tutarlı olmasa da anti-faşist bir tavır içindedir
ve bundan dolayı da faşizm yanlıları onu önemli bir engel olarak gör-
mekte, saldırılarını ona da yöneltmektedirler. Seçim döneminde bu
saldırıları doruğuna çıkmıştır.

Görülüyor ki, Rızgarî, anti-faşist mücadeleye, anti-sömürgeci
mücadeleyi birbirine karıştırmakta ve bu nedenle de gerçekleri ters
yüz etmektedir. Elbette sosyalistler, CHP'nin şoven yapısını iyi bili-
yorlar; onlar, CHP iktidarının Kürt ulusal sorunu hakkında herhangi
bir demokratik adım atmasını beklemiyorlar. Onlar CHP iktidarında
da sömürgeci ilişkilerin devam edeceğini biliyorlar. Ama bu başka
şey, ülkeye çökmek isteyen çok daha zalim bir rejime karşı, faşizme
karşı Türk ve Kürt emekçilerinin, Türkiye'de yaşayan herkesin güç ve
mücadele birliği etmesi başka bir şey.

Rızgarî, CHP'nin iktidara gelmesini, Kürt ulusal demokratik güc-
leri için büyük bir tehlike olarak gösteriyor. Bakın bu konuda ne di-
yor :

«MC saldırganlığı önünde pıсарak, CHP solculuğuna yeşil ışık
yakma küstahlığını devrimci olarak nasıl yapacağız? CHP gelsin iş-
ler düzelecek deniyor, «demokrasi»nin sınırları genişlesin, iyi olur
deniyor...»

«Ama bu arada Kürt halkının anti-sömürgeci ulusal demokratik
mücadelesinin şah damarı kesilecek, militan kadroları ezilip sindiri-

lecek, Kürt halkı hedefsiz ve siyasetsez bırakılacak, önemli mi bu? Önemlidir elbette.»

Görüldüğü gibi Rızgari, sosyalistlerin seçim politikasını kavramıyor. O CHP'ye oy verilmesini istemeyi MC saldırganlığı önünde pısmı, CHP solculuğuna yeşil ışık yakma diye niteliyor. Bunların gerçeklerle bir ilgisi yok. Sosyalistler ve demokratlar MC saldırganlığı önünde asla sinmediler; onlar faşist tırmanışa karşı vargüçleriyle direndiler, kurbanlar verdiler. Onlar, seçimlerde de bu nedenle MC'nin iktidardan düşürülmesi için çalışıyorlar. Onlar, sosyalist hareketle CHP arasındaki farkı da kitlelere anlatıyorlar ve «CHP solculuğu» için değil, gelecekteki gerçek bir sosyalist toplum için mücadele ediyorlar. Faşizme karşı mücadeleyi, türlü bahanelerle, lafazanlıklarla reddedenlerin, anti-faşist mücadeleyi görev saymayanların kim oldukları ise ortada. «Bizim görevimiz anti-faşist mücadele değil, anti-sömürgeci mücadele» diye açık-kapalı kitlelerin kafasını bulandırmaya çalışanların kimler olduğunu herkes biliyor. Rızgari, anti-faşist mücadeleyle anti-sömürgeci mücadeleyi karşı karşıya koyuyor; işte yanlış olan budur.

CHP'nin iktidara gelmesinin «Kürt halkının anti-sömürgeci ulusal demokratik mücadelesinin şah damarı»nı keseceği, «militan kadrolarını ezip sindireceği», «Kürt halkını hedefsiz ve siyasetsez bırakacağı» iddiaları ise gülünç. Bu nasıl mücadeledir ki CHP'nin iktidara gelmesiyle hemen şahdamarı kesilecek, Kürt halkı hedefsiz ve siyasetsez kalacak? Hem bunları niçin MC değil de CHP yapacak? Faşizm sosyal demokrasiden daha mı az tehlikeli? Kuşkusuz, bir CHP iktidarında da Kürt devrimci ve demokratlarına baskılar olabilir ve bunlar genel olarak tüm sosyalist ve demokratlara da olabilir; ama MC iktidarını bir yana koyup CHP iktidarını gülünç derecede tehlikeli göstermenin yararı nedir?

Rızgari'nin bu tutumu, seçim pratiğine de yansdı. Bu görüşü paylaşan baylar, birçok yerde, CHP'ye karşı aldıkları tavırla, kaçınılmaz olarak gerici MC partilerinin, en gerici şeyh ve ağaların yanında yer aldılar. Kendi yanlış görüşlerini haklı gösterme çabasıyla CHP listelerindeki ilerici, demokrat adaylara saldırdılar. Gerçi bu tavır, onların yanlış «siyaset»lerini daha da açığa çıkardı, onları devrimci ve demokratik güçlerin, kitlelerin karşısına düşürdü ve onları daha da tecrit etti. O da başka..

TÜSTAV

ÜRÜN'ÜN BİR YAZISI ÜZERİNE

C. ALADAĞ

Ürün Dergisinin Haziran 1977 tarihli 36. sayısında «Ulusal Baskı ve Ayrıcalık» başlıklı, Hıdır Ersavaş imzalı bir yazı çıktı. Bu yazıda dergimizin ulusal sorunla ilgili görüşleri de suçlanmakta ve bu konuda bir diyalogun yararlı olacağından sözedilmektedir. Aslında, dergimizde ulusal sorunla ilgili çeşitli konular sistemli bir biçimde, uzun boylu tartışıldığı için yeniden aynı konuya dönmek bizim için cansıkıcı olacaktır. Diyaloga gelince, 36 aydır çıkan, ve kapağına «sosyalist» sözcüğünü koyan bir derginin, hem de Türkiye gibi ulusal baskının vatani olan bir ülkede, bu sorunu ancak şimdi farketmiş olması, ya da ancak şimdi bundan söz etme gereğini duyması, sonra da başkalarını diyaloga çağırması ciddiye alınacak bir tavır değildir. Böyle gayri ciddî bir çağrıya evet dediğimiz için değil, ancak sözkonusu yazıda, ulusal sorunla ilgili olarak pekçok yanlışlar sergilendiği ve dergimize de haksız suçlamalar yöneltildiği için cevap vermek gereğini duyduk.

Yazının ilk bölümünde, ulusal sorunla ilgili olarak bazı genellemeler yapılıyor, ikinci bölümde ise, «bazı görüşlerin eleştirisi» başlığı altında, «bazı görüşler» ve bu arada dergimiz suçlanıyor. Biz de sözkonusu yazıdaki sırayı izleyerek, «işçi sınıfının devrimci dünya görüşü» adına ileri sürülen bu görüşlerin neyin nesi olduğunu tartışacağız.

Bay Hıdır Ersavaş yazısının başlarında şöyle diyor:

«En başta bugünkü tartışmaların sağlıklı olduğunu söylemek çok zordur. Bu tartışmaları daha çok, Maoçu, Troçkist öğelerin serüvenci anlayışları, ayrılıkçı görüşler yönlendirmektedir.»

«İşçi sınıfının devrimci dünya görüşüyle, bu ters öğelerin çarpık bakış açısı arasında bir benzerlik olamayacağı doğaldır. İlericilere düşen görev, bu ayrımı yapmak, sapık akımlarla arasındaki kesin hattı çizmektir...»

Besbelli, Bay Hıdır Ersavaş, ulusal sorun hakkında genel anlamda konuştuğu zaman da Türkiye'deki somut durumu, yani başlıca Kürt ulusal sorununu da göz önünde tutmaktadır. Ona göre, bugünkü tartışmalar sağlıklıdır, çünkü onları maocular, troçkistler, ayrılıkçılar yönlendirmektedir. Kendisi ise, malûm olduğu ve yazının çeşitli yerlerindeki belirlemelerden de anlaşılacağı üzere, tek «sapık olmayan çizgi», «işçi sınıfının öncü savaştan kolu» adına konuşmaktadır.. Bu durumda akla şu soru geliyor: başkaları bu tartışmaları yönlendirirken siz nerdediniz? Ürün dergisi ki 36 aylık bir süredir çıkıyor, böyle bir sorunun farkında değil miydi? Böyle bir sorunu tartışmak gereğini neden duymadı? Ama baylarımız, yıllar boyu ağızlarını ürkek ve bilinçli bir şekilde kapattıktan sonra ansızın ortaya çıkıyorlar, «sapık akımlarla» kendi aralarındaki hattı çizmeye, «kördüğüşüne» son vermeye kalkışıyorlar. Herşeyi biryana bırakalım ama, öncelikle bu tavrın sosyalistlikle, işçi sınıfının devrimci tavrıyla bir ilişkisi yoktur.

Ulusal sorunda başı yalnız burjuvazi mi çeker?

Bay Hıdır Ersavaş, herkesin bildiği en basit gerçekleri yeniden tanımlamaya girişiyor; ama klasik metinlerdeki bazı tanımları dogmatik biçimde alıp yorumladığı için büyük açmazlara düşüyor:

«Ulusal sorunda başı çeken burjuvazidir. Amaç sömürüden pay almak, pazara egemen olmaktır.»

Böyle diyor bay Ersavaş ve Stalin'den aldığı bir alıntıya dayanarak bunu tüm dönemler için genelleştiriyor, bundan yola çıkarak ulusal sorunun başını her yerde ve her dönemde burjuvazinin çektiği anlamına gelen bir yoruma girişiyor.

Oysa Stalin'in sözkonusu belirlemeleri, ulusal sorunun, Avrupa ulusları çerçevesinde tartışıldığı, henüz bir «sömürgeler genel meselesi» haline dönüşmediği döneme özgüdür. Nitekim Ekim devrimi sonrasında, değişen yeni koşullarda Lenin ve Stalin, tezlerini geliştirmişler, yeni koşullarda ulusal meselenin kazandığı yeni niteliği görüp vurgulamışlardır. Ulusal sorun, Avrupa ulusları çerçevesinde tartışma konusu olduğu dönemde, hakim ve bağımlı ulus burjuvazileri arasındaki pazar çekişmesi nedeniyle, ulusal sorunun başını burjuvazi çekmekte ve sorun da böyle değerlendirilmekte idi. Oysa Birinci Emperyalist savaştan sonra şartlar büyük ölçüde değişti. Sovyetler Birliğinde devrimin zaferiyle birlikte oluşan yeni olumlu şartlarda emperyalizmin ve sömürgeciliğin boyunduruğu altındaki halklar güçlü kurtuluş mücadeleleri başlattılar. Bu mücadeleler dünya devrimci sü-

recinin bir bileşeni haline dönüştü. Ulusal kurtuluş mücadelelerinde öncülük, klasik örneklerde olduğu gibi yalnızca burjuvazide değildi. Aksine birçok ülkelerde yerel burjuvazi, ulusal hareketin karşısında ve işbirlikçi bir tavır takınabiliyordu. Çünkü emperyalistler, sömürgelerde bağımsız bir pazar, ulusal ekonomi oluşmasına olanak vermemişler, yerel ekonomiyi kendi metropol ekonomilerine bağımlı kılmışlar ve yerli burjuvaziyi bu sömürü ilişkisinde bir aracıya dönüştürmüşlerdi. 1920'de, «Ulusal ve Sömürgeler Komisyonunun Raporu»nda Lenin şöyle demektedir:

«Birincisi, bizim tezlerimizin temel, esas fikri nedir? Ezilen halklarla ezen halklar arasında ayrımın yapılması. Biz II. Enternasyonalin ve burjuva demokrasisinin tersine, bu ayrımı özellikle belirtiyoruz. Emperyalizm döneminde, uluslar ve sömürgeler sorununun çözüme bağlanmasında somut iktisadi gerçekleri gözönünde bulundurmak, soyut kavramlardan değil de, somut gerçeklerden hareket etmek, proletarya için ve III. Enternasyonal için özellikle önemlidir.»

Raporda daha sonra ise şöyle denmektedir:

«Sömürücü ülkelerin burjuvazisiyle sömürgelerin burjuvazisi arasında bir ölçüde yakınlaşma olmuştur, öyle ki, sık sık ve belki de çoğu halde, ezilen ülkelerin burjuvazisi, bir yandan ulusal hareketleri desteklerken, aynı zamanda emperyalist burjuvaziyle anlaşma halindedir, yani emperyalist burjuvaziyle birlikte devrimci hareketlere karşı ve devrimci sınıflara karşı savaş vermektedir.»

Son 50-60 yıllık pratik de bunu açıkça gösteriyor. Ulusal hareketi salt burjuvazinin çıkarlarına, onun öncülüğüne bağlamak için kişinin gözlerini, ulusal kurtuluş mücadelesi veren onlarca halkın mücadelesine kapatmış olması gerekir. Bu durumda örneğin bir Vietnam halkının ulusal kurtuluş mücadelesi nasıl açıklanacaktır? Bu mücadele, «genç burjuvazinin» sınıfsal çıkarları için, pazar için yürütülmüş bir savaş mıydı; yoksa işçi sınıfının öncülüğünde yoksul köylülerin, kent ve köy küçük burjuvazisinin, yurtsever aydınların ve ulusal nitelikteki burjuvazinin de katıldığı, tüm yurtsever ve demokratik kitleleri kapsayan bir ulusal mücadele mi?. Elbette her ülkede devrimin başını, Vietnam'da olduğu gibi işçi sınıfı çekmemiş, şartlar buna uygun düşmemiştir. Ama kuşku yok ki çağımızda, emperyalizme ve sömürgecilğe karşı verilen mücadeleler, bay Ersavaş'ın bilgiç bir şekilde nitelendirdiği gibi, bir burjuva oyunu, onun «ayrılıkçı» özelemlerinin, pazar için kavgasının sonucu olarak nitelenemez.

Gerçi bay Ersavaş, yazısında, ulusal sorunun tarih içinde birtakım değişmelere uğradığının farkında gibi gözükmektedir, ama o, bu

değişimin özünü kavramamıştır; değişmelerden sözetmekle birlikte, bunun ne menem birşey olduğunu görememekte ve heyecanla, «kendi çıkarları için pazar kavgası yürüten burjuvaziye» hücum edip durmaktadır.

Günümüzde ulusal hareketin başını birçok ülkede, dar sınıf çıkarlarını düşünen burjuvazi değil, işçiler ve diğer emekçi halk kitleleri çekmektedir. Bu o denli «meşhur ve maruf» bir şeydir ki ispatı gerekmez. Ama yine de sayın Ersavaş'a kolaylık olması için biz, 1969 yılında Moskova'da yapılan, 75 komünist ve işçi partisinin katıldığı konferansta tespit edilen ortak metinden bir örnek verelim:

«Komünistler, özgürlük, ulusal bağımsızlık ve kendi halklarının sosyalist geleceği için savaşıyorlar. Onlar bilimsel sosyalizm düşüncesinin taşıyıcıları ve ulusal kurtuluş hareketlerinin öncü savaşçılarıdır.» (1)

Ulusların Kendi Kaderlerini Belirleme Hakkının Çarpıtılması

Bay Ersavaş, sözde, «ulusların kendi yazgılarını çizme hakkı»nı savunuyor. Ama bu noktada da yasak savma kabından hareket ettiği, sosyalizmin bu temel ilkesine özünde inanmadığı açıkça görülüyor. Şöyle diyor:

«Bir ulusun özgürce kendi geleceği konusunda karar sahtibi olması, aynı zamanda BİRLİKTE KALMA anlamına gelir.»

Bu anlama gelmez sayın Ersavaş! Bir ulusun kendi kaderini belirleme hakkı, BİRİLİKTE KALMAYA DA KARAR VEREBİLME HAKKI anlamına gelir. Bu ikisi birbirinden oldukça farklı şeylerdir. Sosyalistler bu ilkeyi savunurken, ulusların iradesini önceden şarta bağlamazlar. Ayrılmaya ya da birlikte kalmaya karar verme hakkı o ulusun bileceği iştir.

Ulusal sorunda başı çekme işlevini burjuvaziye bırakan ve neredeyse ulusal mücadeleyi bir tüm olarak bir burjuva oyunu olarak suçlayan bay Ersavaş, diğer yandan şöyle diyor:

«Günümüzde işçi sınıfı, ulusal ayrıcalık ve baskıya karşı savaşımın başını çekiyor. İşçi sınıfının damgasını taşımayan bir hareket, kesin hedefe ulaşamıyor... Ulusların bir arada yaşamasına koşulların böylesine elverişli olduğu bir dönemde, BİRLİK bayrağını yükseltmek vazgeçilmez bir görevdir. Böylesi bir görevden, ancak gözü dar sınıf çıkarlarından başka birşey görmeyen burjuvazi ve ona boyun eğen kimi küçük burjuva çığırkanlar kaçabilir.»

(1) Zirve Konferansı, Habora yayınları, s. 55

Bütün bunlarla ne demek istiyor bay Ersavaş? Açık konuşmaktan sözediyor ama, kendisi açık konuşmaktan dikkatle kaçınıyor ve herşeyi karmakarışık etmekte büyük bir ustalık gösteriyor. Günümüzde «ulusal ayrıcalık ve baskıya karşı savaşımın» başını işçi sınıfı çektiğine göre, demek burjuvazi değilmiş bütün bu işleri yapan.. Ama öyle anlaşılıyor ki, bay Ersavaş, bununla ezilen halkların işçilerini kastetmiyor pek.

Kuşkusuz çağımızda, işçi sınıfı, her türlü baskıya karşı olduğu gibi, ulusal baskıya karşı mücadelenin de başını çekiyor. Ama bundan bay Ersavaş gibilerinin kendilerine pay çıkarmaları için bir sebep yoktur. Ancak gerçekten baskılara karşı direnenler, baskıları kitlelere anlatanlar, bu konuda susmayı bir meslek haline getirmeyenler, işçi sınıfını burjuvazinin şoven şartlanmalarından kurtarıp enternasyonal görevlerini yerine getirenler bununla övünebilirler. Türkiye’de bu «savaşımın» başını çekenler hiç de bay Ersavaş gibi adını ilk kez duyduğumuz olanlar ve onun sözünü ettiği «işçi sınıfının öncü savaşkan kolu» olanlar değildir.

Bay Ersavaş «birlik»ten de sözediyor ve «kendi dar sınıf çıkarlarından başka bir şey düşünmeyen burjuvalara» ve onlara boyun eğen «çığırtkanlara» çatıyor. O halde şimdi daha açık konuşalım: Bay Ersavaş ne biçim bir birlik düşünmektedir. O, bütün bu sözleri Türkiye’de Kürt ulusal sorunuyla ilgili olarak ettiğine göre, «kendi dar sınıf çıkarlarından başka şey düşünmeyen» Kürt burjuvalarıyla ve onlara boyun eğen «çığırtkanlar»la mı birlik kurmayı düşünüyor; yoksa Kürt işçileri, emekçileri ve sosyalistleriyle mi? Herhalde, Kürt burjuvalarıyla birlik gibi komik birşeyi düşünmediğine göre, o zaman kimi suçlamaktadır? Sözkonusu birlikten kastettiği işçilerin birliği ise, o zaman kimlerin bu birliği engellediğini, ne söyleyerek ve ne yaparak engellediklerini açığa kavuşturmak, bu konuda «açık konuşmak» gerekmez mi? Biz, bu birlik konusuna bu yazıda daha açık biçimde dokunacağız. Ancak öncelikle, bize öyle geliyor ki bay Ersavaş’ın burada sözünü ettiği birlik işçilerin birliği değil; o, ulusların birliğinden, bir devlet çatısı altında yaşamasından sözediyor. «Ulusların birarada yaşamasına koşulların böylesine elverişli olduğu bir dönemde» diyerek, bunu belirtiyor. Ve bay Ersavaş, ulusların birlikte yaşama sorununu, zaman ve mekândan, somut şartlardan soyutlayarak ele aldığı için feci şekilde yanlış sonuçlara varıyor. Bu dönemde bile, ülkeden ülkeye, bir toplum sisteminden diğerine şartlar son derece değişiktir. Örneğin Fransız ve ABD emperyalizmine karşı ulusal kurtuluş savaşı verdiği ve «birlikte» yaşamadığı için kim Vietnam halkını suçlayabilir? Sömürgecilerle birlikte yaşamadıkları için, özgürlükleri uğrunda mücadele ettikleri için, herhangi bir ülkenin ne işçileri, ne

burjuvaları suçlanamaz. Birliği savunmak ancak demokratik toplumlar için sözkonusudur. Örneğin ulusal meselenin çözüldüğü, ulusal baskı ve sömürünün ortadan kaldırıldığı Sovyetler birliğinde, çeşitli ulusların emekçileri birlikte yaşamaya karar verdikleri için iyi yapmışlardır ve halkların çıkarına olan da oydu. Ulusal baskı ve sömürü altında olan bir halkın yapacağı iş bu baskı ve sömürüye karşı kararlı bir biçimde mücadele etmektir. Bu aşamada bir birlik sözkonusuysa, o da her iki halkın işçilerinin, emekçilerinin, tüm devrimci ve demokrat güçlerinin sömürü ve zulüm yönetimine karşı güçbirliği yapmaları, en sıkı dayanışmayı oluşturmalarıdır. Ve bu birlik en sıkı şekilde işçiler arasında sözkonusu olur.

Bay Ersavaş ve çevresi, acaba Türkiye'de Kürt sosyalistlerini, Kürt halkının kurtuluşu yolunda mücadele ettikleri, ulusal baskı ve sömürüye en kararlı biçimde karşı çıktıkları için mi suçlamaktadırlar? Hiç kuşkusuz, Kürt sosyalistleri, her iki halkın, demokratik şartlarda, ulusal sorunun da çözüldüğü gerçekten özgür ve demokratik şartlarda, bir arada yaşayabileceklerini, böylesi birliğin yararlı olduğunu açıkça söylemekte ve bunu savunmaktadırlar. **Özgürlük Yolu'nun** çeşitli sayılarında herkes bu görüşün ısrarla savunulduğunu görmüştür. Bay Ersavaş'ın da alıntı yaptığı 19. sayımızdaki yazıda bu konuda şöyle deniyor:

«Burjuva unsurlar ve ulusal hareket adına onların ardından gidenler, 'ayrılma hakkı'nı, kayıtsız şartsız bir ayrılmaya çağrı olarak anlıyor ya da öyle gösteriyorlar. Oysa bu konudaki leninist ilke bellidir. Sosyalistler bu hakkın, kayıtsız şartsız olarak ezilen ulusa tanınmasını isterler; ama bu hakkın kullanılışı başka bir şeydir. Ezilen ulus duruma göre ayrılmaya ya da birlikte yaşamaya karar verebilir. Birlikte yaşama elbette, bağımlılık ilişkilerinin, ulusal baskı ve sömürünün sürmesi anlamında değildir; birlikte yaşama, eşit, demokratik şartlarda bir birlikte yaşama olacaktır. Ezilen ulusun işçi ve emekçilerinin tavrına gelince, bu konuda onlar, emekçi halkın çıkarları nasıl gerektiriyorsa öyle davranacaklardır. Eğer ancak ayrılma yoluyla kitleler özgürlüklerine kavuşacaksa, onların tavrı ayrılmadan yana olacaktır. Ama, aksine, çok uluslu bir ülkede genel bir devrim sözkonusuysa, halkların bu ortak devrimi ulusal meseleyi de çözecekse, bunun şartları varsa ve eğer böyle bir durumda ayrılma, ezilen halkı kendi burjuvazisininin, içerdeki gerici güçlerin sultanı altına düşürecekse, bu durumda elbette ki ayrılmadan yana değil, birlikten yana olunmalıdır. Çünkü birlik devrimin başarılarını çabuklaştıracak, hem ulusal baskıya, sömürüye, hatta kimi halde varolan sömürgecilliğe son verecek; hem de ezilen ulusun, ulusal boyunduruktan biçim olarak kurtulsa bile, içerdeki gerici güçlerin boyunduruğu altına düşmesine engel olacaktır. Sosyalistlerin ve emekçilerin tavrı, işte somut duruma göre böylesine değişik olacaktır. Buna karşı çıkanlar, ne pa-

hasına olursa olsun ayrılma diyenler, ulusu ya da halkı değil, onların kurtuluşunu değil, feodallerin ve burjuvaların çıkarlarını düşünmektedirler, endişeleri budur ve onun ötesindeki parlak ve heyecanlı sözler sahtekârlıktan, ikiyüzlülüğten başka bir şey değildir.»

İşte dergimizde ulusların birliği sorunu böyle konmuştur. Bay Ersavaş bu yazıdan habersiz de değildir, çünkü bu yazıdan aldığı başka bölümleri eleştirmekte ve bizi ayrılıkçı burjuvazinin etkisi altında kalmakla suçlamaktadır.

Açıktır ki, ulusal baskı altında olan, bundan da öte, bay Ersavaş'ca kabul edilmemekle birlikte, ülkesi yüzyıllardan beri sömürgeleştirilmiş bir halkın ulusal baskıya, zulme, sömürgeciliğe karşı tepkisinin, çeşitli sınıflar açısından değişik bir biçimde dile getirilmesi doğaldır. Soruna sosyalist bir görüşle bakanların yanısıra, burjuva ve küçük burjuva görüşlerle yaklaşanlar da olacaktır. Ulusal hareket içinde çeşitli sınıf ve tabakaların ideolojik mücadelesi görülür. Bay Ersavaş gibileri, bunların tümünü aynı kaba koymak hakkına sahip değillerdir.

Soruna işçi sınıfının dünya görüşüyle bakan Kürt sosyalistleri, hareketi saptırmak isteyen feodal ve burjuva unsurlarla, küçük burjuva eğilimlerle de kararlı biçimde mücadele ediyorlar. Bay Ersavaş ve çevresinin bu mücadeleyi görmemesi olanaksızdır. Gerçek şu ki Bay Ersavaş ve çevresi bunu bilmezlikten geliyorlar. O, sosyalistleri ve sosyalistlerle mücadele içinde olanları aynı kaba koyarak, herşeyi birbirine karıştırarak, bu bulanıklık içerisinde eleştirmeyi bilerek yapıyor.

Özümleme Sorunu

Bay Ersavaş'ın özümleme konusunda söyledikleri de, sorunu zaman ve mekân şartlarından soyutladığı için, oldukça yanlış şeyler içermektedir. Her türlü özümlemeye karşı olmak elbette burjuvazinin işidir. Sosyalistler doğal özümlemeye (asimilasyona) karşı çıkmazlar; ulusların doğal, zora dayanmayan kaynaşmasını ilerici bir gelişme olarak değerlendirirler. Onlar zora, baskıya dayanan özümlemeye karşıdırlar. Bu, elbette, her sosyalistim diyenin bilmesi gereken bir gerçek.

Öte yandan, ulusal sorun tartışmalarında doğal özümlemeyi Türkiye şartlarında ileri sürüp savunmanın anlamı nedir? Türkiye'de Kürt toplumu veya diğer azınlık, küçük halklar üzerinde böylesine doğal biçimde işleyen bir özümleme mekanizması mı var? Gerçek şu ki Türkiye'de burjuvazinin en azgın, zora, baskıya dayanan bir zo-

rakî özümleme politikası yürürlükte. Bu politika, baskı altındaki halkların moral gelişimini olduğu kadar, ekonomik ve her türlü sosyal gelişimini de sekteye uğrattıyor. Sosyalistim diyen kişiye, aynı zamanda bu tür bir baskıya, zorbalığa karşı da sesini yükseltip mücadele etmek görevi düşmez mi? Ama görünen o ki, bay Ersavaş ve benzerlerine, zulme ve sömürüye karşı yürütülen mücadeleyi karalamak için bin dereden su getirmek düşünüyor. Peki bu baylarımız zorakî asimilasyona, Türkiye'de başka halkların dili ve kültürü üzerindeki bunca baskıya karşı ne yapmışlardır?

Bay Ersavaş, Lenin'in, çok değişik şartlarda söylediği şu sözlerini kendi yanlış görüşlerine dayanak alıyor:

«Burjuva milliyetçiliğinin ilkesi, genel olarak, milliyetin gelişmesidir, burjuva milliyetçiliğinin tekeli buradan gelir. Sonu olmayan ulusal kavgalar buradan doğar. Proletarya ise, herhangi bir ulusun ulusal gelişmesini savunmak şöyle dursun, yığınları bu gibi hâyâllere karşı uyarır, kapitalist değişim için en geniş özgürlüğü savunur ve zorla özümleme ya da imtiyazlara dayanan özümleme dışında, ulusların özümlemesini olumlu karşılar.»

Bay Ersavaş bundan hareketle, **ulusal gelişme ve ulusal kültür** için herhangi bir mücadelenin sosyalistlerin görevi olmadığını söylüyor. Kendisi, bu konuda da değişen şartlardan ve bu arada ulusal kurtuluş hareketlerinin aldığı biçimlerden, devrimci hareketin yeni görevlerinden habersiz görünmektedir.

Lenin burjuva milliyetçiliğini eleştiriyor, bir burjuva ideolojisi olarak onun getirdiği önerilere karşı çıkıyordu. Ama günümüzde ulusal hareket burjuvazinin tekelinde değildir. İşçi sınıfı ve diğer emekçi halk kesimleri de kendi çıkarları açısından ulusal soruna sahip çıkmakta, onu yönlendirmektedirler. Nitekim, daha yukarıda da belirttiğimiz gibi, Lenin de değişen şartlara uygun olarak ulusal sorunla ilgili tezlerini geliştirmişti. Ekim Devriminden bu yana, ulusal kurtuluş hareketleri emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı verdikleri mücadele ile, onu gerileterek uluslararası düzeyde işçi sınıfı hareketinin güçlü bir müttefiki olmuşlardır. Artık ulusal hareket iki ulusun burjuvazisi arasındaki pazar kavgası, çıkar çatışması olmaktan çıkmıştır. Çeşitli sömürge ve bağımlı ulusların özgürlüğe kavuşmaları; ekonomik, sosyal ve kültürel yönden gelişmeleri; emperyalizmin, sömürgecilerin boyunduruğunu kırmak, hayat alanlarını daraltmak, ekonomik ve kültürel etkinliklerini azaltmak bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle günümüzde **ulusal gelişme** terimi değişik bir anlam kazanmıştır. Bu konuda, uluslararası bir belgeye bakmak yeterdir. Haziran 1969'da Moskova'da yapılan, 75 komünist ve işçi

partisinin ve bu arada TKP'nin de katıldığı konferansta hazırlanan ortak metinde bu terim birçok yerde kullanılmaktadır:

«Arap halkları ise, özgürlük, bağımsızlık ve **ulusal gelişimleri** için işgal edilen topraklarını kurtarmak ve...» (1)

«Pek çok bağımsız Asya ve Afrika ülkesinde... bağımsız **ulusal ekonomiyi** ve endüstriyi kurmak... **ulusal kültürün** yeniden canlandırılmasını, ilerici geleneklerin geliştirilmesini...» (2)

Görülüyor ki bay Ersavaş, «ulusal gelişme» ve «ulusal kültür» terimlerine karşı savaş açarken oldukça dikkatsiz ve bu işlerden fazlaca habersiz biri gibi davranmıştır. Çünkü o, bu tutumla, bu kavramları kullanan 75 komünist ve işçi partisini de burjuva ayrılıkçılığı kapsamı içine sokmuştur!

Bay Ersavaş'ın bu uluslararası belgeyi incelememiş olması mümkündür. Bunun gibi ulusal gelişme ve ulusal kültür kavramlarının günümüz sosyalist literatüründe nasıl ve hangi anlamlarda kullanılmış olduğuna dikkat etmemiş olması da mümkündür. Ama **ÜRÜN** dergisinin bir önceki sayısında, bir sovyet bilim adamının, Yulian Bromlei'nin, «SSCB'de Etnik Süreçler» başlığıyla yayınlanan makalesini de dikkatli okumadığı anlaşılmaktadır. Bu makalenin bir yerinde şöyle demektedir:

«Büyük Sosyalist Ekim Devrimi'nin etkisi, Rusya'nın sayısız **ulus ve ulusal grubunun** her yönlü gelişimine... yol açtı; bu yeni eğilimler, **ulusların serpilip gelişmesi...**» (Altını biz çizdik).

«Sosyalizmi **ulusların gelişmesi** ve birbirlerine gitgide **yakınlaşması** karakterize eder.»

Görüldüğü üzere, sosyalist ulusların gelişimi, bu ülkelerde ulusal kültürün gelişip serpilmesinin burjuva milliyetçiliğiyle bir alıp vereceği olmadığı gibi; sosyalist aşamaya ulaşmamış geri kalmış halkların, anti-emperyalist ve demokratik yöndeki gelişmeleri; özgürlüklerine kavuşmaları, ulusal bir ekonomi kurmaları, feodaliteyi tasfiye etmeleri, ulusal kültürü geliştirmeleri de, yani bu anlamdaki **ulusal gelişme** de, işçi sınıfının tedirgin olacağı, karşı çıkacağı bir şey değildir. Gerici burjuvazinin niyetlerini herkes bilir, burjuva toplumlarda ulusal kültürün iki unsuru içerdiğini de. Ama Amerika'yı yeni keşfeden biri pozuyla, Lenin'in çok başka şartlarda ve başka amaçlarla söylediği sözleri gerekçe yapıp, başkalarına haksız şekilde saldırmak, insanı böylesine güç durumlara düşürür.

Bay Ersavaş klasik metinlerden alıntılar yaparken, değişen şartları, somut durumu gözönüne almamakta, bu nedenle de tam bir dog-

(1, 2) **Zirve Konferansı, Habora Yayınları, s. 22, 55**

matizme varmaktadır. Bu tutum marksizmin canlı, yaratıcı özüne aykırıdır ve onu kuru bir skolastiğe çevirir.

Bay Ersavaş, zorla özümlemeye karşı çıkıyor; bugüne dek bu konuda ne gibi bir çaba harcadığı bir yana, ama hiç değilse öyle diyor. Bu bile kendileri açısından olumlu bir gelişme.. Çünkü demokratik kitle örgütlerinin ortak bildirimlerinde kimlerin «özümleme» terminden allerji duydukları ve zorla özümlemeye karşı bir tavrın —ki bu kesinlikle demokratik bir görevdir— bildirimlerde yer almamasına çalıştıkları herkesçe iyi biliniyor.

Diğer yandan, Bay Ersavaş, hemen, sanki çok demokratik bir ülkede yaşıyormuşuz ve sanki doğal özümleme süreci etkinmiş gibi doğal özümlemenin uzun savunmasına geçiyor. Geçmişe hayranlık duyanlardan, kültürü sınıfsal özünden soyutluyarlardan, burjuvazinin yoz ve gerici kültürüne bekçilikten sözediyor. Kimmiş bütün bunları yapanlar? Neden açık konuşmuyor? Bu, okuyucuyu şaşırtma, bulanık suda balık avlama taktiğidir. Türkiye sol hareketinde, kendisinin ve hayranlık duyduğu çizginin dışında, herkesi bir çuvala koyup suçlamaya kalkışan bay Ersavaş, böyle yapmakla dürüst bir yöntem seçmiyor.

Kürt ulusu içinde de geçmişe körü körüne hayranlık duyanlar, gerici ve yoz bir kültürü canlı tutmak isteyenler bulunabilir ve vardır. Ama bu gerici ve yoz kültürü, Kürt halkının ve çağımızın ilerici ve demokratik kültürüne karşı ayakta tutmak isteyenler, en başta Kürdistan'ı aralarında bölüşmüş olan sömürgeci güçler ve onların içerdiği işbirlikçileri, gerici feodal unsurlardır. Bunlara karşı kimlerin mücadeleye ettiği ise ortada. Ulusal sorun üzerine, namus belasıyla da olsa yazı yazmak zorunda kalan bay Ersavaş gibileri, hiç değilse bu konuda Özgürlük Yolu'nda çıkan yazılara ve Kürt halkının kültürüyle ilgili verilen örneklerle şöyle bir baksalar, belki herkesi uluorta suçlama hakkını kendilerinde görmezler.

Ayrı Ulustan İşçilerin Birliği

Bay Ersavaş, ayrı ulustan işçilerin birliği konusunda da, somut bir örnek vermektan kaçınarak ve bir genellemeye giderek doğrularla yanlışları yanyana sıralamaktadır. Şu sözlere bakalım:

«Ulusal ayrıcalık sorununda (?) önemli bir konu da, ayrı ulustan işçilerin birliğidir. Ezilen ulusun burjuvazisi, bağımsız bir devlet oluşturma amacı güder. Devlet olmak için de «ulusal örgüt»ü kurmak zorundadır. Genç burjuvazinin bu çabasına karşı savaşım yürütmek, kendi sınıf birliğini korumak, işçi sınıfının baş görevidir. Burjuvazinin amacı her sınıftan insanları kendi «ulusal örgüt»ünde toplamak, yığınlara hükmetmek, on-

ları kendi dar sınıf çıkarları uğruna savaş alanına sürmektir. İşçi sınıfını parçalamak, «ulusal devlet» demagojisiyle gözler önüne sis perdesi çekmektir.»

Bir kez, ezilen ulusun burjuvazisinin mutlaka bağımsız bir devlet kurma isteğinde bulunacağını ileri sürmek, böyle bir isteği tüm dönemler ve ülkeler için genelleştirmek —genelleme bay Ersavaş'ın yöntemidir— yanlıştır. Bay Ersavaş, aklını hep klasik örneklere takmıştır. Oysa çağımızda, pek çok geri kalmış sömürge ve bağımlı ülkede burjuvazinin hiç de böyle bir ulusal devlet kurma çabası görülmemektedir. Çoğu ülkelerde ise, ulusal burjuvazi diye nitelenen bir kesim yurtsever harekete katılsa bile, burjuvazinin büyük bölümünün sömürgecilerle işbirliği yaptığı görülmektedir. Çünkü sözkonusu Asya, Afrika ülkelerinin burjuvazisinin durumu, 20. yüzyıl başlarındaki Polonya'da, çeşitli Avusturya uluslarında görülen burjuvazinin durumundan çok farklıdır. Örneğin Polonya burjuvazisi, en az Rus burjuvazisi kadar gelişkindi, onunla pazar savaşı yapıyordu. Rus burjuvazisini kovmak, pazara egemen olmak onun çıkarınaydı. Oysa geri kalmış sömürge ve bağımlı ülkelerin burjuvazisi metropole bağımlı durumdadır, onun komisyonculuğunu yapmaktadır, ona muhtaçtır. En azından bu ülkelerdeki burjuvazinin ezici bölümü bu niteliktedir; onun için de yabancıların gitmesi, tam tersine onun işine gelmez. Bu nedenle de o, mutlaka bir ulusal devlet peşinde koşmaz. Bu ülkelerde yabancıyı, sömürgeciyi kovmak isteyenler, bu tür işbirlikçiler değil, başta işçi ve yoksul köylüler olmak üzere halkın büyük çoğunluğudur. Onlar sömürgecileri kovmalıdırlar ki ülkenin yerüstü, yeraltı kaynakları sömürülmekten kurtulsun, ülkenin ekonomisi, tüm sosyal ve kültürel yaşam gelişsin ve kendileri ağır bir sömürü ve zulümden kurtulsunlar.

Bay Ersavaş, işçi sınıfının, burjuvazinin ulusal devlet kurma çabasına, ulusal örgüt kurma çabasına karşı mutlaka savaşması gerektiğini söylüyor. Bu işte de yine bir genelleme yapıyor. Şunu düşünelim: Asya, Afrika ülkelerinde burjuvazinin oldukça zayıf durumuna ve bu sınıfın, çoğu yerde ağır basan işbirlikçi niteliğine rağmen, bazı ülkelerde, örneğin Hindistan'da burjuvazinin ulusal hareketin başını çektiği görüldü. Hint ulusu, İngiliz sömürgeciliğine karşı direnerek ulusal bir devlet kurdu. Hint işçileri, Hint burjuvazisinin bir ulusal devlet kurma çabasına karşı savaşmalı mıydılar?. Hiç kuşkusuz, böylesine uğursuz bir görev onlara düşmezdi ve onlar böyle bir şey yapmadılar. İşçi sınıfı, emperyalizme, sömürgeciliğe, feodal gericiliğe karşı yürütülen yurtsever harekete katılır, katılmalıdır. Ona düşen, hareket içinde kendi bağımsız örgütünü oluşturmak, kendi bağımsız politikasını savunmak, yurtsever harekete destek olup onu

geliştirmek ve şartlar elveriyorsa hareketin başına geçip onu çok daha ileri hedeflere, toplumu sosyalizme ulaştırmaktır.

Hiç kuşkusuz, işçi sınıfının görevi, Bay Ersavaş'ın iddia ettiği gibi, burjuvazinin «ulusal örgüt» oluşturmasına karşı savaşmak da değildir. Burjuvazi, emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı ulusal mücadelede bir örgüt oluşturuyorsa —şüphesiz bu burjuva bir örgüt olacaktır— işçi sınıfı bunu ne diye engellesin? İşçi sınıfına düşen, burjuvaziye kuyruk olmamak, kendi bağımsız örgütünü oluşturmak, yoksul köylüleri, köy ve kent küçük burjuvazisini, aydınları, kısacası mümkün olduğu kadar en geniş sayıdaki halk yığınlarını, hatta mümkünse ulusal burjuvaziyi, kendi devrimci öncülüğünde bir yurtsever ve demokratik cephede bir araya getirebilmektir. Çin'de, Vietnam'da, Laos'ta, Kore'de çok açık şekilde bu böyle olmuştur. İşçi sınıfının burjuvazinin dar sınıf çıkarlarına alet olmaması, emekçi kitlelerin çıkarlarını savunabilmesi ve devrimi sürdürebilmesi buna bağlıdır.

Görülüyor ki, Bay Ersavaş, günümüzde ulusal sorundan sözederken, bu sorunun çağımızdaki ve şu ya da bu ülkedeki özgü durumundan, zengin devrimci deneyimden habersiz biri gibi konuşmaktadır.

İşçi sınıfının birliği konusuna gelince, Bay Ersavaş, bu konuda, Ekim Devriminden sonra, yeni şartlara uygun olarak, «bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halklar birleşiniz» biçiminde formüle edilen devrimci ilkeyi gözönüne almadan yola çıkmaktadır. Bu ilke boş bir kalıp değildir; o, çağımızda devrimcilerin ulusal soruna bakış açısının özünü dile getirmektedir. Bu demektir ki bütün ülkelerin işçileri hem birbirleriyle, hem de ezilen halklarla —onların tüm ulusal ve demokratik güçleriyle— ve her hakim ulusun işçi sınıfı, ezilen ulusun işçilerinin yanısıra, o ulusun tüm yurtsever ve demokratik güçleriyle birlik kurmalıdır. Bu kavranmadıkça çok uluslu bir ülkede güçlü bir devrimci demokratik cephe oluşturmak mümkün olmaz. İşçilerin birliği konusunda Bay Ersavaş şöyle diyor:

«Ulusal soruna işçi sınıfının yaklaşımı şu iki noktada toplanır: a) Her ulusun kendi yazgısını kendisinin çizmesi, b) Hangi ulustan olurlarsa olsunlar, tüm işçilerin tek bir örgütte birliği.»

«Hangi ulustan olurlarsa olsunlar, tüm işçilerin tek bir örgütte birliği» her ulusal sorunda uygulanabilir mi? Şüphe yok ki hayır. Örneğin Vietnam işçi sınıfıyla Amerikan işçi sınıfı, Portekiz işçi sınıfıyla Portekiz sömürgelerindeki işçiler bir tek örgüt mü oluşturmuşlardı?. Burada da Bay Ersavaş'ın genellemesi işleri içinden çıkılmaz hale getiriyor. Ama denebilir ki, Bay Ersavaş, çok uluslu bir devleti ya da Türkiye'nin somut durumunu kastediyor. Bu halde dahi, Bay Er-

savaş, Leninist ilkede küçümsenmeyecek bazı ufak tefek (!) değişiklikler yapmıştır. Aynı konu dergimizde de daha önce işlenmiş ve biz şöyle demiştik:

«Lenin, proletarya partilerinin görevini iki yönlü koyuyor:

1. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı için ciddi mücadele,
2. aynı devlet içindeki bütün milletlerin proleterlerinin sınıf mücadelesinde sımsıkı, çözülmez ittifakı.» (1)

Okuyucunun farkedeyeceği gibi, Ürün'ün kendine özgü öztürkçeci dilinin dışında, bu iki formülasyon biçim bakımından birbirini çok andırıyor. Ancak 2. fıkra öz bakımından birbirinden oldukça farklı. Lenin'in ifadesi ise şöyle:

«...belli bir devlet içinde, o devletin tarihindeki bütün değişiklikler boyunca, tek tek devletlerin sınırlarının burjuvazi tarafından şu ya da bu biçimde nasıl değiştirildiğine bakmadan, o devlet içindeki bütün milletlerin proleterlerinin sınıf mücadelesinde sımsıkı, çözülmez bir ittifak.» (2) (Altını biz çizdik).

Görüldüğü üzere Lenin, sınıf mücadelesinde **sımsıkı, çözülmez bir ittifakı** savunmaktadır ve biz de onu savunmaktayız. Kuşkusuz bu ittifakın en iyi ve ileri biçimi tek ve merkezi bir örgüttür. Ama tek ve merkezi örgüt, ittifakın tek biçimi değildir, Bay Ersavaş bunu ileri sürerken, bu konudaki devrimci ilkeyi bile bile tahrif etmiştir. Çünkü tek ve merkezi bir örgütün oluşturulması da şartlara bağlıdır. Çok uluslu bir ülkede bu şartları oluşturmak, değişik ulustan işçilerin görevidir, onlar bunun için çalışmalıdırlar. Biz bu konuda son derece açık davrandık, dayanışmayı ve ittifakı her durumda kararlı bir biçimde savunduk. Örneğin, Özgürlük Yolu 5. sayısında çıkan millî mesele ile ilgili yazımızda, aynı devlet çatısı altında olmayan Vietnam ve Amerika halklarının dayanışmasından örnek verdikten sonra şöyle dedik:

«Çok uluslu devletlerde ise hakim ulusun işçi sınıfının, özel olarak ezilen ulusun işçileriyle ve genel olarak ulusal kurtuluş güçleriyle ilişkileri elbette daha ileri düzeyde ve farklı olacaktır. Böyle durumlarda Lenin'in, proleter partilerinin önüne koyduğu «çifte görev» daha da önem kazanır: Bir yandan ulusal eşitsizliğe, milli baskıya karşı ve ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı yolunda ciddi mücadele; diğer yandan çeşitli ulustan işçiler arasında sımsıkı, çözülmez bir ittifak.» (3)

(1) Özgürlük Yolu, Sayı 5, sayfa: 20, ve Milli Mesele ve Doğu'da Feodalite, Aşiret, s. 51.

(2) a.g.e. aynı sayfa.

(3) Özgürlük Yolu, sayı 5, s. 21

Daha sonra ise şöyle dedik:

«Çeşitli ulusların işçi hareketinin örgütlenişinin ve bunlar arasındaki birliğin, dayanışmanın biçimini somut tarihi şartlar, coğrafi konum, ekonomik yapı, işçi hareketinin niteliği, gelişkinlik derecesi vs. belirler. Ve bu dayanışma, en basit politik destekten eylem ve örgüt birliğine kadar çeşitli biçimler alabilir.» (1)

Ama öyle anlaşılıyor ki Bay Ersavaş, bu dayanışma ve ittifakın tek bir biçimde, «tek örgüt» birliği biçiminde olmasını şart koşmakta, yoksa ezilen ulus sosyalistlerinin burjuva ayrılıkçılığına boyun eğmiş olacaklarını ileri sürmektedir. Bay Ersavaş, 19. sayımızda çıkan, «Ulusal Hareket ve İttifakın İki Kesimi» başlıklı yazıdan şu bölümü almakta ve ona keyfince saldırmaktadır: «Eğer işçi sınıfı hareketi, özellikle hakim ulusun işçi sınıfı hareketi, bu gelişkinlik ve olgunluk düzeyine varmamış ve ulusal sorun karşısında zorunlu devrimci görevleri benimseyip yürütecek duruma gelmemişse, ezilen ulus sosyalistleri, ulusal görevlerini yapmayı belirsiz tarihlere erteleyecek değillerdir.»

Buna karşılık Bay Ersavaş şöyle diyor:

«Anlatı biraz bulanık. 'İşçi sınıfı hareketi' deniliyor ve ekleniyor 'özellikle hakim ulusun işçi sınıfı hareketi'. Açık olmak gerek. Devrimci tutum bunu gerektirir. Ayrılıkçı burjuvazinin ayrı örgütlenme çabasına kesinkes karşı mıyız, değil miyiz? Ayrı uluslardan proleterlerin birliğini savunuyor muyuz? Bunun aydınlığa kavuşması gerek...» (2)

Bay Ersavaş'ın ifadesi çok mu açık dersiniz?. O, «ayrılıkçı burjuvazinin ayrı örgütlenme çabası» derken neyi kastediyor? Eğer Kürt burjuvazisinin ayrı örgütlenme çabasını varsayıyorsa, bizim gördüğümüz kadarıyla bu burjuvazi, Türk burjuvazisiyle ve feodal unsurlarla aynı örgütleri paylaşıyor. Biz de, aynen sizin gibi, Kürt burjuvazisinin yurtsever, demokrat bir kanadının olmasını tercih ederiz tabii.. Üstelik Kürt toplumu, ağır bir ulusal baskı altında oluşu ve yarı feodal yapısıyla, buna Türk toplumundan çok daha uygun düşmektedir; öyle değil mi?. Siz ki Türkiye'de «ulusal burjuvaziye» küçümsemeyecek roller yükleyorsunuz, herhalde Kürt burjuvalarına da

(1) Özgürlük Yolu, 5. sayı, s. 24

(2) Bay Ersavaş, «Hakim ulusun işçi sınıfı hareketi» dememize takılıyor ve aklınca önemli bir hata yakaladığını sanıyor. Oysa bunda yanılıyor. Ezen ulus, ezilen ulus ikilemi gibi, ezen ulus proletaryası, ezilen ulus proletaryası gibi terimler teorik terminolojide çokça kullanılan terimlerdir. Böyle demekle yalnızca varolan bir şeyin adı verilmiş olur. Bu varolan şeylerin ilişkisi ise başka bir şeydir.

bunu çok görmezsiniz.. Bu burjuvazi eğer kazara ayrı örgütlenmeyi düşünecek olursa, kimbilir, yurtsever ve demokrat bir tutum takınırsa, işbirlikçiliği bırakıp bunu yaptığı için ona karşı «savaşmak» sanırım bizim işimiz değildir Bay Ersavaş; bu olsa olsa MİT ve benzerlerinin işi olur. Ama eğer siz, ulusal sorun konusunda Kürt işçi ve emekçilerinin, burjuvazinin böylesine «ayrılıkçı» bir örgütünün kuyruğuna terkedildiğini söylüyor, bizi böyle şeylerle suçlamaya kalkışıyorsanız gerekçeniz nedir? Böyle bir suçlamaya nasıl varabiliyorsunuz? Proleterlerin birliğini savunmadığımızı nasıl iddia edebilirsiniz? Siz derginin sayfalarında, işçi sınıfının dünya görüşünün kitlelere ulaştırılması, emekçi kitlelerin burjuva ve feodal görüşlerden kurtarılması, işçi sınıfının bağımsız politikasının korunması konusunda gösterilen yoğun çabaları ve bu konuda feodal, burjuva ve küçük burjuva kaynaklı eğilimlere karşı nasıl mücadele edildiğini görmüyor musunuz?

Ama Bay Ersavaş ve çevresinin işçilerin birliğinden anladıkları başkadır. Onlar ilkel ve somut bir program üzerinde birleşmeyi, bunun için şartları olgunlaştırmayı düşünmüyorlar tabii. Onlar herkesin, ilkesiz, tartışmasız, kendi arkalarında saf tutmasını istiyorlar. Birlik konusundaki görüşlerimizi çok kez dile getirdik; Bay Ersavaş'ın alıntı yaptığı yazıda da bu konu açık açık konmuştu. Dileyen o yazıyı okuyabilir; ama biz yine de, okurlara kolaylık olsun diye, bir bölümünü aşağıya aktaralım:

«Çok uluslu bir ülkede, işçi sınıfı hareketinin, dolayısıyla devrimci hareketin çıkarına olan, en istenir olan, işçilerin örgütsel birliğidir. Ancak bu birliğin doğru ilkeler ve devrimci bir program üzerinde olabileceği açıktır. Sosyal şoven, oportünist, ya da maceracı ve maoist çizgiler üzerinde birlik olamaz ve böylesine birliklere işçilerin politik, örgütsel birliği denemez. O halde kayıtsız şartsız birlik diye bir şey yoktur; doğru ilkeler ve devrimci bir program üzerinde birlik sağlanabilir; bunun şartlarını oluşturmak ise her ulustan işçilere, işçi sınıfı hareketinin gerçek temsilcisi sosyalistlere düşer. ■

«Ezilen ulus sosyalistlerinin görevi ve sorumluluğu da iki yönlüdür: Bunlardan biri ulusal hareketteki sorumlulukları, diğeri de enternasyonalist düzeyde işçi hareketine karşı sorumlulukları. Ezilen ulus sosyalistleri, bir yandan ulusal boyunduruğa, sömürgeçliğe, emperyalizme, feodal gericliğe karşı ulusal mücadeleyi geliştirmek, en geniş ulusal-demokratik cepheyi oluşturmak; ulusal düzeyde sosyalist dünya görüşünü yaymak, işçi ve emekçileri örgütlemek zorundadırlar. Diğer yandan da işçi sınıfı hareketinin dünya ölçüsündeki çıkarlarını gözetmek, öteki ulusların işçileri, ilerici ve devrimci güçleriyle enternasyonalist bir dayanışma, güçbirliği içinde olmak zorundadırlar. Çok uluslu bir ülkede bu dayanışma ve güçbirliği, doğru ilkeler ve

devrimci bir program üzerinde işçilerin örgütsel, ideolojik, politik birliğini sağlamaya dek varır, varmalıdır. Ancak bu tür bir birliğin oluşması, daha önce de söylediğimiz gibi koşulların buna elvermesine bağlıdır. Eğer işçi sınıfı hareketi, özellikle hakim ulusun işçi sınıfı hareketi, bu gelişkinlik ve olgunluk düzeyine varmamış ve ulusal sorun karşısında zorunlu devrimci görevlerini benimseyip yürütecek duruma gelmemişse ezilen ulus sosyalistleri, ulusal görevlerini yapmayı belirsiz tarihlere erteleyecek değillerdir. Onlar, gerek sosyalist harekete, gerek ulusal harekete karşı kendilerine düşen görevi omuzlamaya çalışacaklardır. Elbette gerek ulusal, gerek enternasyonalist düzeydeki görevler birbiriyle ilişkilidir, birbirini tamamlamaktadır. Ulusal düzeyde işçi sınıfı hareketini geliştirenler, ulusal ve demokratik hareketi geliştirenler, kitlelere öncülük edenler, dünya ölçüsünde işçi sınıfı hareketine karşı da görevlerini yapmış olacaklardır. Diğer yandan bu görev, çok uluslu bir ülkede, işçi sınıfı hareketinin ülke ölçüsünde sağlıklı bir raya oturması, ideolojik yanlışlardan kurtulması çabalarını da içerir. Ve hiç kuşkusuz örgütsel, ideolojik, politik birliğin gerçekleşmesi, bunun için gerekli ve yeter koşulların hazırlanması her ulustan işçilerin bu yöndeki çabalarının başarısına bağlıdır.» (1)

Görüldüğü gibi sözkonusu yazıda birlik sorunu bu kadar açık konmuştur. Buna bakarak, «Ayrı uluslardan proleterlerin birliğini savunuyor muyuz?» tarzında bir soru sorulabilir mi? Ama dediğimiz gibi, baylarımızın birliğin ilkeleri ve üzerinde çeşitli uluslardan işçilerin, onların en bilinçli temsilcileri sosyalistlerin görüş birliğine varacakları devrimci bir program konusunda hiç bir düşünceleri yok. Onlar, herkesin, tartışmasız kendi arkalarında saf tutmasını istiyorlar; çünkü onlar kendilerini «işçi sınıfının öncü savaştan kolu» olarak ilan etmişler.

Yeniden birlik konusundaki Leninist ilkeye dönelim: Buna göre birliğin temel şartlarından biri de ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının kararlı bir biçimde savunulmasıdır. Besbelli bunu savunma, yasak savma kabilinden, örneğin, dört yıldan beri çıkan bir derginin 36. sayısında, «biz de ulusların kendi kaderlerini tayin hakkından yanayız,» demekle bitmez. Ulusal baskı ve zulme karşı açık tavır almak ve bu yöndeki mücadeleyi hayata geçirmek gerekir. Bu konuda bir proleter partisine düşen başlıca görevlerden biri de burjuvazinin yıllar yılı halk yığınlarına şırınga ettiği şoven şartlanmalara karşı mücadele etmek ve en başta işçi kitlelerini enternasyonalist bir ruhla eğitmektir. Bu konuda Lenin şöyle diyor:

«Ezen ülkelerde işçilerin enternasyonalist eğitiminin ağırlık merkezini, zorunlu olarak, ezilen ülkelerin ayrılma ve bağımsız

(1) Özgürlük Yolu, sayı 19, s. 17-18

devlet olarak mevcut olma hürriyetinin propagandası ve savunması teşkil etmelidir. Bu propagandayı yapmayan, ezen ulusun sosyal demokratını, emperyalist ve şarlatan diye nitelendirmek hakkımız, ödevimizdir. Bu istek mutlak bir istektir, hatta sosyalizm kurulmadan önce böyle bir isteğin gerçekleşmesi ihtimali binde bir olsa bile.»

Söz konusu yazıda, ulusal sorundaki tutumlarıyla ilgili olarak hemen herkesi suçlayan ve bu arada, «Marksist-Leninist hareketle ters akımlar»ın karıştırılmamasını isteyen bay Hıdır Ersavaş ve bu arada **ÜRÜN** dergisinin yayın politikasını belirleyenlere sormak gerekir: Siz bu konuda görevinizi yaptığınıza emin misiniz? Bu konuda görevinizi yapmadığınız o kadar açık ki Kürt ulusal sorunundan **ÜRÜN** Dergisinde şimdiye dek iki kez söz ettiniz. İlki 3. sayınızda ve Irak Kürt sorunu ile ilgili idi. Türkiye’de ise ulusal sorundan ilk kez, 36. sayınızda söz ediyorsunuz ve Kürt sorununun adını bile vermekten kaçınıyorsunuz. Bay Ersavaş, «Gerçek demokrasi ise, tüm ulusların hak eşitliğini, ayrı ulustan işçilerin birliğini gerektirir. Bugün işçi sınıfı, sınıf savaşımında bu bayrağı yükseklerde tutuyor.» diyor. **ÜRÜN** Dergisi ve onun temsil ettiği çevre için doğru mudur bu? O nasıl bayrağı yükseklerde tutmaktır ki Türkiye’de ulusal sorunu ağzına almazsın, günün birinde ağzına aldığı zaman da bunu başkalarını karalamak için yaparsın ve bilim adına herşeyi birbirine karıştırırsın. Bay Ersavaş ve çevresi, işçileri enternasyonalist bir ruhla eğitmek için, yukarda Lenin’in vurguladığı görevin kıyasından bile geçmemişlerdir. Zaten Bay Ersavaş, yazısının başında, «bu tartışmaları daha çok Maoçu, Troçkist öğelerin serüvenci anlayışları ve ayrılıkçı görüşler yönlendirmektedir,» diyerek kendi açısından bunu itiraf ediyor.

Böyle bir tutumla insan nasıl kendisini «işçi sınıfının öncü savaşkan kolu» ilan edebilir ve nasıl işçilerin birliğini sağlayabilir. Böyle bir tutumla Kürt halkının ulusal ve demokratik güçleri yönlendirilebilir mi? Gerçek şu ki şu son zamana gelinceye kadar baylarımızın böyle bir sorunu olmamıştır. Onlar adeta yeni yeni işin farkına varmaktadırlar. Çeşitli sol kesimlerde ulusal sorun enine boyuna tartışılmaya başladıktan ve bu arada gerçekten iyi niyetli, yürekli, işçi sınıfının devrimci dünya görüşüne yaraşır yaklaşımlar görünmeye başladıktan sonra **ÜRÜN** dergisi de ondan söz etmek gerektiğini duydu.

Bu durum bile, bizim değişik ulustan işçilerin dayanışma ve ittifak politikasıyla ilgili söylediklerimizin ne kadar haklı olduğunu gösteriyor. Ama biz, **ÜRÜN** dergisinin ve benzerlerinin temsil ettiği politik çizgilerin tüm umursamazlığına, daha düne kadar DİSK mitinglerinde «halklara özgürlük» sloganına Ecevitvari ambargo koyma çabalarına rağmen, eleştirici ve uyarıcı bir yayın yapmakla yetindik; her iki

halkın devrimci ve demokratik güçlerinin dayanışmasını, güçbirliğini kararlı biçimde savunduk ve bu dayanışmayı zaafa uğraticı eğilimlere karşı da sert biçimde mücadele ettik. Enternasyonal görevler konusunda kimlerin titiz oldukları açıktır; bunu, gerçeklere gözünü kapamayan herkes biliyor.

Sömürge Sorunu ve İşçilerin Birliğiyle İlişkisi

Ürün Dergisi, uzun bir süreden beri çeşitli konularda açık tartışmaya girmekten çekinmiyor, bu konuda burjuvazinin koyduğu sınırları dinlemiyor; ama Kürt ve Kürdistan'la ilgili terimlerden dikkatle kaçınıyor, bu konudaki sansüre herhalde saygılı davranıyor.. Sömürgecilik tezini benimsemenin, «ayrılıkçı burjuvazi»nin tezlerini değişik biçimlerde benimsemek olduğunu söyleyen Bay Ersavaş, üstü örtülü bir anlatımla, Türkiye'de Kürt ulusal sorununu kastederek şöyle diyor:

«Ayrılıkçı burjuvazi kitleleri çevresinde toplamak, değişik ulustan proleterlerin birliğini bozmak için sömürge tezini bir silah olarak kullanmaktadır..... Sömürgecilik tezi, burjuvazinin pazara egemen olma tezidir.»

İşte size yepyeni bir buluş! «Sömürgecilik tezi burjuvazinin pazara egemen olma tezidir!» Dünya ölçüsünde, emperyalist bir dönemde sömürgeciliğin ne olup olmadığı, işçi sınıfının sömürgeleler konusundaki tutumu ve tezleri bir yana, gerçekten Türkiye Kürdistanında, pazara egemen olmak için böylesine güçlü bir mücadele yürüten, tezler geliştiren, bu nitelikte bir burjuvazi var mıdır? Orada elbette bir burjuvazi var. Ama o, böylesine pazar savaşı yapacak nitelikte mi? Diyelim ki bu nitelikte bir burjuvazi de var; o zaman ne yapmamız gerek? Kürdistan'ın bir sömürge olmadığını mı söyleyelim?.

Kürdistan bir sömürge durumuna düşürülmüş mü, düşürülmemiş mi, önemli olan bu. Bizim gerçekleri örtbas etmeğe hakkımız var mı? Burjuvazi onu bir silah olarak kullanırmış. Eğer burjuvazi onu bir silah olarak kullanacaksa, bundan yararlanıp işçilerin birliğini zayıflatmaya çalışacaksa, bizim yapacağımız şey, gerçekleri inkâra kalkışmak değil, soruna işçi sınıfının bağımsız politikası açısından çözümler önermek ve bu doğru çözümler yönünde emekçilerin güçlü birliğini sağlamaktır.

Bay Ersavaş, Türkiye Kürdistanı'nın sömürge olmadığını da ispatlamağa çalışıyor ve şöyle diyor:

«Daha önce de söylediğimiz gibi, bu tez, burjuvazinin ayrı örgütlenmeye hazırladığı bir kılıf, zorlama, yapay bir tezdur. Sö-

mürge denilince akla en başta ayrı bir ekonomik birim gelir. Bu herşeyden önce bir iç pazar gerektirir. Bugün böyle bir durum var mıdır? (...) Eğer Bask ülkesi, Alsas-Loren sömürge ise bu tez de doğrudur!.. (...) İleri sürülen tezlerde hep Angola, Cezayir, vb. örnekler yer almaktadır. Angola ile Portekiz arasında dünya kadar mesafe var. Cezayir ile Fransa ilişkisi de buna benzer.»

Bay Ersavaş'ın Kürdistan'ın sömürge sayılamayacağı konusundaki görüşleri işte bunlar. O, Kürdistan'ın bir «iç pazarı» olmadığını, ayrı bir «ekonomik birim» teşkil etmediğini söylüyor. Bir de sömürgelerin metropollerden uzak olmaları gerektiğini savunuyor. Bu iddialara uzun boylu cevap verecek değiliz. Çünkü biz bu sorunları daha önce dergide uzun uzun tartıştık. Ya Bay Ersavaş yazılanları okumamıştır, ya da daha önce açık cevapları verilmiş şeyleri bilmezlikten gelmektedir. Bay Ersavaş, ulusal sorun üstüne iddialı yazılar yazdığına, bu konuda işçi sınıfının devrimci görüşünü dile getirdiğini söylediğine ve diyalog kurma arzusunu da belirttiğine göre, zahmet edip, uzun emekler sonucu ortaya konan bu yazıları okumalıydı.

Şu kadarını söyleyelim ki, emperyalist bir dönemde hiç bir ülkenin pazarı, diğerlerinden soyutlanmış ve bağımsız değildir. Sömürgelerde ise ulusal bir ekonominin gelişmesine zaten olanak verilmemiş, yerel pazar metropole bağımlı kılınmıştır. (Bu konuda daha geniş açıklamalar için **Milli Mesele ve Doğuda Feodalite-Aşiret** adlı kitabımızda s. 28 vd., s. 42 vd. bakılabilir).

Coğrafi bakımdan uzaklığa gelince, bu konu da daha önce tartışılmış ve Çarlık Rusyası örneği verilmişti. Lenin, Çarlık Rusyası'nın ilhak ettiği, bağımlı duruma düşürdüğü ülkeleri aynı zamanda sömürge olarak niteliyor ve şöyle diyordu:

«Peki ya Rusya'nın özelliği, doğrudan doğruya, 'bizim' 'sömürgelerimiz'le 'bizim' baskı altındaki milletlerimiz arasındaki ayırımın açık ve seçik, somut ve canlı olmamasından ileri gelmektedir!

«Rusya bakımından ezilen milletlerle sömürgeler arasında ciddi bir ayırım bulmaya çalışmak saçmalığın dikalesidir» (1)

Kaldı ki, bir ülkenin sömürgeleştirilip sömürgeleştirilmeyişi ile mesafenin ne ilişkisi var? Biri çıkar komşusunun tarlasına el koyar, bir başkası da, eli uzundur, tutar daha uzakta birinin toprağına el koyar; toprağına zorla el konup sömürüldükten sonra ne farkı vardır bunun?. Coğrafi bakımdan kopukluğu sömürgeçiliğin şartı saymak saçmadır. Sömürgeçiliğin ne olup olmadığı ulusal sorunla ilgili kiti-

(1) Lenin, **Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri**, ANT yayınları, s. 254

bımızda uzun uzun tartışılmıştır. Kürdistan'ın nasıl sömürgeleştirildiği ise, Dergimizde 21. sayıdan itibaren yayınlanan, «Kürdistan'ın Geri Kalışının Şekillenmesi» başlıklı yazı dizisinde ayrıntılarıyla incelenmiştir. Bay Ersavaş'ın, Özgürlük Yolu'nun 23. sayısında, Türkiye Kürdistanı'nın içine sokulduğu yoğun ekonomik ve kültürel sömürüyü, baskıyı anlatan örneklerle bir itirazı var mı? Bu durumuyla Kürdistan'ın herhangi bir sömürgeci ne farkı var?

Bay Ersavaş'ın gerçekleri çarpıtarak Kürdistan'ın bir sömürge olmadığını savunmaya çabalaması, kendisi ve savunduğu çizgi adına bir talihsizliktir. Hele varolan gerçekleri, Kürdistan'ın durumunu, bilimsel açıdan dile getirenlere kara çalması daha da yakışsız bir tutumdur.

Kürdistan'ın sömürge olup olmaması, yani gerçek durum başka şey, işçi sınıfının birlikte mi yoksa ayrı mı örgütlenmesi başka bir şeydir. Bay Ersavaş'a göre, sömürge olma, ayrı örgütlenmeyi de kaçınılmaz olarak birlikte getirir. İşte bu yanlış bir görüştür. Burjuvazinin bunu bir gerekçe olarak sömürmesi, ya da birkısım küçük burjuva eğilimlerin, sömürge sorununu bir fetiş haline getirerek her iki halkın devrimci güçbirliğini zaafa uğratacak tavırlar içine girmeleri mümkündür. Ama bu tür tavırlar Kürdistan sömürge sayılsa da sayılmasa da olacaktır. Nitekim sömürge sorununun tartışılmadığı daha önceki dönemlerde de Kürt toplumu içinde sosyalist hareketin gelişmesine karşı duranlar, sosyalistleri karalayanlar sahneden eksik olmamışlardı.

Birkaç devlet arasında bölünmüş ve sömürgeleştirilmiş bir ülke, olan Kürdistan'da da sınıflı bir toplum vardır ve günümüz şartlarında daha da hızlı bir şekilde, Kürdistan'da işçi sınıfının ideolojisi yaygınlaşmakta, işçi sınıfının devrimci politik hareketi boyvermektedir. Bu dönemde Kürt halkının ulusal ve demokratik mücadelesine ve yine Kürt emekçilerinin sosyalizm yönündeki mücadelesine, emekçi Kürt halkının bağrından çıkan bu sosyalist hareket öncülük etmeye adanmıştır. Bu hareket emperyalizme, sömürgeciliğe, faşizme ve feodal gericiliğe karşı sesini yükseltmekte, kitlelere devrimci mücadele yolunu göstermektedir. Bu hareketi güçlendirmek, sosyalist dünya görüşünü kitlelere taşımak, kitleleri örgütlemek sosyalistlerin baş görevidir. Emekçi Kürt halkının yanyana yaşadığı diğer halklarla devrimci birliğini oluşturmak görevi ise her iki halkın sosyalistlerine düşer.

Çok uluslu bir ülkede işçi sınıfının dayanışma ve ittifakının çeşitli biçimleri olabilir. Bunun en ilginç örneklerinden biri de Polonya örneğidir. Bilindiği gibi 17 Devrim öncesinde, Çarlık Rusyasına bağlı bulunan Polonya'da —ki Polonya bir sömürge niteliğinde değildi— Roza Lüksemburg ve arkadaşları Polonya Sosyal Demokrat

Partisini (o dönemdeki adıyla işçi sınıfının partisi) oluşturmuşlardı. Bundan dolayı Polonyalı devrimcileri suçlamak kimsenin aklına gelmedi. Hem de çarlık Rusyasında Lenin'in başında bulunduğu parti gibi, ulusal sorunda da görevlerini yığıtçe yerine getiren bir devrimci parti varken. Lenin bununla ilgili olarak şöyle diyor:

«Polonya sosyal-demokratlarıyla aramızda kurulan sıkı ilişkilerden ve birlikten ötürü tek bir Rus sosyal-demokrat bile hiç bir zaman «pişmanlık duymamıştır». Burjuva milliyetçi özemlerin ve tutkuların derinden etkisi altında bulunan bir ülke olan Polonya'da, gerçekten marksist, gerçekten proleter ilk partiyi kurmakla Polonya'lı sosyal demokratlar, büyük bir tarihsel hizmette bulunmuşlardır.» (1)

Yukarıdaki örneğin açıkça gösterdiği gibi, bağımlı bir ülkede emekçilerin kendi partilerini oluşturmaları, işçi sınıfının öğretisine ve devrimci pratiğine aykırı düşen bir şey değildir. Aykırı olan ittifaktan, birlikten kaçınmadır. «Birlik» ise, Bay Ersavaş'ın sandığı gibi her zaman «tek örgüt» demek değildir.

Bu arada, ulusal sorunla ilgili olarak uzun tartışma konusu olmuş «Bund» örneğine de değinmekte yarar var. Yahudi işçilerinin sosyal demokrat örgütü adına ortaya çıkan Bund'un durumu farklıdır. Bilindiği gibi Yahudileri ne Çarlık Rusyasında, ne de herhangi bir Avrupa ülkesinde, çoğunluk teşkil ettikleri belli bir bölge, ya da yurtları yoktu. Bu nedenle Yahudi işçilerin ayrı örgütlenme çabaları yanlışti. Bu nedenledir ki Bund, bölgesel özerkliğe karşı çıkıyor, kültürel özerkliği savunuyor, bu da, kaçınılmaz olarak yahudi milliyetçiliğine varıyordu.

Çok uluslu bir ülkede, işçilerin örgütlenmesiyle ilgili başka örnekler de var. Örneğin İran'da, İşçi sınıfının partisi Tudeh'in Azerbaycan kolu, Azerbaycan'da ayrı bir yürütme komitesine ve Azerbaycan kolu, Azerbaycan'da ayrı bir yürütme komitesine ve Azerbaycan düzeyinde geniş bir insiyatife sahiptir. İspanyol Komünist Partisi'nin de Bask ve Katalan bölgelerinde böylesine yerel birimleri olduğu bilinmektedir.

Sosyalist hareketin henüz önemli bir dağınıklık içinde bulunduğu, bu nedenle hareket serbestisinin birçok alanda sosyal demokratlara terkedildiği Türkiye'de ise, yalnız değişik uluslardan işçilerin birliği sorunu değil, genel olarak sosyalist birlik sorunu da henüz önemli sorunlarla karşı karşıyadır. Bu konuda ise tüm sosyalistlere sorumluluk düşüyor. «İşçi sınıfının biricik partisi» olduğunu söyleyen ve iktidara yürüyen hareket olduğunu iddia eder bir TIP'in hangi düş-

(1) Lenin, **Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı**, Sol yayınları, s. 94.

ler içinde yüzdüğü ve ne durumlara düştüğü ortadadır. Aynı duruma düşmek istemeyen başkaları da biraz mütevazî olmaya alışmalıdırlar. Sosyalist birliğin sağlanması, işçi sınıfının ideolojisine gönülden bağlılığa, devrimci bir kararlılığa ve sosyalist hareketin çıkarlarını fraksiyon çıkarlarına tercih etmeye bağlıdır. Bu görev, başkalarını uluorta karalamakla yerine getirilemez.

Sorumsuz Bir Tavrı

Bay Ersavaş'ın ilginç çarpıtmaları birbirini izliyor. O, sapla samanı birbirine karıştırdıktan, herkesi ayrılıkçı diye niteledikten sonra, işçi sınıfı hareketi ile Kürt halkının ulusal ve demokratik hareketini de karşı karşıya koymaktan çekinmiyor. «Ulusal baskıya karşı yığınlar başkaldırırsa, devrimci hareketin tutumu ne olur?» sorusuna —bu soruyu her kim ortaya atmışsa?— öfkeleniyor ve şöyle diyor:

«Bu sorunun cevabı açıktır. Böyle bir hareket yok. Tersine işçi sınıfının ulaştığı düzey böyle bir hareketi yönlendirecek kadar gelişkindir. Örnek mi? 1 Mayıslar, demokratik hak ve özgürlükleri savunma mitingleri, 16 Eylül direnişi, vb. Aynı hareket savında bulunanlar kaç tane yığın eylemi gösterebilirler? Bugün bölgede baskı en soysuz biçimiyle sürüyor. Ayrılıkçılarımız kaç yığın eylemi örgütlediler? Bunlar hareketin göstergeleridir.

«İrkçı-faşist Türkes'in Diyarbakır'a sokulmaması önemli bir anti-faşist yığın eylemidir. Bu eylemin sahipleri ise tüm ilerici ve demokrat güçlerdir. Bu, eylem birliğinin önemini vurgulayan somut bir durumdur. Eğer ayrılıkçılar bunu kendilerine maaleme kalkışıyorlarsa yanılıyorlar. CHP mitinglerinde durumlarının ne olduğunu kendileri de gördüler. Gelişme düzeylerinin Diyarbakır gibi siyasal hareketin önemli merkezlerinden birinde —ki ezilen ulus milliyetçiliğinin eski merkezlerinden biridir— sosyal demokratlar tarafından miting alanından tutulup atılacak kadar cılız olduğu ortaya çıkmıştır.»

İşte böyle yazıyor bay Ersavaş! Gözleri öfkeden kararmış, ne dediğinin farkında değil âdeta. Bu iler tutar yeri olmayan herzelelerin hangi birine cevap vermeli ya da bay Ersavaş'la nasıl diyaloga girmeli?!.. Şu sözlere bakın örneğin: «Böyle bir hareket yok. Tersine işçi sınıfının ulaştığı düzey böyle bir hareketi yönlendirecek kadar gelişkindir.» Demek ki böyle bir hareket var.. Olmasa işçi sınıfı onu nasıl yönlendirecek?.

Bay Ersavaş, bölgede baskının en soysuz biçimiyle sürdüğünü belirtiyor ve soruyor: «Ayrılıkçılarımız kaç yığın eylemi örgütlediler?» Diyelim ki bay Ersavaş, «ayrılıkçılar» hiçbir şey yapamadılar, ya siz,

İşçi sınıfının sayın temsilcisi, «öncü savaşkan kolu», bu en soysuz biçimiyle sürdürülen baskılara karşı nerelerdeydiniz?. Ama Bay Ersavaş, bu arada, Doğuda yıllardır yeralan nice kitle gösterisinden birini, Diyarbakır'da Türkeş'e karşı gösterilen yığınsal tepkiyi hatırlamış olacak ki, ondan sözediyor ve «bu eylemin sahipleri ise tüm ilerici ve demokrat güçlerdir» diyerek, bu «sahip»ler arasında kendisinin o mahut çevresinin de bulunduğunu belirtmek istiyor.. Sonra, «Bu, eylem birliğinin önemini vurgulayan somut bir durumdur,» diyor. Demek eylem birliği yapanlar varmış.. Pekî kimmiş bu eylem birliği yapanlar? Ama Bay Ersavaş hemen atılıp şu cansıkıcı «ayrılıkçılar»a hiç bir pay bırakmıyor: «Eğer ayrılıkçılar bunu kendilerine maletmeye çalışıyorlarsa yanılıyorlar!»

Bay Ersavaş, Kürt halkının devrimci ve demokratik hareketinde yalnız kötü birtakım «ayrılıkçılar» görüyor ve onlara saldırıyor. Bir sosyalist ezilen bir halkın ulusal baskı ve sömürüye karşı mücadelesinden nasıl böyle bir dille sözedebilir, insan şaşırıyor. Hadi böyleleri var diyelim, Ürün dergisi sayfalarını nasıl böyle sorumsuz karalamalara açar? Ama besbelli, bay Ersavaş belli bir görüşün sözcüsü olarak o yazıyı kaleme almış ve 36 aylık beklemeden sonra dağ bunu doğurmuştur!

Bay Ersavaş, aynı sorumsuz saldırılarını, diğer sol örgütlere ve gruplara yöneltmekten de geri kalmıyor. Bayımız, TİP'in ulusal sorunla ilgili tutumundan sözederken, TİP'in ezen ulus şoven milliyetçiliğine teslim olduğunu, sonraları bu tutumunu terkedip doğru yola geldiğinin sanıldığını, «ne var ki, bunun böyle olmadığını bu gün daha iyi anlaşıldığını» söylüyor. Buna bakarak, bay Ersavaş'ın kendisinin doğru yolda olduğunu sanabilirsiniz. Ama O, TSİP'le ilgili olarak da şunu söylüyor:

«O da kuruluşunda soruna bölgesel geri kalmışlık biçiminde yaklaştı. Bu tutum sert tepkilere yol açınca, daha çok gençler arasında sorunu tartışıp çözüm yolları arandı. TSİP bir yıl sonra bir program değişikliği yaptı. Ulusların kendi yazgılarını çizme hakkını benimsediğini programına aldı. Bu değişiklik ilk bakışta olumlu gözüküyor. Ama sorun o denli yalın değil. TİP olsun, TSİP olsun, sorunu işçi sınıfının asgari programı çerçevesinde, ülkenin demokratikleşmesinin gereği olarak göremiyorlar. Soruna cılız kadrolarının canlanması, dar, günlük politik çıkarları açısından yaklaşıyorlar. Legal akımdaki bu eğilimler onların küçük burjuva yapılarıyla uyumludur.»

Bay Ersavaş neden sözü bukadar eğip büküyor, diyebilirsiniz. Ama şu sözlerine bakınca maksadı daha iyi anlaşılabilir: «Bu eğilimlerden biri ezen ulus milliyetçiliğine, öteki ise ezilen ulus milliyetçiliğine teslim olmaktadır».

Görüldüğü gibi o, TSİP'in, programına ulusların kendi kaderini tayin hakkını almış olmasını, ezilen ulus milliyetçiliğine teslimiyet biçiminde yorumlamaktadır. Onun «sözlerinin üstündeki bir demet küllü sıyırırsanız» ortaya çıkan işte budur. Bay Ersavaş, bu ilkeye inançsızdır, tüm öfkесinin, çırpınmalarının kaynağı da işte bundan ileri gelmektedir. Yukarı tükürse bıyık, aşağı tükürse sakal.. O, aynı tutumla, örneğin **Kurtuluş** Dergisinde ulusal sorunun ele alınış biçimini, «serüvenci bir tutum», «ezilen ulus milliyetçilerine teslim olma», «kadro devşirme çabası» vb. nitelemektedir. Ama gerçek şu ki Bay Ersavaş, bu tutumuyla ulusal sorun konusunda kimseyi suçlayabilecek durumda değildir.

Bay Ersavaş'ın suçlamaları bundan ibaret değil tabii. O, «Demokratik örgütlerin işleyişini zaafa uğratanlar»dan, «ayrı gurupçuklar» oluşturup «sosyalist akımın bir koluyla dirsek teması kurarak varlığını sürdürmeye» kalkışanlardan sözediyor. Bay Ersavaş biraz mütevazî olmaya çalışmalıdır, eğer gerçekten diyalogda bir yarar görüyorsa. «Sosyalist hareketin bir kolu,» hiç şüphesi olmasın ki emekçi Kürt halkının saflarından doğuyor. 56 yılı bilmeyiz ama, Türkiye'de yıllardır çetin bir mücadele yürüten, acılara baskılara katlanan nice devrimci, bazılarının varlığından şu son 2-3 yıl içinde haberdar olmaya başladı. Kimsenin çabasını küçümsemiyoruz: hele Türkiye sosyalist hareketinin güçlenip toparlanması uğrunda kısır çekişmelerden, yıpratıcı davranışlardan özellikle kaçınıyoruz. Dergimizde yalnız ulusal mesele konusunda değil, Türkiye sosyalist hareketinin çeşitli konularında yapılan yayın ve verilen mücadele bunu gösteriyor. Ama kimsenin kendisini dev aynasında görmeye, sosyalist ve demokratik güçlerin ortak çabalarının parsasını kurnazca kendine maletmeye, diğer sosyalist ve demokratik güçleri yok saymaya, küçümsemeye hakkı yoktur. Dar grupçu tutum budur ve bu tutum birliğin önündeki ciddi engellerden biridir.

TÜSTAV

Demokrasi Mücadelesi

İhsan AKSOY

Toplumlar eşitsiz gelişme koşulları içinde çeşitli aşamalardan geçerek günümüze kadar ulaşmışlardır. Bu günkü toplumlar çeşitli üretim biçimleri içindedirler. Bu toplumlar içinde buldukları üretim biçimine uygun devlet biçimlerini gerçekleştirmişlerdir. Bilindiği gibi devlet egemen sınıfın baskı aracıdır. Buna bağlı olarak hangi biçimde olursa olsun devlet özünde diktatörlüktür. Sınıftan soyut bir devlet yönetimi düşünmek mümkün değildir. Bu tür bir devlet biçiminin ileri sürülmesi olsa olsa egemen sınıfın baskısını gözden gizlemeye yarayabilir. Toplumların belli bir üretkenlik aşamasına ulaşmalarıyla sınıflar oluşmuştur. Sınıfların oluşmasıyla sömürü meydana gelmiş. Sömürü artık üründen kaynaklanmıştır. Bundan sonradır ki toplumun belli bir kesimi, bir azınlık kesim, çoğunluk üzerinde baskı kurmuştur. Baskı sömürüyü gerçekleştirmek içindir. İnsanları sömürebilmek için onların üzerinde egemenlik kurmak gerekir. Bu baskının olabilmesi belli bir organizasyonu gerektirmiş ve böylece devlet doğmuştur. Açıktır ki her şey gibi devletin de bir sebebi, bir başlangıcı vardır. Buna bağlı olarak ta bir sonu olacaktır. Devlet başlangıcından beri; yani ortaya çıkışından beri mevcut durumunu korumamış, gelişen ve değişen toplumsal yapıya uygun olarak o da değişerek yeni yeni biçimler ve nitelikler kazanmıştır..

Köleci toplumda devlet köle sahiplerinin egemenlik aracıdır. Devletin tüm organları köleci toplumun ayakta kalması işlevini görmektedirler. Aynı şekilde feodal toplumda da devlet feodal sınıfın elindedir. Feodal sınıf politik iktidarı çıkarları doğrultusunda kullanır. Feodal toplumun bağrında gelişen burjuvazi kendi gelişimini engelleyen feodal toplumu aşmak için politik iktidarı eline geçirmenin gerekliliğini görmüştür. İktidarı eline geçiren burjuvazi kendi egemenliğini gerçekleştirmiştir. Yani devlete yeni bir sınıf egemen olmuş ve devlet bu yeni sınıfın baskı gücü haline gelmiştir. Burjuvazinin ege-

menliğiyle birlikte feodal devlet kurumları çözülmeye başlamış ve devlet kapitalist topluma uygun bir hale getirilmiştir. Bu devletin özünü değiştirmemiştir. Sadece devlet yeni sömürücü sınıfın emrine girmiştir...

«Devlet tipleri, monarşi, despotluk, oligarşi, korporatif demokrasi, burjuva parlamenter demokrasisi, faşist diktatorya ve benzeri devlet biçimleri içinde var olurlar ..... Devlet tipleri ile devlet biçimlerinin birbirlerinden ayırđedilmeleri son derece önemlidir. Günümüz burjuva ideolojisi, burjuva devletin biçim ve yöntem değiştirmesini bahane ederek ve burjuva parlamentarizmini abartılmış biçimde vurgulayarak, devletin sınıfsal karakterini örtbas etme çabası içindedir. 'Burjuva devlet biçimleri türlü türdür ama hepsinin özleri bir ve aynıdır: Bu devlet biçimlerinin hepsi, şöyle ya da böyle son tahlilde muhakkak bir burjuva diktasıdır. (Lenin)»

«Sınıflı toplum devletin başlıca iki karakteristik işlevi vardır. İç ve dış işlev. Devletin iç işlevi ekonomik egemenliği elinde bulunduran sınıfın mülkiyetini koruyup çoğaltmak ve sömürülen çoğunluğu baskı altında tutmaktır. Belirli bir anda içte geçerli olan devlet dengesi, egemen sınıfların söz konusu işlevin yerine getirilmesinde uygulayacağı biçim ve yöntemleri belirler ki, bu biçim ve yöntemler, dine dayalı mülkiyet savunuculuğundan tutun da, apaçık canice uygulamalara değin uzanır. Devletin dış işlevi genel çizgileriyle, diğer devletlerin saldırılarına karşı koymak ve aynı zamanda yabancı toprakları ele geçirmektir....» (M.L. Felsefe sözlüğu, Konuk Y. Shf., 69-70)

Sınıflı toplumlarda devletin özü diktatörlük olmakla birlikte bunun işleyiş biçimleri değişiktir.

Kapitalizmin rekabetçi evresinde burjuva diktatoryası, «burjuva demokrasisi» biçiminde kendisini göstermiştir. Burjuva demokrasisi iki yönde ele alınmalıdır. Burjuva demokrasisi orta çağın siyasal baskısı gözönüne alındığında tarihsel olarak ilericidir. Ama bunun yanında sınıfsal sınırları ve biçimciliği vardır. Bu konuda Lenin şunları söylüyor: «En uygun koşullarda gelişmesi koşuluyla, kapitalist toplumda az çok demokrasi vardır. Ancak bu demokrasi her zaman, kapitalist sömürü tarafından konulan dar sınırlar içinde hapsedilmiştir ve bunun sonucu olarak gerçekte her zaman azınlık için, yalnızca belirli sınıflar için, yalnızca zengin olan için vardır...» Teoride ve Pratikte Burjuva Demokrasisi, A. Misin 'Bilim Y.'dan naklen shf, 8-9)

Burjuvazi kaçınılmaz olarak iki yönetim biçimini seçmek zorundadır. Ya kuvvet yöntemini kullanarak hertürlü demokratik muhalefeti baskı altına alır; ya da siyasal hakların geliştirilmesinden yana tavır alır. Reformlara ve tavizlere doğru yönelir. Bu yöntemler birbirlerini izleyebilirler. Burjuvazi bu yöntemlere kendi iyi veya kötü ni-

yetinden değil, mevcut çelişkilerinden dolayı geçmek durumundadır.

Emperyalist aşamada tekелci sermaye «sınırsız bir hegemonya uygulamak, emekçileri acımasızca sömürmek, her yola baş vurarak en yüksek çıkarlar elde etmek isteğine uygun, süper-gerici bir rejimin her alanda yayılıp kökleşmesini amaçlamaktadır. Bu gibi eğilimler her şeyden önce tekелci sermayenin ekonomik niteliğinden doğar: Tekелci sermayenin üstünlüğü elde etmesi serbest rekabetin yerini, iktidar ve etki için birbirleriyle çelişen tekellerin alması demektir. Tekel özgürlüğün karşıt kutbudur; ekonomik ve politik hayatın bütün alanlarında özgürlüğü susturarak zafere ulaşır.» Tekелci kapitalizmin politik yapısı gericiliğe dönüşü gösterir. Serbest rekabetin politik üst yapısı demokrasi, tekelin ise gerici politikadır. Emperyalist aşamada gericilik tüm demokratik kuruluşlara karşı saldırıya geçer. Bu gerici baskı ve terör büyük sermayenin dışında toplumun tüm sınıf ve tabakalarına yönelir.

Tekellerin bu baskısı genel olarak demokrasiye yöneliktir. Çünkü tekellerle demokrasi birbirleriyle açık bir çelişki halindedirler.

Genel bunalım dönemlerinde tekелci kapitalizmin saldırganlığı daha da belirginlik kazanır. Bunun sebebi, sınıf mücadelesinin şiddetlenmesi, büyüyen devrimci güçler karşısında kapitalizmin telaşlanması, ve böylece saldırganlıklarını yoğunlaştırmasıdır.

Burjuvazi güçsüz ve toplumsal tabanı dar olduğunda baskıcı yönlemlere geçmek zorunluluğunu duyar. Tekелci burjuvazi açık baskı modelini benimsediğinde işçi sınıfına karşı alabildiğine zalim davranır ve zulmünü devamlı kılabilmek için de işçi aristokrasisi yaratır, bürokrasiyi kendi yanına çeker ve tüm kurumları faşistleştirir. Bundan sonra tüm ilerici, devrimci, yurtsever ve demokrat güçlere karşı saldırıya geçer. Açık baskı rejimlerinde büyük sermayenin dışındaki tüm sınıf ve tabakalar üzerinde belirli ölçülerde baskı vardır. Bu baskıyı en fazla işçi ve emekçi sınıf ve tabakalarla çok uluslu ülkelerde ezilen halklar üzerlerinde duyarlar.

Bunun içindir ki tekелci sermayenin en gerici, en şoven kesiminin kanlı iktidarına karşı olan sınıf ve tabakalar ve baskı altındaki halklar güçlerini birleştirirler. Faşizmin geriletmesinde toplumun çok büyük bir kesiminin çıkarları vardır. Faşist yönetimler altında işçi sınıfının, emekçi kitlelerin ve köle ulusların mücadeleleri çok ağır koşullar altında yürür. Bunun içindir ki günümüzde bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi birbirlerinden kopmaz bir bütün meydana getirir.

Pek doğaldır ki burjuva demokrasisi işçi sınıfının emekçi kitlelerin ve köle ulusların amacı değildir. Burjuva demokrasisi de burjuva diktatörlüğünün bir biçimidir ve amacı burjuvazinin kitleler üze-

rindeki baskı ve sömürsünü sağlamaktır. Burjuva demokrasisi hiç bir zaman sanıldığı gibi çoğunluğun iktidarı değildir. Burjuva demokrasisinin çoğunluğun yönetimi olduğu varsayılır. Aslında azınlık çoğunluğa egemendir. Ama azınlığın çoğunluğa bağlı olduğu kabul edilir ve çoğu zaman çoğu kesimler tarafından öyle bilinir.

En «demokratik» burjuva demokrasilerinde bile işçi sınıfı ve emekçi kitleler kapitalistlerin çıkarları doğrultusunda yöneltilir ve baskı altında tutulurlar. Ama bu yönetimler işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin sınıf örgütleri vasıtasıyla daha iyi bir hayat için ve politik iktidarın ele geçirilmesi için mücadele vermelerine yasal olarak olanak tanır. Bunun sonucu olarak burjuva demokrasilerinde işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin bağımsız bir politik güç olarak ortaya çıkmaları mümkün olur.

Burjuva ideologları sürekli olarak burjuva demokrasisinin çağımızın tek ve mükemmel devlet yönetim biçimi olduğunu iddia eder ve bu yönetimde azınlığın çoğunluğa bağlı olduğunu kanıtlamaya çalışırlar. Burjuva demokrasilerinde genel seçimlerin tüm ulusun iradesini yansıttığı, bir çok yönetim kademelerinin seçimle belirlendiği ve bunun içinde bu yönetimin mevcutları içinde en uygun ve «demokratik» olduğu ileri sürülür.

Bunun doğru olmadığı ortadadır. Çoğunluk ve azınlık arasındaki ilişkiden hareketle gerçek bir sonuca varmak olanaksızdır. Bu bizi tamamen yanılgılı bir sonuca ulaştırır. Konuya ancak sömrülen ve sömürenler arasındaki ilişkilerden hareketle yaklaşırsa gerçeği elde etmek mümkün olur. Devlet burjuva demokrasilerinde sömürenlerin sömrülenler üzerindeki baskı aracıdır. Bunun için bu devlet biçimi kaçınılmaz olarak sömürenler için bir demokrasidir. Bu devlet biçimi azınlığın çoğunluğa karşı örgütlü ve sistematik baskı kullanımının belirtisidir.

Burjuva demokrasilerinin biçimsel eşitliği aslında sömürüyü gizleyen bir yasal örtüdür. Eşitlik ancak insanın insan tarafından sömrülmesinin ortadan kalkmasıyla gerçekleşir. Bu da üretim araçlarının ve gereçlerinin özel mülkiyetinin kaldırılmasıyla mümkün olur. Sınıflar var oldukça eşitlik ve özgürlükten bahsetmek ancak işçi sınıfının emekçi kitlelerin ve tüm sömrülenlerin aldatılması anlamındadır. Üretim araçlarının özel mülkiyetinin bulunduğu toplumlarda eşitlikten bahsetmek mümkün değildir. Ancak burjuva demokrasilerinin biçimsel eşitlik ve özgürlüğü tanınması onun emekçi kitleler ve işçi sınıfı üzerindeki baskı ve sömürüyü gizlemesini yaramakta ve kitlelerin aldatılmasını amaçlamaktadır. Burjuva demokrasilerinde yapılan seçimler akla gelecek hertürlü sahtekârlıkla doludur. Adam satın almalar, yalan haberler yaymalar ve en önemlisi de devlet aygı-

tını elinde bulunduran burjuvazinin her türlü olanaktan örgütlü bir şekilde yararlanmasına karşılık emekçi kesimin bundan yoksun oluşu. Bunların sonucunda kitlelere soygun ve sömürünün gereği gibi anlatılamaması. Çeşitli polisiye tertipler ve her çeşidinden baskı da burjuva demokrasilerinin kopmaz bir ögesi olarak her zaman kendisini göstermektedir.

Anlaşıyor ki burjuva ideologlarının iddiaları gerçeğe uygun değildir ve sadece sömürüyü gözden gizlemeye yaramaktadır. Burjuva demokrasisi sömürücü bir azınlığın demokrasisidir. Özel mülkiyet, eğitim, askeri öğrenim ve devletin sağladığı tüm olanaklar egemen azınlık için söz konusudur. Burjuva ideologlarının iddia ettikleri gibi burjuva demokrasisi insanlığın son aşaması değildir. Burjuva demokrasisi nasıl belli bir tarihi dönemin ürünü ise, aynı şekilde yeni bir üretim biçiminin ortaya çıkmasıyla da varlığını kaybedecektir. Bu yeni sosyo-ekonomik yapı kendisine uygun bir demokrasiyi de gerçekleştirecektir. Özel mülkiyete izin vermeyen ve sınıfların ortadan kaldırılmasını amaçlayan bu toplum düzeni gerçek eşitlik ve özgürlüğe giden yolları açmaktadır. Bu sosyalist yönetim biçimidir. Bu yönetime işçi sınıfı demokrasisi veya sosyalist demokrasi denir. Burjuva demokrasisinden tamamen ayrı olan ve toplumun büyük kesimini teşkil eden işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin iradesini yansıtmaktadır. Bunun için de işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin nihayi amaçları burjuva demokrasisinin korunup geliştirilmesi değil, aksine bunun yerine sosyalist demokrasinin gerçekleştirilmesidir. «Proletarya diktatoryasının devlet biçimi olan sosyalist demokrasi, demokrasinin tarihsel gelişimi içinde yeni bir boyuttur. İşçi sınıfının politik iktidarıyla doğar ve sosyalizmin kuruluş aşaması içinde kökleşip yaygınlaşır ve nihayet bir devlet biçimi olmaktan çıkarak toplumsal yaşamın genel biçimi olur; çünkü sınıfsız toplum aşamasındaki yaşamın tümü, özgür iradeli bir tabana dayanan demokratik ilkelere göre ayarlanacaktır. Sosyalist demokrasi, sosyalist üretim ilişkilerine dayanır; bu açıdan, emekçilerin haklarının gerçekten güvence altına alınması anlamına gelir. Sosyalist demokrasi burjuva demokrasisinden farklı olarak, halkın tümünün, politik, ekonomik ve kültürel yaşamın planlanma ve yönetim faaliyetine katılmasını sağlayarak, gerçek halk egemenliğini gerçekleştirmeye yönelir. Bu demokrasi dar anlamıyla, politik alan içinde sıkışıp kalmaz, toplumsal yaşamın her alanına el atar ve emekçilerin kendi iktidarlarını kurup sosyalizmi gerçekleştirmelerinde onlara yardımcı olan tüm kuruluşları, kurumları ve benzeri örgütleri kapsamına alır.» (M. L. Felsefe Sözlüğü Konuk Yayınları Shf., 67)

Sosyalist demokrasi kapitalizmin yeniden canlanmasını önlemek için sömürücü sınıf ve tabakalar üzerinde baskı kurar. Bu bas-

kı sömürücülerin dirilme olanaklarının tamamen ortadan kalkması-
na kadar sürer. İşçi sınıfı iktidarını yıkmaya yönelecek güçlere karşı
demokratik davranmanın olanağı yoktur. Ücret köleliğinin sona er-
mesi, insanın insan tarafından sömürülmesinin yeniden ihya edilme-
mesi için bu uygulamanın yapılması zorunludur.

Sosyalist kuruculuk ilerledikçe sosyalist demokrasi de giderek
genişlik kazanır ve zor yöntemleri geriler. Çünkü işçi sınıfı iktidarının
zor kullanmaya gereksinimi kalmaz. Onu yıkmak isteyen güçlerin
varlığı son bulunca, kitlelerin sosyalist bilinç seviyesi yükseldikçe,
demokratik merkezîyetçilik yetkinleştikçe sosyalist demokrasi tama-
men işlerlik kazanır.

Burjuva ideologları sosyalist demokrasininin küçük bir azınlığın
diktası olduğunu iddia ederler. Partiyi elinde bulunduranlar tüm top-
lum üzerinde egemenlik kurarlar şeklinde savlar ileri sürerler. Sos-
yalist ülkelerde ve halk cumhuriyetlerinde tek partili yönetimin bu-
lunduğu da ileri sürülür. Böylece sosyalizm gözden düşürülmeye ça-
lışılır. Bu savların ne kadar aldatıcı olduğu ortadadır. Bir kere sos-
yalist ülkelerde iktidar işçi sınıfının elindedir. İşçi sınıfının çıkarla-
rıyla emekçi kitlelerin çıkarları aynı doğrultudadır. Bunun içindir ki
işçi sınıfı tüm emekçi kitlelerin çıkarları doğrultusunda iktidarı kul-
lanır. Böylece iktidar toplumun çok büyük bir kesiminin iradesini yan-
sıtır. Bunun içindir ki sosyalist demokrasi çoğunluğun yönetimidir.
Soruna sömüren ve sömürülenler açısından bakıldığında bu sonuca
çıkılır. Parti demokratik merkezîyetçilik esaslarına göre ve disiplinli
bir şekilde yönetilir. O halde asla bir azınlığın elinde değildir. Önem-
lisi de parti bir iktidar aracı ve iktidarın kullanılması aracıdır. Bir dik-
tatorya değildir. Sosyalist demokrasininin tek partili olduğu tarzındaki
görüşler de tamamen gerçek dışıdır. Bir kere SSCB'de tek partinin
oluşu sosyalist Demokrasininin gereği olarak oluşmamıştır. Bu doğ-
rudan doğruya menşeviklerin ve sol sapmacıların davranışlarının so-
nucu olarak ortaya çıkmıştır. Sol sapmacılar ve menşevikler sosya-
list demokrasiyi soysuzlaştırmak ve işçi sınıfı iktidarını yıkmak için
çalışmışlar ve bunun için de varlıklarına son verilmiştir. Ama bunun
yanında Bulgaristan'da, Demokratik Alman Cumhuriyetinde, Küba'da,
Vietnam'da ve bunun gibi bir çok sosyalist ülkede bir çok parti
politik hayatta Komünist partilerle birlikte varlıklarını sürdürmek-
tedirler...

Ne var ki işçi sınıfı, emekçi kitleler ve tüm sömürülenler sosya-
list demokrasiyi uzun mücadele aşamasından geçerek ancak ger-
çekleştirebilirler. Yazımızın başında da dediğimiz gibi toplumlar eşit-
siz gelişme yasaları içinde bulunmakta ve bundan dolayı da değişik
gelişim biçimleri göstermektedirler. Bir takım toplumlar sosyalist

aşamaya geçmişken bir takımları henüz kapitalist bağımlılık altındadırlar, bunun gibi diğer bazıları henüz feodal toplum aşamasında bulunmaktadır. Sosyalist ülkelerde işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin örgütlü gücü sosyalist kuruculuk için mücadele ederken, sosyalizme ulaşmamış diğer bir çok toplumlarda ise emekçi kitleler daha mutlu bir gelecek için ve nihayi amaçları olan işçi sınıfının iktidarı için kavga vermektedirler.. O zaman her toplum kendi özgül koşullarına uygun bir mücadele biçimi içindedir demektir. Emperyalist aşamada tekellerin burjuvazinin en gerici kesimi olarak bulunduğu her yerde politik gerici egemen kılmaya çalışır. Tekellerle demokrasi apaçık çelişkilidir. Emperyalizm tümüyle demokrasinin olumsuzlaşmasıdır. Sınıf mücadelesi şiddetlendikçe, kitlelerin mücadele kararlılığı arttıkça işçi sınıfı ve emekçi kitleler bağımsız bir politik güç olarak burjuvazinin karşısında güçlendikçe tekellerin burjuvazinin gerici temayülleri artar. Bu eğilim kapitalizmin buhran döneminde yoğunlaşır ve olanak bulunması halinde politik gerici egemen kılınarak faşist devlet yönetimine geçilir. Faşizm tekellerin sermayenin en reaksiyoner, en şoven kesiminin baskıcı yönetimi olarak başta işçi sınıfına, emekçi kitlelere ve köle halklara yönelir. Her türlü düşün ve örgütlenme hakkını ortadan kaldırır. Böylece işçi sınıfı ve diğer sömürülen kesimler bir baskı cenderesine alınmış olurlar. Faşist model tekellerin sermayenin gerici kesiminin dışındaki tüm sınıf ve tabakalara da yönelir. İrkçi şoven bir politika güder. Egemen olduğu toplumu bir politik terör kampı haline getirir.

Buna karşılık işçi sınıfı başta olmak üzere tüm ilerici, demokrat ve devrimci güçler faşizme karşı mücadele ederler. Faşizme karşı mücadelede en büyük görev işçi sınıfına düşmektedir. Anti-faşist mücadelenin bayraktarlığını işçi sınıfı yapmaktadır.

İşçi sınıfı ve mütefikleri demokratik kazanımlarını ellerinde tutmak ve geliştirmek için kararlı bir kavga yürütür. Burjuva demokrasinin yukarıda belirtilen niteliğine rağmen hiç bir zaman için faşizmle bir tutulamaz. İşçi sınıfı, emekçi kitleler ve köle uluslar burjuva demokratik toplumlarda daha iyi mücadele verebilmekte, politik birer güç olarak ortaya çıkmaktadırlar. Tüm aksaklığına ve sömürgeçliğine rağmen, işçi sınıfı ve diğer devrimci, ilerici güçler burjuva demokrasisini her zaman faşizme ve baskıcı rejimlere karşı yeğler ve demokratik haklarının koruyuculuğunu yaparlar.

«Bütün demokratik güçlerin ortak çabası olmaksızın gericiğin saldırısı durdurulamaz, saldırılarına karşılık verilemez.

Kapitalist ülkeler emekçilerinin mücadele tarihi demokrasinin bölünmez olduğunu göstermiştir. Bütün ilerici örgütlerin haklarının, çıkarlarının, hatta bazen varlıklarının...» tehlikeye girmemesi için işçi

sınıfının bağımsız politik örgütlerinin var olması gerekmektedir.

«Bugünkü koşullarda, demokrasiyi korumak, bütün ilerici insanların, bütün ilerici örgütlerin, bütün barış dostlarının, yurtlarının bağımsızlığını yüreklerinde yaşatan bütün yurtseverlerin görevidir. Kapitalist ülkelerde demokrasi uğruna gericiliğin saldırılarına karşı savaşan, emekçi kitlelerin hak ve özgürlüklerini koruyan işçi sınıfı, barış ve ulusal bağımsızlık davalarının zaferini hazırlar..» (M. L. İnkeleri, Yar Yayınları III. Cilt shf., 315)

İşçi sınıfı demokrasi mücadelesi vermeden burjuvaziye karşı zaferini hazırlayamaz. İşçi sınıfının sosyalist mücadelesi hiç bir zaman demokrasi mücadelesinden ayrılamaz. Sosyalistler demokrasi mücadelesine yalnızca gelecekteki devrimci eylem düşüncesiyle bakmazlar, sorunu aynı zamanda insancıl temellere de dayandırırılar. Çünkü sadece gelecekte daha iyi eylem yollarının açılması için değil aynı zamanda işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin altında ezildikleri yükün de hafifletilmesi gerekir.

İşçi sınıfı ve müttefiklerinin demokrasi mücadelesiyle burjuva demokrasisini insanlığın politik gelişiminin son aşaması gören burjuva reformistlerinin demokrasi anlayışları arasında hiç bir zaman için bir benzerlik yoktur.

Bunun yanında işçi sınıfının demokrasi hareketini sol-sapmacılar büyük ölçüde zaafa uğratmaktadırlar.

Fransız Marksisti Jean Suret-Canale sol sapmacıların durumunu şu sözlerle açıklar: «Güçsüzlüğünü teorik argümanla haklı göstermeye çalışan sol kanat çocukluğunun belirtilerinden biri, bir geçiş aşamasının, sosyalizm mücadelesinin kaçınılmaz bir unsuru olan demokrasi mücadelesinin gerekliliğini tanımamaktadırlar..» (A. Misin, T. ve Pratikte Burjuva Demokrasisi Bilim Y. shf., 89-dan naklen)

Demokratik mücadele her ülkede özgül koşullara uygun bir şekilde yürütülür. Ama her ülkede, demokrasi mücadelesi, her durumda politik, ekonomik ve kişisel hakların genişletilmesi ve korunması, seçim sürecinin demokratikleştirilmesi, parlamentoda temsil hakkı, vs.yi kapsar. Bu demokrasi mücadelesinin temelini teşkil eder.

Sol maceracılar demokrasi mücadelesini reddederek bunun yerine bireysel terörü koymaktadırlar. Halbuki demokrasi mücadelesinde pişmeyen bir işçi sınıfının hiçbir zaman için devrim yapamayacağını Lenin söylemektedir. Demokrasi mücadelesini reddedenler, bırakalım sosyalist olmayı da, demokrat bile değildirler ve olamazlar. Bireysel terör ve kahramanlıklar ancak işçi sınıfı mücadelesine zarar verir ve burjuvazinin başki yöntemlerine haklılık kazandırarak demokratik kazanımların kaybına yol açar. Uzun ve güçlü bir mücadeleyi göze alamayanlar ve işçi sınıfının örgütlü mücadelesine inan-

mayanlar demokrasi mücadelesini çeşitli parlak laflarla ve bireysel çıkışlarla bir kenara iterler. Faşizme karşı uzun ve kararlı bir mücadele veren Portekiz Komünist Partisinin Lideri A. Cunhal faşist dönemde ülkesinin bu konuya ilişkin durumunu şöyle açıklamaktadır: «Uzun süreden beri goşist, sekter, anarşist ve maceracı görüşlerle mücadele ediyoruz. Bu mücadele çok gereklidir, çünkü ortada söz konusu olan sadece fikirler değil bunların ülkemizdeki anti-faşist harekete ve partimizin pratik eylemine yaptığı olumsuz etkileridir.»

«Sağ oportünizm bize zarar verir. Şu anda en çok ortaya çıkan olumsuz eğilimlerden goşizm ise daha az zararlı değildir. Goşistler görünüşte devrimci bir dil kullanmaktadır. Ama pratikte faşist diktatörlüğe karşı verilen devrimci mücadelenin gelişimine set çekmektedirler.»

.....

«Goşistlerin güçsüz oldukları oranda faşizmin yıkılışının daha kolay olacağına dair hayallere kapıldıklarını ve daha maceracı planlara yöneldiklerini belirtmiştik. Onların düşüncesi güç ve yöneticilik kapasitesi nedir bilmez. Bu düşünce işçi sınıfı ve halk kitlelerine karşı güvensizlik, siyasi iktidarsızlık, dar görüşlülük ve umutsuzlukla doludur.»

.....

«Bir kaç el tabanca ve bir iki bomba kararlı bir düzine adam tarafından atılabilir. Fakat güçlü faşist militer aygıtı bir kaç bomba ve silah atışıyla yenemeyiz...» (A. Cunhal, Portekizde Özgürlüğün Şafağı, Bilim Y. Shf., 64-65)

Yalnız Portekizde değil dünyanın pek çok yerinde goşistler çeşitli parlak laflarla demokrasi mücadelesine karşı çıkmaktadırlar. Demokrasi mücadelesine karşı çıkanlar sadece goşistler değildir. Goşistlerden daha ateşli bir şekilde ilericilere, devrimci, demokrat ve yurtseverlere saldırarak onların anti-faşist mücadelelerine set çekmeye çalışan gurupların başında Maocuların çeşitli fraksiyonları vardır. Maocular yerli gericiler ve faşistlerle aynı dili kullanarak sosyalistleri sosyal faşistlikle suçlamakta ve onlara «Rus uşakları» gibi sıfatlar vermektedirler. İlerici ve yurtsever tüm hareketleri «sosyal faşist» tutumlar olarak nitelendiren Maocular buna karşılık faşist eğilimli yönetimleri daha uygun bulmaktadırlar. Örneğin Şilide S. Alende yönetimini Sosyal Faşistlikle suçlayarak ona karşı çıkan Maocular Pinoşe'nin faşist yönetimini daha uygun bulmuş ve uluslararası planda Çin Halk Cumhuriyeti onunla iyi ilişkilere girişmiştir.

Demokrasi mücadelesini hafife alarak akıllarınca onunla alay edenler ve demokrasi mücadelesini parlamenter seçime indirgeyen-

ler hiç bir zaman için, devrimciliği bırakalım da, demokrat bile olmazlar.

Her toplumda her zaman devrim anının koşullarının bulunduğu nu sanmak ve ona göre davranmak olsa olsa faşist güçlerin baskılarını arttırmalarına olanak verir. Demokratik kazanımların elden çıkmasına yol açar. İşçi ve emekçi kitleler üzerindeki baskı, sömürü ve zulmün katmerleşmesini sağlar. İkincisi de demokrasi mücadelesini burjuva parlamenterizmine indirgemek aldatmacadan ve lafazanlıktan ileri gitmez. Parlementer mücadele de mücadele çeşitlerinden bir tanesidir. Sosyalistler parlamentoyu gerici güçlere tamamen terk etmemek için büyük çaba gösterirler. Sosyalistler toplumsal hiçbir gelişime seyirci kalmazlar. Her yerde ve en ön saflarda halka yol göstericilik görevlerini yapmaya çalışırlar. Onlara somut şartlardan hareketle burjuvazinin ve diğer sömürgeci sınıf ve tabakaların gerçek durumlarını anlatır, aydınlanmaları ve uyanışları için çaba sarfederler. Parlamento seçimleri bu açıdan da büyük bir olanaktır. Bunu iyi kullanmak görevi de sosyalistlere düşer.

Demokrasi mücadelesi verilirken sosyalistler tüm ezilen ve sömürülen anti-faşist güçlerle dayanışmanın yollarını arar ve her zaman ilerici ve yurtsever bloklar oluşturmaya çalışır, bunu bir görev bilirler. Çünkü faşizmi ancak tüm baskı altındaki sınıf ve tabakaların birliği geriletir ve yenilgiye uğratar. Bu birlikte sosyalistler bağımsızlıklarını koruyarak girerler ve öncülüğü ele almak için çaba gösterirler. Sosyalistlerin amacı yukardan beri açıklamaya çalıştığımız gibi burjuva demokrasisini koruyup geliştirmek değil, aksine onun yerine sosyalist demokrasiyi gerçekleştirmektir. Ama önlerindeki aşama anti-faşist aşama olduğunda bunun gereklerini yerine getirmeye çalışırlar. «Faşizm gelsin dövüşelim» veya «geleceği varsa göreceği de vardır» tarzındaki görüşler sorumsuzluğun ifadesidirler ve bayağı birer lafazanlık örneği olmaktan da ileri gidemezler. Faşizmin gelmesini devrimciler değil faşistler isterler. Burjuva demokrasisinin devrimci mücadeleyi yumuşatacağını ve zaferi geciktireceğini söyleyenler işçi ve emekçi kitleler ile bilimsel sosyalizme olan inançsızlıklarını açığa vurmuş olurlar. Sosyalistler faşizmi hiçbir zaman için burjuva demokrasisine tercih etmezler. Ama burjuva demokrasisinin ne olduğunu ve ne olmadığını da bilirler. Demokratik kazanımların korunması ve geliştirilmesi görevi herkesten önce sosyalistlerindir. Bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi birbirinden kopmaz. Bunu kavrayamayanlar ne çeşitten laflar ederlerse etsinler yaptıklarıyla ve söyledikleriyle gericiliğe ve faşizme hizmet etmiş olurlar.

Demokrasi mücadelesi her ülkenin somut şartlarına göre yürütülür. Ama bu her yerde ekonomik ve politik hakların genişletilmesi-

ni ve geliştirilmesini; faşist eğitim sisteminin kaldırılmasını, faşist kültür propagandasının kalkmasını, devlet kademelerinden faşist unsurların çıkarılmasını, dış politikada barışın sağlanmasını, seçim ve temsilden en iyi biçimde yararlanma olanağının tanınmasını vb. kapsar. Bunlar sağlam bir şekilde örgütlenme ve bağımsız bir politik güç olma olanağını verir. Bunun sonucunda sosyalizm kavgasını geniş halk kitlelerine götürmenin yolları açılır. Nihayi hedefler yakınlaşır.

İşte sosyalistler bunun için demokrasi kavgasını sosyalist mücadelenin bir parçası olarak görürler. Bu demokrasi kavgası yürütülürken tüm ilericilerin, demokratların, yurtsever ve devrimcilerin birliğinin oluşturulması için çaba gösterirler. Bu birliğin öncülüğü için de kararlı bir kavga verirler.

Sosyalistler mücadele yöntemlerinden hiç birini mutlaklaştırmaz. Aksine hepsinden yararlanmanın yollarını arar ve her türlü mücadele metodunu devrimci amaçlarla, somut şartlarda kullanır. Burjuvazinin çeşitli kesimleri arasındaki çelişkilerden yararlanır. Bu çelişkilerin derinleşmesi için çaba gösterir. Burjuvazinin demokrat kesiminin sol tabanıyla diyaloga girer. Anti-faşist mücadeleye demokrat burjuvaziyi kazanmak için gayret eder. Sendikal hareketleri, grevleri dikkatli bir şekilde denetler ve her türlü sosyal hareketliliği devrimci açıdan politize etmeye çalışır.. Bu çabaların sonucunda faşizmin gerilemesi ve yenilgisi mümkün olur. Bundan sonra demokratik kazanımların korunması ve geliştirilmesi görevi kendisini her zaman gösterir. Nazi Almanyasının işgaline karşı girişilen mücadelede Fransız Komünist partisi militanlarından 75 bin kişinin mücadelenin ön safalarında can vermesi ve Cezayir Kurtuluş Hareketi sırasında General Salon ve arkadaşlarının De Gaule yönetimine karşı faşist bir hareket yürüttükleri zaman Komünistlerin denetimindeki CGT'nin işçilere silah dağıtması olayları demokrasinin koruyuculuğu görevinin sosyalistlere düştüğünü açıklıkla ortaya koymaktadır. Her iki mücadele sonucunda da Fransa'ya sosyalizm gelmemiştir. Ama faşizm ve işgal yenilgiye uğratılmıştır. Böylece işçi sınıfı ve emekçi kitleler Fransa'da bağımsız bir güç olarak üzerlerindeki yükün hafifletilmesi ve sosyalizm amaçlarının gerçekleştirilmesi için daha yoğun ve güçlü mücadele verme olanaklarını elde etmişlerdir. Buna karşılık 1968'de Cohn Benditt ve arkadaşları, «Komünistler ihtilal korkuyor» tarzında sloganlarla sokaklara dökülmüş, Paris kenti ateşe verilmiş ve ihtilal yapılıyor hayali içinde heyecanlı bir gençlik hareketine girişilmiştir. Bunun sonucunda Seçimler yapılmış burjuvazi bu sorumsuz hareketleri sosyalistlere mal etmeye çalışarak onları kitlelerin gözünden düşürmeye çalışmış. İşçi ve emekçi temsilcileri önemli ölçüde yenilgiye uğramışlardır. Güçlenen burjuvazi bir sürü kararnameyle işçi sınıfı

nın ve emekçi kitlelerinin demokratik kazanımlarını sınırlama olanağını elde etmiştir. Devrimci mücadele Cohn Bendit'lerin sandığı kadar kolay olsa idi şimdiye dek dünyada devrim yapılmadık yer kalmamıştı. Ama hayat bunun böyle olmadığını binlerce defa ispat etmiştir...

TÜSTAV

SAĞLIK SORUNU

Hüseyin TOPRAK

Toplumların sağlık sorunlarına değinirken hemen o ülkedeki üretim ilişkilerine bakmamız gerekir. Bu hizmetler belli bir sosyo-ekonomik yapı içerisinde oluşmuşlardır. Onlar bu yapının bir parçası durumundadır, ondan ayırılarak incelenemezler. Bu bakımdan sağlık hizmetlerinin durumu ülkeden ülkeye değişiklikler gösterir. Sosyalist ekonomiye sahip ülkelerle, emperyalist-kapitalist ülkeler ve az-gelişmiş, sömürge ülkelerde bu hizmetler değişik biçimlerde sunulurlar kitlelere. Her toplum kendi ekonomik ve sosyal koşullarına uygun bir biçimde yürütür sağlık hizmetlerini.

Şurasını da belirtmek gerekir ki sağlık sorunu bütün ülkelerde ele alınan ciddi konulardan biridir. Hiç bir iktidar ülkesindeki insan sağlığını ikinci plana attığını veya atması gerektiğini söyleyemez. Fii-li olarak çoğu hallerde insan sağlığı geri plana itilse bile, iktidarlar bunu kamufule etmek zorunluluğu duyarlar. Çünkü bu hizmetler doğrudan doğruya insanların yaşama haklarıyla ilgilidir. İster koruyucu sağlık hizmetleri olsun, isterse tedavi edici hizmetler olsun insanın sağlıklı yaşamasını ve daha uzun ömürlü olmasını temin etmeye yöneliktir bu çabalar.

Sağlık sorununun çözümü topyekün sosyal ve ekonomik kalkınmaya bağlıdır. Şu veya bu yönde yapılacak çalışmalar bir sorunu toplumsal bütünlükten soyutladığı sürece başarıya ulaşamaz. Kuşkusuz sağlık sorununun çözümünü ekonomik kalkınmaya bağlarken, ülkedeki üretim araçları üzerindeki mülkiyet durumunu da ele almamız gerekir. Çünkü sınıfsal durum sağlık hizmetlerine yansır ve çeşitli sınıflara hizmetin götürülüşü değişik biçimler alır. Biz burada konuyu ele alırken sağlık sorununun, diğer sorunlarla olan ilişkilerini ve karşılıklı olarak birbirlerini etkileyişlerini inceleyeceğiz. Sağlık düzeyi yüksek ve geri olan ülkelerde bu yükselme ve geri kalma nedenlerini de ancak bu şekilde bulabiliriz.

Sağlık ve Gelir Düzeyi

Yüksek gelir sahibi olmakla, sağlıklı olmak arasında dolaysız bir bağ vardır. Diğer bir ifade ile toplumların sağlık koşullarını istenen bir düzeye çıkarabilmeleri için yeterli maddi koşullarının varlığı gerekir. Hastalığı önleyici tedbirlerle, tedavi hizmetlerinin sağlanması bu maddî gücün varlığına bağlıdır. İnsanın beslenme, konut, ve çevre koşullarının düzelmesi, iyi bir eğitimden geçebilmesi ile maddi ve moral açısından sağlıklı olmasını sağlayacak bir yaşama kavuşması ancak bununla mümkündür. Burada hemen şunu belirtelim ki salt gelir düzeyinin yüksekliği açısından meseleyi ele almak yeterli değildir. Yani salt gelir düzeyi (İster tek, tek fertlerin gelirleri, isterse ortalama olarak kişi başına düşen pay) açısından olan yaklaşım eksik kalır. Sağlık sorunun çözümünü ekonomik yapının bütünü içerisinde ele alınan ve tek, tek fertlerin maddî güçlerini, uğraşlarını aşan bir yatırım ve örgütlenmeyi gerektirir. Bunun ötesinde gelirin değişik ekonomik sistemlerde değişik ölçüler içerisinde dağılmış olması sağlık hizmetlerinden yararlanmada etkili olur. Artık değere el koyan sınıfla, emek sahiplerinin eşit ölçüde bu hizmetlerden yararlanamayacakları bilinmektedir.

Sağlık yatırımları sosyalist ve kapitalist sistemlerde değişik biçimdedir. Kapitalist ülkelerde sistemin mantığı gereği bu yatırımlar özel kişiler ve tekeller eliyle yapılır. Gerek hastanelerle diğer sağlık kuruluşları ve gerekse ilaç, tıbbi malzeme yapım işleri tekeli sermayenin denetimindedir. Tekellerin bu faaliyetleri diğer alanlarda olduğu gibi buldukları ülkenin sınırlarıyla bağlı değil, dünyanın diğer yerlerindeki pazarlarla ilgilidir. Yani uluslararası tekellerin, uluslararası faaliyetleri söz konusudur. Bu uygulama kaçınılmaz olarak sağlık hizmetlerinin sömürü aracı haline gelmesini sağlamaktadır. Gerçekten de kapitalist sistemde herşey ve bu arada insan sağlığı sermayedarların kârlarını arttıracak bir meta durumundadır. Yeri geldikçe bu mekanizmanın değişik alanlarda nasıl işlediğini açıklayacağız. Az gelişmiş ve kapitalist sistemin yürürlükte olduğu veya bu sistemin kurulup geliştirilmeye çalışıldığı ülkelerde durum daha da kötüdür. Bu ülkelerde de insan sağlığı kâr aracıdır. Ancak emperyalist ülkelerin tersine bunlar bir de emperyalistlerce sömürülmektedirler. Tekelci sermaye bu ülkelerin sağlık alanına el atmış, ilaç, tıbbi araç-gereç ve diğer yatırımlar açısından kendisine bağımlı bir hale sokmuştur. Fakat dikkati çeken bir nokta şudur: Gerek bazı emperyalist ülkelerde olsun ve gerekse az gelişmiş ülkelerde olsun devletin en fazla müdahale ettiği alan sağlık alanıdır. Az gelişmiş ülkelerde bu durumun nedeni şudur. Bu ülkelerde sağlık düzeyi çok geri-

dir. İnsan hayatını sürekli olarak tehdit eden ve hiç bir iktidarın görmemezlikten gelemeyeceği kötü koşullar vardır. Bunlara seyirci kalmaz iktidarlar. Bunun ötesinde devletin müdahalesi çoğu zaman tekeli sermaye ile onlarla işbirliği içerisinde olan yerli güçlerin işine de gelir. Devlet müdahale etmekle bu kesimler için bulunmaz bir müşteri olur. İlaç tıbbi araç ve diğer malların satışları umulanın üstüne çıkar. Elbette hiç bir sermayedar böyle bir olanağı elden kaçırmak istemez. Bundan başka gelişmiş kapitalist ülkelerde de devlet çoğu kez sağlık hizmetlerine aktif olarak müdahale eder. Bunun nedeni o ülkelerde kitlelerin bilinçlenmiş olmaları, sağlıklı yaşamının değerini yeterince kavramış bulunmaları ve büyük ölçüde örgütlenmeleridir. Devletin müdahalesini belirli ölçüler içerisinde tekeli sermaye de ister. Bunun nedeni yukarıda anlatıldığı şekilde, pazar yaratılmasıyla ilgilidir.

Sosyalist ülkelerde sağlık sorununun ele alınış biçimi tamamen değişik şekildedir. Bu ülkelerde üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet biçimine son verilmesi insan sağlığının ticari meta halini almasını imkansız kılmaktadır. Çünkü sağlıkla ilgili bütün yatırımlar ve sağlık hizmetlerinin yürütülmesi planlı ekonominin bir parçası haline almıştır. Yeri geldikçe bu duruma ayrıntılarıyla değineceğiz.

Sağlık ve beslenme

Beslenme insanlığın önünde duran en önemli ve ciddi sorunlardan biridir. Dünyanın büyük bir kesiminde insanlar gerekli olan gıdayı yeterince alamamaktadırlar. Kaldı ki bugünün dünyasında beslenmek her ne şekilde olursa olsun karın doyurmak değildir. Vücudun ihtiyaç duyduğu gıda maddelerini bilimsel yöntemlere göre ve bu ölçüler içerisinde almaktır. Bu yüzden dünyanın geri kalmış diye adlandırılan yörelerinde iki türlü açlık görülmektedir. Bunlardan birincisi elde edebildiği her gıda maddesini almakla birlikte bunları yeterince bulamama halidir. İkincisi ise insanların karınlarını doyurabilecek kadar gıda maddesi almalarına rağmen, bu maddelerin düzenli bir beslenmeye elverişli olmamalarıdır. Örneğin birçok Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkesinde bugün insanlar beslenmek için ihtiyaç duyulan asgari gıda maddelerini alamamaktadırlar. Bazılarında ise insanlar karınlarını doyurabilirler amma, bilimsel anlamda değil. Burada bilimsel anlamda beslenmeden ne anlaşılması gerektiğini ele almamız gerekir. Bilimsel anlamda beslenme, insan vücudunun ihtiyaç duyduğu çeşitli gıda maddelerinden yeterince almasıdır. Ayrıca tahılla beslenme yerine proteinle beslenmenin geçmesidir. Az gelişmiş ülkelerde görülen beslenme şekli tahılla beslenmedir. Bu ülkelerin in-

sanları et süt, yumurta gibi proteinleri yeterince alamamaktadırlar. Bunlar karınlarını tahıllarla tıka basa doldursalar bile beslenmiş sayılamazlar.

Konuyu bu şekilde ele almamızın nedeni şudur. Beslenme ile insan sağlığını birbirlerinden ayrı düşünmeye imkân yoktur. Sağlıklı bir toplum aynı zamanda sağlıklı ve yeterli gıda maddesini alan toplum demektir. Az gelişmiş ülkelerdeki yetersiz ve kötü beslenmenin o toplumlarda yaptığı tahribat bilinmektedir. Protein yerine, tahılla beslenme ağırlıkta olduğundan bu ülkelerin insanları çeşitli yönlerden geri kalmaktadırlar. Beslenme tarzının sonuçlarını bugün somut olarak insanların fiziki yapılarında görebiliriz. Ayrıca iyi beslenen çocukların fizikleri ile kötü beslenen çocukların fizikleri arasındaki farkları görebilmek için çevremize bakmamız yeterlidir. Gecekondu çocuklarının, burjuva çocukları kadar sağlıklı olduğunu kim söyleyebilir? Kuzey Amerika çocukları ile Latin Amerika'ninkiler birbirlerine, Afrika'da beyaz azınlık çocukları ile zenci halkın çocukları da birbirlerine hiç benzemezler. Azınlık çocukları sıhhatli, zenci çocukları ise çoğunlukla, ince boyunlu, eğri bacaklı ve şiş karınlıdırlar. Hastalık ve ölüm oranlarının yüksek olmasında yetersiz beslenme en önemli nedenlerden biridir. Bunun ötesinde proteinle beslenmenin insan fiziği gibi zekasını da etkilediği bilimin kanıtlaştığı bir durumdur.

GELİŞMİŞ VE AZGELİŞMİŞ ÜLKELERDE BESLENME

ÜLKELER	Adam başına yıllık tahıl (kg)		Adam başına günlük protein (g)	
	Üretilen	Yenen	Hayvansal	Bitkisel
ABD	646	67	66	28
Hindistan	144	124	6	41
İngiltere	413	85	51	36
İtalya	304	142	25	51
Japonya	218	147	16	50
Mısır	235	188	13	66
Pakistan	173	151	8	37
Türkiye	?	248	16	75

Kaynak: Dr. O. N. Koçtürk, Yeni Sömürgecilik açısından gıda emperyalizmi, Ankara 1966 sayfa 43.

Yukarıdaki rakamlar çeşitli ülkelerde alınan protein ve bitkisel gıda maddeleri arasındaki farkı göstermektedir. Görüldüğü gibi bütün geri kalmış ülkelerde yenen tahıl miktarı gelişmiş kapitalist ülkelere göre daha yüksektir. En yüksek miktarda tahıl tüketen ülke ise

Türkiye'dir. (adam başına yılda 248 kg.) Proteinlerde ise durum tam tersinedir. Gerikalmış ülkelerde tüketilen protein miktarı az, gelişmiş olanlarında ise çoktur.

Beslenme sorununu ele alırken Sosyalist ve kapitalist sistemle yönetilen ülkeler arasındaki farklarla, kapitalist ülkelerde varolan değişik sınıflar arasındaki farklılıklara da bakmak gerekir.

Kişi başına düşen gelir gibi, kişi başına tüketilen gıda maddeleriyle ilgili istatistikler de gerçek durumu ifade etmezler. Bu yaklaşım bir fabrikatör ile bir işçiyi aynı durumda gösteriyor ve eşit miktarda gıda maddesi aldıklarını farzediyor. Elbette bu bir aldatmacadır. Beslenme herşeyden önce gelir düzeyine bağlıdır. Bugün bütün az gelişmiş kapitalist ülkelerde emeğiyle geçinen insanların beslenemedikleri, açlık çektikleri bilinmektedir. Hele bu ülkelerde sürekli olarak var olan enflasyon temel gıda maddelerinin çoğunu alınamaz hale getirmiştir. Dar gelirli olanlar olsa, olsa vitrinlerde bakarlar bunlara. Aylarca et yüzü görmeyen milyonlarca insanın varlığını görebilmek için çevremize bakmamız yeterlidir. Kaldı ki bir de kapitalist ülkelerdeki milyonlarca işsiz insanın durumu vardır. Kapitalizm bunları işsiz kılmağa baştan itibaren onları açlığa terketmiştir.

Kapitalist ülkelerde gıda maddelerinin üretim ve dağıtımını özel girişimcilerin elindedir. Bu durum en çirkin sömürü biçimini doğurmaktadır. Çünkü halkın beslenmesini kâr aracı haline getiren sermaye sahipleri gıda maddeleri üzerinde en çirkin oyunları oynamaktan çekinmezler. Kârı azamileştirmek için her yola baş vururlar. Fiyatları istenilen düzeyde tutmak için gerektiğinde yeterince gıda maddesini piyasaya sürmezler. Stoklama suretiyle sağladıkları fiyat artışları sayesinde milyonlar kazanırlar. Çoğu zaman piyasaya sürülen bu maddelerin miktarlarını azaltıp suni fiyat artışları yaratmak için bunları imha ettikleri, denize döktükleri bilinmektedir. Bunun ötesinde birçok gıda maddesinin bozuk olarak yapıp piyasaya sürüldüğü olur. Zaman, zaman laboratuvarlar da yapılan tahliller sonucunda gıda maddelerinin çoğunluğunun bozuk olduğu açıklanmaktadır. Sistemli bir kontrol olmadığından, bozuk yiyecekleri gerçek durumlarıyla bilmeye imkân yoktur. Zeytin yağlarının madeni yağlarla karıştırıldığı ve bu şekilde ihraç edildiği görülmüş olaylardandır.

Sosyalist ülkelerde bu soruna ciddi olarak ve emekçilerin çıkarları doğrultusunda yaklaşılmaktadır. Gıda maddeleri kâr için değil, insanların beslenmelerini sağlayacak bir biçimde üretilir ve dağıtılırlar. Küba bu konuda belirgin bir örnektir. Bu ülkenin diğer Latin Amerika ülkelerinden farklı bir politika uyguladığı ve onlara göre çok daha büyük başarılar elde ettiği bilinmektedir. Ayrıca sömürücü sınıflar ortadan kaldırılmakla beslenme üzerindeki çirkin oyunlar ve den-

gesizlikler de yok edilmiştir. Latin Amerika ülkelerine baktığımızda toplum içerisinde yükselmiş bir sömürücü sınıf görürüz. Bunlar yaşantılarıyla, konutlarıyla, arabalarıyla ve yiyip içtikleriyle emekçi halktan ayrılırlar. Onların dünyaları ayrıdır. Oralarda açlık ve tokluk yan yanadır. Fakat bir Latin Amerika ülkesi olan Küba'da Devrim olur olmaz durum değişti. Fidel Castro'nun ilk yaptığı işlerden birinin Kübalı emekçi çocuklarına hergün süt temin etmek olduğu bilinmektedir. Aynı şeyi iktidara gelir gelmez Salvador Allende'de yapmaya başlamıştı. Küba'daki durumu daha yakından görelim:

«... Becados'lar yatılı okullarda kalıyor. (Ülkeyi bırakıp kaçan zenginlerin ev apartmanlarının bir kısmı bunlara ayrılmıştır) ve üç öğün yemek bir de kahvaltı hakları var, okul çocuklarının tümü bir ya da iki yemek ve bir kahvaltı hakkına sahip (Tabii karşılıksız). (1)

Sağlık ve Konut :

Sağlıklı yaşamın bir diğer koşulu da iyi bir konutta oturabilmektir. Bugün dünyanın büyük bir bölümünde konut sorunu ciddiye-tini korumaktadır. Asya, Afrika ve Güney Amerika insanların büyük çoğunluğu yaşamaya elverişli olmayan konutlarda barınmaktadırlar. Bu durum ülkeden ülkeye büyük değişiklikler gösterir kuşkusuz.

Konut sorununa değinirken daha önce yaptığımız gibi hemen bir ayırıma gitmemiz lazım. Kapitalist ile sosyalist ülkelerde konut sorununun çözümü aynı değildir. İktidarların konut politikası da birbirlerinin tam zıttıdır.

Az gelişmiş kapitalist ülkelerde konut sorunu büyüktür. Bu ülkelerin emekçi yığınları tam bir çıkmaz içerisinde-dirler. Kentlerde ve kırsal alanlarda insanca yaşamaya uygun konut mevcut değildir. Kırsal alanlarda dayanıksız düzensiz, aydınlatılması ve havalandırılması yeterli olmayan evlerde barınır insanlar. Bir çok ülkede ev yapmaktansa, bir mağaraya çekilerek oturmak ta halkın başvurduğu bir yoldur. Kalabalık aileler daracık evlerde yaşamak zorundadırlar. Evlerde su bulunması ise düşünülemez bile. Olsa olsa kente gidip işçilik yapmış kimselerin anlattıkları hikâyelerde duyar kır insanları bunu. Tabii afetler özellikle bu alanlardaki bu dayanıksız evlerde büyük tahribatlar yapmakta ve çok sayıda insanın ölmesine neden olmaktadır. Hindistan, Pakistan gibi ülkelerde Muson rüzgarlarının meydana getirdikleri yıkıntılarla, ülkemizde Varto, Bingöl-Lice ve Muradiye depremlerinin yaptıkları tahribatlar bunun belirgin örnekleridir.

Bütün bunlara karşın az gelişmiş kapitalist ülkelerin iktidarlari

(1) Leo Huberman-Paul Sweezy- Sosyalist Küba, Ekim Yayınları sf. 50

kırsal alanlarda belirli bir konut politikasına sahip değiller. Daha doğru bir sorun olarak ele alınıp, çaba sarfedilmiyor, herşey kendi haline terkediliyor. Ancak tabii afetler meydana gelip büyük kitleleri perişan duruma soktukten sonra sorun akıllarına gelmekte ve bazı girişimlerde bulunmaktadır. Bu da sonuçta vurguncuların plalazlanmasına neden olmakta ve ciddi bir çabaya dönüşmemektedir birtürlü. Bu konuda en belirgin örnek Türkiye'den verilebilir. Türkiye Deprem kuşağı üzerinde olmasına ve depreme dayanıklı konutların inşa edilmesinin zorunlu bulunmasına rağmen iktidarlar bugüne kadar bu yolda bir adım atmış değillerdir.

Sosyalist ülkelerde durum çok başkadır. Orada konut kapitalist ülkelerdeki gibi sömürü aracı olmaktan çıkarılmıştır. Bugün Türkiye dahil bütün kapitalist veya bu yola girmiş ülkelerde varolan arsa ve konut spekülasyonunun kazandığı boyutlar bilinmektedir. Kabul etmek gerekir ki bu alanda olduğu kadar başka hiç bir alanda çabuk zenginleşen vurguncular göstermek biraz zordur. Şehir ve kıyıların parsellenerek birkaç yıl bekletilmesi milyonlar vurmak için yeterlidir. Aynı vurgun ve soygun inşaat malzemelerinin alım-satımında da vardır. Oysa sosyalist ülkelerde bu uygulama tarihin çöplüğüne atılmıştır. İnsanların bu yoldan sömürülmesi olanağı tamamen ortadan kaldırılmış, konut sorunu planlı hayatın bir parçası haline gelmiştir. Ancak bu gerçeğe rağmen anti-komünist propağandanın bir parçası olarak yıllarca sosyalist ülkeler aleyhine yürütülen kampanyaları bilmekteyiz. Türkiye de dahil olmak üzere emperyalist ve onların güdümündeki ülkelerde yıllarca konut sorunun nasıl gerçekte olduğundan daha değişik gösterildiğini ve sosyalist ülkeler aleyhine kullanıldığını bilmekteyiz. Yıllarca sosyalist ülkelerde aile hayatının olmadığı, bir çok ailenin tek bir evde oturduğu, insanların başlarını sokacak bir yere sahip olmadıkları anlatıldı. Üstelik bu propağandayı yürütenler seksi ticaret konusu yapan, hertürlü ahlaksızlığı yaşantılarına sokmuş ve çevrelerinde seksin hertürlüsünü doğal karşılayan burjuvalar olmuştur. Şüphesiz sosyalist ülkelerde konut sorunun çözümlenemediği, bu konuda büyük güçlüklerle karşılaşıldığı dönemler olmuştur. Amma bu, insanları istismar etmek, sömürü konusu yapmak için değil, ülkenin içerisinde bulunduğu ekonomik güçlüklerin bir parçası olduğu için böyle olmuştur. Sosyalist ülke iktidarları hiç bir zaman bu güçlükleri kitlelerden gizlemeyi de akıllarına getirmemişlerdir. Örneğin ikinci dünya savaşının sonunda büyük bir bölümü yıkılan Sovyetler Birliğinde birden fazla aile bir evde oturmuş. Ama bu geçici bir süre için söz konusu olmuştur. Çünkü savaştan sonraki günlerde her aileye bir konut düşmüyordu. Amma bugün aynı Sovyetler Birliği konut sorununu temelden halletmiştir. Bu ülke yılda ya-

pılan konut sayısı bakımından dünyada birinci sırayı almaktadır. Konut bütün sosyalist ülkelerde olduğu gibi planlama tarafından bir sorun olmaktan çıkarılmıştır. Şehirler planlı ve muntazamdır. Son beş yıllık kalkınma döneminde 56 milyon insanın konutları değişmiş ve daha iyileri verilmiştir. 1971-1975 yıllarında 10 milyondan fazla apartman dairesi ve ev yapılmıştır. Ev kiralari ise en dikkate değer konudur. Bugün hiçbir Sosyalist ülkede ev kiralari ortalama gelirin %8'ini geçmemektedir. Sovyetler Birliğinde ise konut kiralari 1926 yılında tesbit edilen düzeydedir. Ortalama ev kiralari, ortalama gelirin % 4-5 ini oluşturmaktadır. (1) Frankfurter A. Zaitung Gazetesinin 1973 yılında yayınladığı bir araştırmaya göre ise gelişmiş kapitalist ülkelerde ortalama ev kiralari, ortalama gelirlerin % 40-55'i arasında değişmektedir. Aslında bu rakam düşük gelirli kitleler (özellikle ücretliler) için daha da büyüktür. Türkiye'de bugün konut kiralari'nin ulaştığı seviye ve bunun emekçi kitlelere getirdiği çekilmez yükler herkesin bildiği şeylerdir.

Kapitalist ülkelerin kırlarındaki gibi kentlerinde de konut durumu sistemin aynası gibidir. Şehrin belli kesimlerinde lüks apartmanlar yükselirken, diğer kesimlerinde gecekondular uzanmaktadır. Bu iki değişik yerleşme yeri, iki ayrı dünyayı meydana getirmektedir. Az gelişmiş kapitalist bir ülke olan ve kapitalizmin parlak başarılar kazandığı propağanda edilen Brezilya'nın Rio De Jenerio kentindeki lüks mahallelerin arkasında uzanan sefalet mahalleleri ile aynı ülkenin Carolin Maria da Jesus'un Çöplük romanına konu olmuş Sao Paulo kentinin teneke mahalleleri bilinmektedir. Bu yüz karası tablo aynı zamanda kapitalizmin gerçek yüzünü göstermiyor mu? Milyonların emeğinin çalınmasıyla meydana çıkan kapitalizmin göstergeleri değil mi?

Az gelişmişlerin yanında gelişmiş kapitalist ülkelerde de konut sorunu emekçi yığınlar lehine çözümlenmiş değildir. Elbette bu ülkelerdeki konut durumunu ele alırken, az gelişmiş kapitalist ülkelerle karşılaştıramayız. Çünkü bunlar az gelişmişlere göre çok daha ileriye gitmiş ülkelerdir. Onların sermaye sınıfı gibi, emekçi kitleleri de daha iyi durumdadırlar. Bu ülkeleri ele alırken onları kendi koşulları içerisinde değerlendirmek zorundayız.

Bütün gelişmiş kapitalist ülkelerde konut politikası sınıfsal yapıyı yansıtır bir biçimdedir. Lüksle sefalet yanyanadır. Sözü burada iki bilim adamına bırakalım. Paul A. Baran ve Paul M. Sweezy Tekelci Kapitalizm adlı yapıtlarında şöyle diyorlar.

«1960 konut sayımında, ülkedeki 53 milyon konut biriminden 8.8

(1) İlke dergisi, Mayıs 1977 sayısı

milyonu (% 16.6) özel tuvalet, banyo ve sudan yoksun olarak kaydedilmiştir, bu evlerin hemen hemen üçte ikisi sayımda «çürüyen» ya da «harap» olarak nitelendirilmiştir. Bir konut biriminde yaşayan kişilerin ortalama sayısının 2.9 olduğu hesap edilmektedir. Ortalama sayının gözlemlerin yarısının yukarısında, yarısının da aşağısında yer aldığı bir değer olduğunu, yoksulların evlerinin de ötekilerden kalabalık olacağını gözönünde tutarsak bu rakamı standardın altındaki evlerde yaşayan kimselerin sayısını hesap etmekte kullanmamız gerekir. Yine de bu sayının kullanıldığı bu hesap bile, bize bu evlerde 25.5 milyon kişinin yaşadığını gösterir. Bir uzman «her 10 Amerika ailesinden biri harap olmuş bir evde oturmaktadır, hatta daha geniş bir oranda, bir çok birim sağlık araçlarından yoksundur» dediğinde durumu büyütmemiştir.

Yukarıdaki tartışma bütün nüfusu kapsamaktadır. Beyaz olmayanların yaşama koşullarıysa çok daha kötüdür. Beyaz olmayanların yaşadıkları 5.1 milyon konut biriminden 2.3 milyon kadarı özel tuvalet, banyo ve sudan yoksundur. Çürüyen veya harap evler oranı, göze batar bir şekilde toplam orandan yüksektir. Beyaz olmayanlar arasında bir konut birimine düşen kişi sayısı beyazlarınkinden daha yüksek olduğundan, beyaz olmayan nüfusun en azından yarısının yeterli konuttan yoksun olduğunu tahmin etmek doğrudur.»

Yukarıdaki iki paragraf ABD'deki konut durumu hakkında kısa bilgi verebilmektedir. Bu durum bütün Amerikan şehirleri için söz konusudur. Bu satırlarda anlatılan konut durumu belki de az gelişmiş bir ülke insanına pek önemli gelmez. Böyle düşünmek meseleyi yanlış değerlendirmek olur. ABD gibi emperyalist sistemin önderi durumunda olan bir ülkede bunlar küçümsenir rakamlar değildir. O Amerika ki yoğun bir propağanda kanalıyla ülkesindeki sömürücü sınıfın yaşantısını bütün dünyaya göstermekte ve bütün Amerikanın böyle olduğu izlenimini yaratmaya çalışmaktadır. O Amerika ki belli bir toplum kesimi akıl almaz derecede lüks bir hayat sürmekte, dünyayı toz pembe görmektedir.

ABD'de yıllar geçtikçe konut durumu düzeleceğine, daha da kötüleşmektedir. ABD'de bu durumun önüne geçmek için uygulanmakta olan şehirselleşme planları yeni sömürü olanakları yaratmaktan başka bir işe yaramamaktadırlar. Sweezy ve Baran'ın yukarıda bahsedilen yapıtlarında bu konu ile ilgili olarak şunlar söylenmektedir.

«.... Bunlardan hiçbirinin bu ülkenin konut buhranını çözmekle ilgisi yoktur, bunun tam karşıtıdır doğru olan.

..... Kapitalizm tarihinde hiç bir zaman az gelirli gruplar yeni bir ev piyasası yaratmamışlardır. Savaş sonrası kayıtları bunun «kıtlık»

zamanında olduğu kadar «bolluk» zamanında da böyle olduğunu göstermiştir. Siyasal güç bol para sahibi oligarşinin elinde oldukça, kamusal konut alanında büyük gelişmeler de beklenemez. Şehirsel yenileşme diye gösteriş yapan programlar, gördüğümüz gibi, yoksul değil zengini ev sahibi yapmaktadır. 1960'lardan beklenen, önceki yıllardaki büyük Amerikan Töreni eğilimlerinin devamıdır. Üst sınıf için daha çok tantanalı evler, orta sınıf için daha iyi evler; hak sahibi olmayan çoğunluk için aynı düzen, hatta artan hastalık ve yoksul mahalleler.» (1)

Sağlık ve Eğitim

Bu iki konu her zaman bir arada düşünölmelidir. Sağlık ve eğitim sorunlarının çözümü için ekonomik açıdan kalkınmış olmak şarttır. Ama eğitimin insan sağlığına olan büyük etkisi de gözden uzak tutulamaz. Sağlıklı yaşamak iyi bir eğitime bağlıdır. Bu aynı zamanda bir kültür sorunudur. Eğitimsiz insanların sağlıklı yaşama kavuşamayacakları gibi, sağlıklı olmayan kişilerin de Eğitimde güçlük çecekleri, iyi yetişemeyecekleri kesindir.

Bugün çeşitli az gelişmiş ölkelerde insanlar ortaçağ karanlığını yaşamaktadırlar. Kitlelere eğitim götürölemediğinden ve götürölen eğitim yetersiz olduğundan sağlıklı yaşamak için elle tutulur bir çaba sarfedememektedirler. Dünyanın büyük bir bölümünde mistik dünya görüşü çok yaygındır. Az gelişmiş ölkelerde geniş yığınlar hastalık nedenlerini tanrısal güçlere bağlamakta, önceden alınacak tedbirlerle bu hastalıkların önlenebileceğini veya tedavi yoluyla atlatılabileceğini kabullenememektedirler. Hastalıklarla mücadelede başvuru olan tıp dışı çözümler bunu göstermektedir. Türkiye'de de halen geniş bir uygulaması vardır bunun.

İşsizliğin Etkisi

Sağlıkla işsizliğin ilişkilerine değinmeden önce şu bilinen gerçeği vurgulamakta yarar vardır. İşsizlik kapitalist sistemde var olan bir durumdur. İşsizlik kapitalizmin yapısal hastalıklarından biridir. Bugüne kadar kapitalist sistemle yönetilen hiç bir ölkede işsizliğin önüne geçilemedi. Bundan sonra da geçemeyecekler. Amaçları kârlarını en üst düzeye çıkarmak olan sömürü çevrelerinin daima yedek işgücü ordusuna ihtiyaçları vardır. Sosyalist ölkelerde işsizlik diye bir sorunun varolmadığı bilinen bir gerçektir.

(1) Paul A. Baran, Paul M. Sweezy; **Tekelci Kapitalizm** sayfa 362.

İşsizlik insan sağlığını olumsuz yönde etkileyen en önemli faktörlerin bir tanesidir. İşsizlik sefalet ve açlık demektir. İşsizlik toplumsal bir afet, moral çöküntüsü, hastalık demektir. İşsiz insanın içerisinde bulunduğu maddî ve psikolojik koşullar ailenin ve bireylerin sağlığını tehdit eder. Bu tehdit toplumsal yapıda kronik bir hastalık halini alır.

Bugün dünyada kapitalist ülkelerin önünde duran en ciddi sorunlardan biridir bu. Bir yandan sistemin kaçınılmaz ve sermaye sınıfının ihtiyaç duyduğu; bir yandan da kitlelerin çözümünü istedikleri bir sorun. Az gelişmiş ve gelişmiş kapitalist ülkelerin iktidarları, ideoloğları dahi kapitalizmin bu yapısal hastalığını inkâr edemiyorlar artık. Kapitalizmin tarihinde sadece savaş yıllarında işsizlik önemli ölçüde azalmış veya tamamen ortadan kaldırılmıştır. Milyonlarca insanın silah altına alındığı ve bütün kaynakların seferber edildiği böyle zamanlarda bu doğaldır. Örneğin ikinci Dünya Savaşı bütün kapitalist-emperyalist ülkelerde işsizliği ortadan kaldırmıştır. Ancak savaş felaketi sona erip kapitalizm normal yolunu izlemeye başlayınca işsizlik gene görülmeye başlamıştır. ABD'de her beş yıl sonunda işsizliğin aldığı duruma bir göz atalım.

Yıllar	sivil işgücünün yüzdesi olarak işsizlik	Yıllar	sivil işgücünün yüzdesi olarak işsizlik
1900	5.0	1935	20.1
1905	3.1	1940	14.6
1910	5.9	1945	1.9
1915	9.7	1950	5.0
1920	4.0	1955	4.0
1925	4.0	1960	5.6
1930	8.7	1963	5.7

Kaynak: Paul A. Baran, Paul M. Sweezy *Tekelci Kapitalizm* sayfa 282

Yukarıdaki rakamlar dünyanın en gelişmiş emperyalist ülkesine aittir. Görülüyor ki işsizlik ABD'de hiç bir zaman ortadan kalkmamıştır. Ekonomik krizlerin şiddetini arttırdığı dönemlerde yükselmiş, savaş gibi olagan olmayan durumlarda ise azalmıştır. Tablo'da verilmemekle birlikte işsizlik oranının 1931'de 19.9, 1932'de 23.6, 1933'te 24.9 olduğunu belirtelim. Bu yıllar kapitalizmin dünya çapında geçirdiği büyük buhran yıllarıdır. Ayrıca 1943'te 1.9, 1944'te 1,2 ve 1945'te 1.9 olan işsizlik oranları ise savaş yıllarında işsizliğin çok azaldığını göstermektedir. (1)

(1) Paul A. Baran, Paul M. Sweezy; aynı eser, sayfa 282.

İşsizliğin çeşitli yıllar itibariyle aldığı durumlar kapitalist ekonominin istikrarsızlığını da ortaya koymaktadır. Ancak bu tablo ile yetinmek eksiklik doğurur. ABD'de zenci ve beyaz nüfus arasındaki işsizliğe bakmamız ayrıca önem taşımaktadır.

TABLO

Beyazlarla beyaz olmayanların işsizliği, 1960-1962 yıllarında (İşgücünün yüzdesi olarak)

Yıllar	Toplam	Beyazlar	Beyaz olmayanlar	Beyazların yüzdesi olarak beyaz olmayanlar
1940	13.3	13.0	14.5	112
1950	4.6	4.1	7.9	176
1960	5.4	4.9	8.5	157
1962	5.6	4.9	11.0	225

Kaynak: P. A. Baran, P. M. Sweezy, aynı eser sayfa 316.

Yukarıda verilen rakamlar zencilerin durumlarını bir açıdan ortaya koymaktadır. 1963 yılında ABD Senatosunun bir oturumuna sunulan raporda Çalışma Bakanlığı müsteşarı F. Henning'in şu görüşleri yer almaktadır. «Bugün beyaz olmayanların işsizlik oranı, beyazlarınkinin iki katından fazladır. Mayıs 1963'te % 10,3'e karşılık % 5.0. Aile sorumluluklarına sahip evli erkekler arasındaki ayırım daha da fazladır: % 8'e karşılık % 3. Zencinin durumu, daha iyi gelir getiren, daha çok istenen işlere gelindiğinde büsbütün kötüleşmektedir.... İşçiler arasında, beyaz olmayanların sayısı üçte bir oranında büyüktür, deney ve bilgi gerektiren işlerde işsizlik oranı iki kattan daha fazladır. Bugün işsizlik genç işçiler arasında daha çoktur. Bu yıl Mayıs ayında... beyaz olmayan genç erkek çocukları için işsizlik oranı % 25 iken, beyazlar için % 17'dir. Kızlarda ayırım daha çoktur. % 33'e karşılık, % 18. Beyaz olmayan azınlıklar uzun süreli bir işsizliğin en ağır yükünü taşımaktadırlar. Bunlar, işgücünün % 11'ini meydana getirmektedirler. Oysa altı ay ya da daha fazla işsiz kalan işçilerin de % 25'ini meydana getirmektedirler» (1)

Bugün işsizlik oranlarının bütün kapitalist ülkelerde yüksek rakamlara eriştiğini tartışmaya bile gerek yok. Kapitalizmin hakim olduğu bütün ülkelerdeki bu toplumsal afetin inkârı da artık mümkün değil. Kapitalist ülkelerin iktidarları, basın ve yayın organları açıkça işsizlikle ilgili istatistiki bilgiler yayıyorlar.

(1) P. A. Baran, Paul M. Sweezy - aynı eser sayfa 362.

Az gelişmiş kapitalist ülkelerde ise durum tam bir facladır. Buna ait herhangi bir araştırmaya girişmek, istatistiki bilgiler aramak gereksizdir. Bu ülkelerde işsizlik her an soğuk yüzünü kitlelere göstermektedir. Oysa sosyalist ülkelerde böyle bir durum söz konusu değildir. Bunun belki de en güzel örneğini bizim yaşadığımız bölgede görebiliriz. Uzun süre Osmanlı İmparatorluğu tarafından yağmalanan Romanya, Bulgaristan, Yunanistan gibi ülkeler vardır. Bugün Bulgaristan ve Romanya gibi sosyalist ülkelerde işsizliğin adını duymak bile mümkün değildir. Yani bu bir sorun olmaktan çıkmış, çözümlenmiştir. Oysa kapitalist üretim biçiminin hakim olduğu Yunanistan ve Türkiye'de işsizliğin ne kadar büyük oranlarda mevcut olduğunu gözlerimizle görmekteyiz. Avrupa piyasasını dolduran milyonlarca işsiz insanı vardır bu iki ülkenin.

Sağlık sorunu ile ilgisini açıklarken belki de işsizlik üzerinde biraz fazla durduk. Ancak işsizlik bugün kapitalist dünyada en büyük sorunlardan biridir ve insansağlığını direkt olarak etkilemektedir. İşsizlik insanın aç kalması, maddi ve moral açıdan çöküntüye uğraması demek olduğundan üzerinde bu kadar durduk. Ayrıca kapitalist ve sosyalist ülkelerdeki durumu açıklamakla da şunu ortaya koymaya çalıştık. Kapitalizm varoldukça işsizlik ve bunun sonucu olarak ta kötü sağlık koşulları varolacaktır. Oysa bunu ortadan kaldıran Sosyalizmde neden ortadan kalktığı için sorunun kendisi, yani kötü sağlık koşulları da yok olacaktır.

TÜSTAV

sanat~edebiyat

FEODALİZMİN YARATTIĞI GERİLİM VE «TÜFEKLİLER»

- Sosyolojik Bir Yaklaşım -

Mehmet BAYRAK

Önemli bir kesiti **Militan** dergisinin Temmuz — 1975 sayısında yayımlanan bu yazı, 1977 seçimlerine girilen bir dönemde feodal ilişkilerin yürürlükte bulunduğu Mardin yöresindeki egemenlik kavgasının kızışması ve kana bulanması üzerine yeniden güncellik kazandı.

27 ve 28 Mayıs 1977 günlü gazeteler, Mardin yöresinde 40 yıl gibi uzun bir süredir devam eden ve Abdürrahim Türk'ün 1969 seçimlerinde bağımsız milletvekili olarak Parlamente'ye girmesinden sonra doruğuna ulaşan Türk (Kanco) — Necimoğlu (Rutan) aileleri arasındaki mücadelenin yeni bir silahlı çatışmaya dönüştüğü ve 5 kişinin öldürüldüğünü, 13 kişinin de yaralandığını bildiriyorlardı. İki ailenin oluşturduğu, iki partiye mensup konvoylarda CHP milletvekili Ahmet Türk ile AP milletvekili adayı Nurullah Necimoğlu da bulunuyordu ve AP adayı ölenler arasındaydı.

CHP'li Türk ve AP'li Necimoğlu aileleri arasında son 5 yıl içinde çıkan çatışmalarda 19 kişinin öldürüldüğü de gazete haberlerinde kaydediliyordu. Ve gazeteler olayı yine yöresel egemenlik kavgasından soyutlayarak 'kan davası' olarak nitelendiriyorlardı.

Oysa, özellikle seçimlere girilen dönemlerde en kanlı biçimiyle ortaya çıkan 'feodal güçler arası egemenlik kavgası'nın, maddi temellerinden soyutlanarak salt 'töre'lere bağlanması oldukça yanlıştır.

Bu nedenle Mardin yöresindeki dramı işleyen bu inceleme yeniden alabildiğine güncelleştirilmiştir.

Ekim-1973 seçimlerinden önce Cumhuriyet Halk Partisi'nce Ankara'da yayımlanan haftalık «Halk» gazetesinin bir sayısında (1) Dr. Hamit Beşiroğulları'nın, «Mardin'i Saran Gerilimin Temel Nedenleri» konulu bir yazısını okumuştum.

(1) Dr. Beşir Hamitoğulları: Mardin'i Saran Gerilimin Temel Nedenleri; Halk Gaz. sayı: 3, 25 Haziran 1973

Adalet Partisi Mardin Milletvekili Abdürrahim Türk'ün öldürülüşüyle yeniden kızışan çarpışmalar sonucu 12 kişi ölmüş, 5 kişi ağır yaralanmıştı. Bu sayının sonradan artıp artmadığını şimdi anımsayamıyorum.

Olay, gazetelere bir dizi haber ve resimle yansımış; ancak resmi kolluk kuvvetlerinin bastırmaya yanaşamadıkları bu mücadelenin sosyo-ekonomik, sosyo-politik temelini inilmemişti.

İşte Hamitoğulları'nın sözkonusu incelemesi, tam bu zamanda yayımlanmıştı. Hamitoğulları'nın —olup bitenleri iyi bilen biri olarak— soruna yaklaşımdaki bilimselliği, nesnelliği olayları büyük çapta aydınlığa çıkarmıştı.

Aradan bir yıl gibi bir zaman geçti (1974). Bu kez bu yöredeki mücadeleyi, —bu bölgede uzunca bir süre öğretmenlik yapan— **Ümit Kaftancıoğlu** roman boyutları içinde önümüze serdi. (2)

Böylelikle, Mardin yöresindeki toplumsal kavgadan gidilerek «feodal kalıntıların çağımızdaki düzenleri, feodalizmin yarattığı gerilim» hem inceleme, hem roman diliyle ortaya serildi.

Bizim burada yapacağımız iş, feodal bir gerçeğe, bir olguya sosyolojik bir yaklaşımda bulunmak ve bunun bir sanatsal ürüne yansımalarını göstermek olacak.

Bunu yapmakla hem Türkiye'nin katı bir gerçeğini, feodal ilişkilerin toplumsal yapıda yarattığı gerilimi; hem de bir sanatsal ürün de ele alınıp yöntemini gözlemiş olacağız. Bu, bilim adamı ile çağdaş romancının olaylara yaklaşımını da bize göstermeye yarayacak. Sanat ürünlerinin toplumsal yarar açısından katkısı da belirlenmiş olacak böylece.

Burada özetle şu amacı yineleyelim: Amaç, yalın olarak Tüfekliler'in incelenmesinden çok, bilim adamının ve çağdaş romancının olgulara yaklaşımını göstermek.

Bu arada şu gerçeği de hatırlatmakta yarar var. Olayların geçtiği yöre, yani Mardin yöresi, doğal ve özgül yanlarıyla feodalizme tanıklık ediyor. Doğu'da yürürlükte bulunan feodal ilişkilerin bir simgesidir adeta Mardin yöresi. Doğma, gelişme, etkisizleşme süreçleri ve çeşitli kurumlarıyla...

Bu nedenle feodalizmin özelliklerini gözönüne alarak bu olguyu çeşitli boyutlarıyla ele almak gerekiyor.

1 — Mardin Yöresindeki Mücadelenin Niteliği :

Mardin yöresindeki olaylar, (Derik, Kızıltepe, Cizre, Nusaybin, Vi-

(2) Ümit Kaftancıoğlu: Tüfekliler, Remzi Yay. 1974

ranşehir, Derbesiye) çoğu benzerleri gibi basit bir kan gütme davası olarak gösterilmiş, yayılmıştır.

Feodal ilişkilere geçişle başlayan bu mücadeleyi, kişisel kin ve intikama bağlamak, basit bir kan gütme davası olarak görmek kuşkusuz gülünç olur.

Başka kesimlerde benzerlerine rastlanmayan bu olayların, feodal ilişkilerle bir içiçelik gösterdiği ortadadır.

Aşağıdaki bölümlerde sosyo-ekonomik kökenleriyle somutlaştıracağımız bu mücadelenin niteliği, «**feodal güçler arası egemenlik kavgası**»dır. Beşir Hamitoğullarının deyişiyle bu dram, «yöresel ekonomik ve siyasal iktidarı paylaşma savaşının» bir sonucudur.

2 — Mardin'in Doğal-Özgül Koşulları ve Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Konumu İçindeki Yeri :

Bu yöresel kavgayı iyice kavrayabilmek için, ekonomik ve sosyal verileriyle yörenin doğal ve özgül koşullarına inmek gerekiyor.

«Ülkemizin, bütünleşememiş ekonomik sosyal yapısı, özellikle Güneydoğu Anadolu'da çarpık bir nitelik yansıtmaktadır. Mardin yöresinde, üretim ilişkilerinin en egemen unsurunu toprak oluşturmaktadır. Feodal niteliği içinde toprak mülkiyeti, aşırı yığılma ve aşırı parçalanmanın zaafını taşımaktadır. Birden fazla köyü içeren büyük mülkler, üzerinde yaşayan insanlarla birlikte, ağanın olmaktadır.» (a.g.y.)

Burada; gelişme, okur-yazar oranı, şehirleşme, sanayi ve hizmetler kesiminde çalışan insan oranı bakımından Mardin'in, Türkiye'nin en az gelişmiş 10 ili arasında yer aldığını belirtelim.

Hamitoğulları, bir zamanların verimliliğiyle tanınmış bu Mezopotomya topraklarının çağımızda feodal koşullar altında nasıl verimsizleştiğini, tarımsal işletmeciliğin niteliğini de şöyle anlatıyor:

«Çalışan nüfusun yüzde 86'sı tarım kesiminde çalışmaktadır. Yılda iki kez mahsul almayı mümkün kılacak koşullara sahip olan Mardin yöresi, sulama projeleri, insan ve toprak ilişkileri iyileştirilmemiş olduğundan, bir atılım yapmaktan yoksun kalmaktadır. Nitekim yörede gübre kullanan köy sayısı yüzde 27, traktörle sürülen arazi ise toplam arazi içinde sadece yüzde 12'lik bir alan oluşturmaktadır.» (a.g.y.)

Tüfekliler'in 24, 25, 26, 27, 28, 46, 47, 49, 103, 239, 255'nci sayfalarında değişik boyutlarla Mardin'in doğal ve özgül yanlarını görüyoruz.

«Cumhuriyetin bir sığıntı Osmanlı düzenininin başat olduğu» bu yörede tam anlamıyla feodal ilişkiler yürürlüktedir.

Mezopotamya'nın bu uçsuz bucaksız, sınırsız, verimli, bire kırk, bire elli vermeye aday topraklarına şimdi altı ay tek damla yağmur düşmüyor, tek bulut gölge etmiyor. Bör çöl olup çıkmış bu topraklar ağaların, düzenlerin elinde.

Osmanlı gitmiş, Cumhuriyet hükümetleri gelmiş. Ancak bu yörede pek birşey değişmemiş: «Demokratik Türk hükümeti ağalık surlarını iyice kalınlaştırmış, dayanıklı duruma, yıkılmaz, çıkılmaz, el uzatılmaz duruma kavuşturmuştu. Sur üstüne sur çekmişti.» (s. 100)

Romancı bu yöreye ulaşabilen devrimi «**Topçu Devrimi**» olarak niteliyor. Aynı adlı bölümde öyküsünü anlatıyor «Topçu Devrimi'nin. Bir başka yerde **Selo**'nun ağzından şöyle özetliyor bu devrimi:

«Bir top patlatmışlar Karacadağ'dan, Kasro'nun bir kara taşı kırılmış, bir de soyadı! Budur Cumhuriyet? Budur Atatürko?» (s. 102)

Hor bakanlar çölleştirmiş buraları. En iyi buralara karışan, bu laşan insanlar bilir bunu. Ağaların bilmediği de söylenemez. Ne ki, tüm bağımsızlığına karşın (köyü, çölü, dağı, zeytini, yünü, yağı, buğdayıyla) besler bu topraklar kendilerini. Beslediği gibi «**artık gelir**» sağlar onlara. Böylesi daha işlerine gelir ağaların, düzenlerin.

Selo bu gerçeği şöyle vurgular:

«Çöl verimli, çölü sulayacak dereler, sular vardır. Fırat, Dicle, Şahvelet, Calap çölü besler. Ümüslü, verimli topraklar. Çölde, çoğu sanar ki su eksik. Değil, valleh değil lo, eksik olan devlettir. Çöle devlet el atabilse, çöl, bir beni bir Selo'yu değil, bir ülkeyi, dünyayı besler.» (s. 103)

Bu yörede de, feodal ilişkilerin egemen olduğu tüm ünitelerdeki gibi, topraklarla birlikte üstünde yaşayan tüm canlıların el değiştirmesi, satılması ilkesi geçerlidir.

«Necimoğlu, belki yarın köyü, köylüyü satacaktı bir başka ağaya, bir yıl sonra başka ağanın kapısına köle edecekti. Belki o ağa bu köylüleri kolundan tutup atacaktı.» (s.28)

Bu yörede «vatandaş-devlet ilişkisi» de feodal düzence biçimlenmiştir.

«Devletin adı bile gelmez Mardin'e... Kimşenin en küçük bir güveni yok devlete. Türk devleti deyince hepsi: (Yürü geç... Hani devlet, devlet nerede?) diyorlardı» (s. 28)

Çünkü onların devleti başkadır.. «Derik'te devlet yok, hükümet yok, Necimoğlu vardır. Çölde de silahlı olan, güçlü olan... Çölün kartalı Abdürrahim'dir.» (s. 24)

Ağası, köylüsüyle bura insanının günlük yaşam ve işlevini de feodal düzen belirlemiştir. Burada insanlar kaygulu, insanlar ürkek, insanlar güvensiz. Hangi misillemede bir kör kurşuna hedef olacaklarını bilmeden umutsuzca yaşarlar bu insanlar.

Dirlik aracı olmak yanında bir görevi daha vardır bu insanların. Tıpkı Osmanlıdaki sipahi beylerinde olduğu gibi. Askerlik etmek ağalara.. Onların vurucu, öldürücü gücü olmak...

«Necimoğlu'nun eli silahlı bir takımı da Mazıdağ tepelerindeydi. Karanlık gecede, kadın giyimi içinde, gizli, saklı inerler. Derik'e, ya da oturdukları köye. Derik de köy de Necimoğlu'nundur. Giyeceklerini alırlar, yiyeceklerini alırlar. Yeni bir tohum atarlar karılarının karnına, on beş yıl sonra Necimoğlu ordusuna katılacak birinin başlangıcı yapılır, evinin durumunu yakından inceler dağkolu, sonra çekilip giderler. (s. 25). Necimoğlunun isteğini alır almaz basarlar Derik'i. Basarlar bir karanlık gecede... Karanlığı alafişek mermiler yırtar. Cıvıv... Cıvıv... Uyanır Derik. Uyanır da tilki uykusuna yatar. Çıkamazlar dışarı. Kimse çıkamaz. Hem kör korkusu, hem de yarınki tanıklık. Kimse ağrımaz başını ağrıya sokmaz...» (s. 26)

Romancı Derik gerçeğini bir yerde şöylece özetliyor:

«Bir el basımı yeri kapatan Derik'te nasıl da büyük olaylar doğar, kanlar akardı? Emek yenir, alın teri içilirdi. Binler çalışır, birler, ikiler yedi.» (s. 143)

Bu konuda son olarak şunları söyleyeceğim:

Devlet katları ve yönetim de, feodal kalıntılar gibi köyleri, köylüleri cezalandırmak istermişcesine bir çaba içerisindedir bu yörede...

3 — Yöredeki İktidar Kavgası ve Temel Nedenleri :

Yöredeki mücadelenin özünü «**iktidar kavgası**» oluşturuyor. Bir anlamda, bu yöre problematikliğinin kaynağıdır iktidar kavgası.

Yöredeki mücadeleyi somutlaştırmak gerekirse, şöyle özetlenebilir.

Mardin'in hızla büyüyen Kızıltepe ilçesinde, Abdürrahim Türk ve Kahraman aileleri; Derik'te ise Necimoğlu ailesi birden çok köyü içeren en büyük toprakları paylaşmaktadırlar. «Büyük arazi mülkiyetinden kaynaklanan bu ekonomik iktidarı sürdürmek, siyasal iktidardan pay almayı gerekli kılmaktadır.»

Başka bir söyleyişle, ekonomik ve siyasal iktidar birbirini tamamlamakta ve bütünlemektedir. İşin içine rekabet ögesi ve kasaba bürokratlarını yedeğe alma işi girdiğinden, siyasal iktidarsız ekonomik güçlülük olanaksız gibidir. Formüle etmek gerekirse, (ekonomik güç = siyasal güç)tür.

İşte Mardin yöresinde de bu mücadele veriliyor. Nitekim Kızıltepe'nin güçlü ailesi Kahraman'lar, başlangıçta Kızıltepe AP İlçe Başkanlığını ve Belediye Başkanlığını ellerinde bulunduruyorlar. Derik'te ise Necimoğlu aynı partiye sırtını dayamış, siyasal gücü büyük öl-

çüde elinde tutmaktadır. Ayrıca aynı partinin Mardin Milletvekilliği de bu ailelerin elinde bulunmaktadır.

İşte böyle bir dönemde, bunlara göre daha çok kırsal kesimde kalmış Kasro Kanco'lu Türk ailesi Abdürrahim Türk'ü 1969 seçimlerinde bağımsız olarak milletvekili seçtirebilmiştir.

Böylelikle sözkonusu yörede siyasal iktidar dengesi Türk ailesi lehine bozulmuştur. Üstelik Abdürrahim Türk, ailesinin yöredeki etkinliğini artırmak ve egemenliğini sağlamak için AP'ne geçmiştir. «Böylelikle Kızıltepe ve Derik çevresinde daha güçlenen A. Türk, karşıt aşiretlerin iktidarını ve gelecek seçimlerdeki (1973) şansını kırmıştır.» (A. Türk'ün, 1973 seçimlerine yaklaşılana bir dönemde öldürülmesi ilginçtir.)

AP'ne geçerek siyasal iktidarını da çoğaltan Türk, iyice tehlikeli rakip olmuştur. «Kancolar kurşun olup Rutanlılara sıkılmışlardı» (s. 270) diye özetliyor romancı bu darbeyi.

Kızıltepe ve Derik çevresinin AP'ne iki milletvekili verme olanığının zayıflığı ise daha da tedirgin ediyor karşıt çevreleri.

Karşıt gruplar arasında, toprak aracılığında, ekonomik ve siyasal alanda görülen mücadelenin maddi temellerini Hamitoğulları şöyle koyuyor:

«Ekonomik gücünü siyasal güçle bütünleyebilen A. Türk, karşıt grupların benzer güçlerini daraltmış olmaktadır.

Görüldüğü gibi, anılan belli başlı aileleri karşı karşıya getiren nedenlerin kaynağı ve siyasal iktidarın tabanı, büyük toprak mülkiyetidir. Uğrunda canlar verilen, kanlar dökülen Mezopotomya'nın bu verimli toprakları olmadan, bugünkü prestiji sağlayan ekonomik ve politik gücün elde edilemeyeceği bilinmektedir. **Bunun içindir ki bu gücü tehdit eden her oluşum en büyük düşman olmaktadır.»** (a.g.y.)

Yukarıda da değinildiği gibi Necimoğlu, Derik'in mutlak hâkimi olma düşüncesindedir. Kasaba bürokratlarını da, yedeğine alan Necimoğlu, Kancolara (A. Türk'e) baskın çıkıyor. Feodal ilişkilerin yürürlükte olduğu her yerde bu böyledir, denebilir. Bürokratlarla iyi işbirliği kurabilen, öbür güçleri etkisizleştirme olanaklarına erişir. Çünkü kasaba bürokrasisi bu tür ilişkilerde birincil etkiye gücü oluyor.

Kaftancıoğlu, Necimoğlu açısından mücadelenin amacını şöyle koyuyor:

«Necimoğlu için önemli olan, gelirini daha bir artırmak yanında, Kancoların akan suyunu kesmek, arklarını kurutmaktı. Böylece çevrenin tek, en önemli ağası olmaktı. Devletin bir numaralı adamıydı. DP., hükümet, devlet Necimoğlu'nu tanırdı, Necimoğlu'nu bilirdi. İlele bu yetmezdi. Çevre de Necimoğlu'nu tek güç olarak bilmeliydi, bütün köyler, çöl önünde eğilmeliydi. Kazançları yalnız kendi alma-

lıydı, bölüşmemeliydi. Necimoğlu'nun asıl amacı, gittikçe daralan topraklarını genişletmek, Kancoları çökertmekti.» (s. 213)

Başarılı da olmuştur Necimoğlu uzun süre. Derik ve Kızıltepe, yasak bölge ilân edilmiştir Kasro Kanco'lular için. Derik'ten umudu kesen Kasro Kancolu'lar Kızıltepe'ye bağlanmak isterler. Necimoğlu devlet ve halk katlarında gerekli girişimlerde bulunur. Bu da gerçekleşmez. Necimoğlu, daha söylentiyi duyar duymaz, salık salmıştır Kızıltepe'lilere: «**Kancoları, Kızıltepe'ye sokaclar başındaki egali** (erkek başlığı) **atsın, köfik** (kadın başlığı **bağlasın**)» diye (s. 236).

Devletin, «yüksek mühendisiyle, atıyla, koyunuyla, işçisiyle, toprağıyla Necimoğlu için çalıştığı» (s. 237) bir dönemdir, bu dönem.

İyiden iyiye tedirgindir Abdürrahim. Bir defasında şöyle dertlenir öğretmen Fevzi'ye: «Bitsin bu tatsızlıklar diye çok uğraştım, vali, Ankara... Hepsi karşı çıktı. İlle sürsün dediler. Biz suçlu değiliz artık. Kanco'lar nereye bağlansın? Derik'e gelemeyiz, Kızıltepe'ye gidemeyiz. Bizim yurdumuz Suriye'yse valleh gidelim, Türkiye Cumhuriyeti yoksa, oraya bağlanalım.» (s. 238)

A. Türk, bilerek ya da bilmeyerek, feodal düzenle-gerici iktidar özdeşliğini de koymuş oluyor.

Ancak, yukarılarda da değinildiği gibi, seçimlerde Abdürrahim Türk'ün bağımsız olarak seçilmesi, parlamentoya girmesi, AP'ne geçmesi herşeyi altüst ediyor. Kolunu kanadını kırıyor Necimoğlu'nun... «Abdürrahim'in daha ilk denemede Ankara'ya ayak atması Necimoğlu için gerçek bir yıkımdı. Yirmi yıllık politikacı, daha dünkü çocuğa yenik düşüyordu. (...) Bu yenilgi, yutulur, unutulur gibi değildi. Günlerce içerde kaldı. Sonra bir gece yarısı taksikle Diyarbakır'a gittiği öğrenildi, söylendi. Uçağa atlamış, ver elini Ankara demişti.» (s. 255) «Abdürrahim, Necimoğlu'nu yıkmış, Derik'ten sürmüş sayılıyordu. Söylenti, gerçek böyleydi. (s. 259)

Necimoğlu'nun gidişiyle, Derikliler için yeni bir dönem başlıyor. «Elden ağıza düzeni de olsa, herkes kendi sümüğünü yalıyor» (s. 258) bu dönemde. Ancak uzun sürmüyor, bu geçici, yalancı dönem. Feodalizmin yarattığı gerilim, tüm katılığıyla kendini dışa vuruyor.

Feodal kalıntılar birbirlerinin kurşunlarıyla gidiyorlar. Abdürrahim Türk öldürülüyor, A. Necimoğlu öldürülüyor, Ö. Kahraman öldürülüyor. Bunların yanında daha bir yığın insan, yaşamı zamansız bırakıp gidiyor...

4 — Mücadelenin Gerçek Sorumluları:

Mücadelenin gerçek sorumlularının, mücadeleyi yaygınlaştıran yan öğelerin ve araçların saptanmasında Hamitoğulları ile Kaftancıoğlu aynı düşünceleri paylaşıyorlar.

Hamitoğulları şöyle diyor:

«Mardin yöresinde, hayatı zamansız terkeden insanlar, geri kalmışlık, feodal ilişkiler ve demokrasi eksikliğini bir kez daha gözler önüne sergilemiş bulunmaktadır.

Çevreyi saran işsizlik, yokluk, yoksulluk, Ağalık, Beylik, ekonomik kalkınmanın ve demokrasiyi gerçekleştirmenin önüne dikilen en büyük engelleri oluşturmaktadırlar. Devlet ile vatandaş, vatandaş ile vatandaş arasına giren bu yalıtkan engeller, masum insanların canını kaybetmesinin ve sefalete sürüklenmesinin, yıkıcı nedenleri olmaktadır. Kuraklığın yaktığı Mezopotamya'yı kana bulayan **Kızıltepe «katliamı'nın, en büyük sorumlusu, bugüne dek, topraktan alınan verimi daha da düzeltecek, insan-toprak, insan-insan ilişkilerine rasyonellik, insancıl ve demokratik temeller kazandıracak bir toprak reformunu gerçekleştirmeyenler ve engelleyenlerdir.»** (a.g.y.)

Kaftancıoğlu, «**Tüfekliler**»in önemli bir bölümünde, kavganın gerçek sorumlularını vurgulamaya çalışıyor. Böylece bildirisinin omurgasını oluşturmak istiyor. 25, 26, 31, 49, 89, 100, 101, 174, 238, 249, 265 - 266, 281'nci sayfalarda bu türden bir yığın örnekle karşılaşıyoruz.

Kaftancıoğlu bu sorumluları; a — **sakat işleyen devlet mekanizması**, b — **göstermelik demokrasi**, c — **gerici-statükocu iktidarlar**, ç — **gerici partiler**, d — **bozuk feodal düzen**, e — **ağa güdümlü kasaba bürokrasisi** olarak koyuyor.

«Bugün kişinin başına yumruk, herkesin sırtına yük» olan **DEVLET**; «varsılın elinde kamçı, yoksulun sırtında kırbaç» olan **DEMOKRASİ**; «ağalık surlarını iyice kalınlaştıran, dayanıklı-yıkılmaz-çıkmaz-el uzatılmaz duruma kavuşturan ve sur üstüne sur çeken» **gerici-satükocu İKTİDARLAR**; ağalarla özdeşleşen gerici **PARTİLER**; tüm üretim kaynaklarını tek ele veren **FEODAL DÜZEN**; ağanın göz kırpmasıyla iş yapan, ağa güdümlü **KASABA BÜROKRATLARI...**, olup bitenlerin gerçek sorumluları, gerçek kâtileri...

5 — Çözüm Yolları, Öneriler :

Hamitoğulları çıkış yolunu, «Demokrasiye daha sağlam temeller kazandıran, sanayileştiren ve halkı yabancılaştırmadan kurtaracak bir toprak reformu»nda görüyor.

Şöyle diyor bu konuda :

«Bütün Türkiye gibi, bu yörenin de kalkınması ve demokrasiye kavuşması, hatta günümüzde bir diğerinin kökünü kazımağa yönelen Ağaların kurtulması bile, iç bağımlılık oluşturan, bu geriletici unsurun, toprak reformu ile kökten çözümlenmesine bağlıdır.» (a.g.y.)

Kırsal kesimde de olsa, yalnız bir toprak reformunun tüm bu sorunları çözümlemesi, diyalektiğe aykırıdır kuşkusuz.

Kaftancıoğlu bu konuda daha tutarlı bir görüş getiriyor. Daha gerçekçi, daha bilimsel:

«Yurt düzeyinde, dünya üstünde değişiklik hepten, temelden, bütün düzeni, hep birden değiştirmekle olurdu. Yarım yamalak parçalarla yeni takım yapılır mı? En belirgin ve değişmez amacımız düzeni böyle kökten, böyle sapasağlam, acımadan, sapmadan, her bir yanıyla değiştirmek olmalıdır.» (s. 245)

Kaftancıoğlu romanın sonunda «Dönen Kapı» bölümünde çıkış, kurtuluş yolunu şöyle vurguluyor:

«Bırakılan, duvar deliklerine sokulan namlular, tüfekler, tabancalar ne zaman çıkarılırsa; ne zaman hep birden, aralıksız, acımasız, bilinçle birleşir, bir amaçta, bir düşüncede birleşir patlarsa o zaman geniş günler, güzel günler, kurtuluş gelecekti, doğacaktı. Kanatlı kapıların hepten koparılıp atıldığı, yıkıldığı, yakıldığı gün gerçek kurtuluş olacaktı.» (s. 290)

6—Sonuç:

Bir bilim adamı ve bir romancı diliyle verilen bu örneklerin, bu bu yaklaşımın; feodalizmin yarattığı gerilim ve sonuçları konusuna aydınlık getirdiğini sanıyorum.

Burada Kaftancıoğlu'nun romancılığı; özellikle Tüfekliler'i üzerinde bazı noktalara değinmek istiyorum.

Kaftancıoğlu, ilk romanı *Yelatan*'da (1972) konusunu, çıktığı yöreden, Kuzeydoğu Anadolu'dan alıyordu.

Burada konu planlamasına dayanmayan; aşırı estetik kaygusuyla folklor öğeleri altında ezilen bir dizi olayla karşılaşıyaydık.

Bol folklor ürünü, yoğun bir anlatım; ancak kalıcı etki yapmayan bir romandı *Yelatan*. Bence en önemli yanı, Kaftancıoğlu'nun yazma yeteneğini kanıtlamasıydı.

İkinci romanı *Tüfekliler*'de (1974) bunun tersi bir yol izlediği görülüyor.

Bu kez estetik kaygusu ikinci plâna itilerek, bir şeyler verme çabası içinde görülüyor romancı. Bu, bir bakıma (estetiği savsaklama) olarak alınabilir.

Romanın olumsuz olarak nitelenebilecek yanları şöyle sıralanabilir:

a—Konu, Mardin yöresindeki feodal kalıntıların iktidar kavgasında odaklaşmakla birlikte, öğretmenlerin yaşantılarına ve serüvenlerine gerektiğinden çok yer veriliyor. (Bunu, öğretmenlerin —ekono-

mik, sosyal, siyasal mücadelelerini içeren— sorunları için değil; günlük yaşantıları için söylüyorum).

b — Fevzi-Melina aşkı maddi düzlemde kaldığından, fazla çekici, etkileyici olamıyor.

c — Fevzi'nin (Kaftancıoğlu'nun romandaki adı) yaz tatillerindeki serüvenleri fazladan birer yama görünümünde. (Özellikle eşkiya soygunu konusu).

Bunlar daha çok romanın düşünsel çatısıyla ilgili konular. Bir de anlatımla ilgili konular var.

Romancı kimi yerde gerçekten rahat ve gerilim yaratıcı, tüyler ürpertici bir anlatıma ulaştığı halde; özellikle öğreticilik kaygusu güdülen yerlerde bir röportaj üslubuna girildiği görülüyor.

Birinciye örnek olarak altmışlık Şeyh Bedrhani'yle, on üç, on dört yaşlarındaki dünyadan habersiz köylü kızının Şafii mezhebince evrilmelerini içeren şu anlatım gösterilebilir:

«On üç, on dört yaşındaki çiçek gibi, ceylan gibi, taze, bir içim su; altmışlık, altmış beşlik çirkefin yatağına atıldı. Cici kızı, çamurun, batağın içine attıktan sonra çekildiler köylüler. Kız ne yaptı, şeyh ne yaptı? O gece nasıl geçti? O kız, o yavru, o tarla kuşu, o başıboş köpeğin ağzına nasıl düştü, nasıl girdi koynuna?» (s. 204)

İkinciye örnek olarak da, tek cümle vermekle yetineceğim:

Halk-jandarma çatışmasını anlattıktan sonra sözü şöyle bağlıyor: «Kaldı ki, taban, halk çıkışları, kıpırdanışları, hiç bir güçle, tüfekte durdurulamaz, gün gibi, ışık gibi...» (s. 213) (Burada öz güçlü olduğu halde, romancının araya girmesi yadırganıyor).

Bir de şunu söyleyeceğim: Romancı olayların akışı içinde başka kahramanlar aracılığıyla verilmesi gerekeni, —üstteki gibi— kendi ağzıyla verme yolunu tutuyor. Bu işi, kısmen de Selo aracılığıyla yapıyor.

Tüfekliler'in yukarılarda değinilmeyen özgün, dikkate değer yanları da şöyle özetlenebilir:

a — Feodal kurumların, çeşitli boyutlarıyla sergilenmesi, yorumlanması..

b — Sınır kapılarında boyuna adam öldürülen bir dönemdi; canını ortaya koyarak sınır kapılarına yüklenen insanların (kaçakçıların) köy yerindeki dirlikleri..

c — Tüfekliler'in en özgün yanlarından biri de, en beklenmedik yerde yaşamın, insanlığın, gerçeğin özünü vermesi...

Bu son özelliğini örneklemek istiyorum.

«Emek, alın teri insanı dik tutuyor, alını ak yapıyor» (s. 23)

«Dışlaşmaz sevgi Derik'te» (s. 89)

«Daha kendini tanımadı, acıyı, ölümü, kanı kokladı. Vuran kimdi? Töre!» (s. 227)

«Anadolu insanının bir sezi gücü vardı, bir ermişliği vardı» (s. 102)

«Köyün kızlarını tanıyanlar bilirler; Anadolu kızı öpmez, öpülür. Dışlaşan bir sevgisi olmaz, içinden sever, bağlılık boy atar içinde» (s. 130)

«Şimdi yetiştirdiğimiz müftüler var ki... Tanrı onlardan kaçıyor..» (s. 159)

«Şeyh, gökten inse ayağını öptürecek Tanrı'ya» (s. 203)

«Melina hızlı bir gelişim gösteriyordu. Belki bir solukta, belki bir ay içinde Ermeniliği, Hıristiyanlığı unutmuştu. Ne Türk, ne İslâm... Tepeden tırnağa insan olmuştu. Evrensel biri..» (s. 167)

«Elinizi sıkmamı istemezdi sizin demokrasi!» (s. 266)

«Doğayı sömüren ülke, ulus, kişi, sömürmeye borçludur.» (s. 263)

«Yüzyıllardır, tapu, belge, memur, görevli, ölç, biç, al, sat, aktar, devret paylaşır, sınır koy, kavga et; yargıç, dava, savcı, ölüm, tüfek, kan... Niçin, ne gereği var bütün bunların? Bunların tümü insanlık için utançtır, bilimin yüzkarasıdır.» (s. 262)

Söyleyeceklerimi şöyle noktalayacağım:

Toplumsal yarar açısından bakıldığında, **Tüfekliler'in Yelatan'**dan çok daha ilerde olduğu görülür. Ancak, herhalde Kaftancıoğlu'nun gelecek romanı, 'öz'ün ve 'estetik'in dengelendiği bir roman olmalıdır.

TÜSTAV

ORHAN VELİ

Orhan Veli helbestvanekî Tirk e. Dî sala 1914'an da li Stembolê hatîye dinê. Wi dî fakulta vijeyê da dî şaxê felsefeyê da xwendîye. Ew, yek ji wan helbestvanan e ku dî helbestê Tirki da rêçek nuh vekirîne, dev ji şiklên kewn berdane û bî şiklê serbestî nivisandîne. Orhan Veli wek Nazım Hikmet şoreşger nin e; jiyina Nazım dî nav xebata şoreşgeriyê da derbas bû û helbestên wi ji bî dengê şoreşê tije ye. Lê Orhan Veli ji helbestvanek pêşverû û demokrat e. Ew hin dî çaxê xortaniyê da, dî sala 1950'an da mîr. Me çend helbestên wi wergerande Kurdi û wan pêşkêşî xwendevanên xwe yên Kurd dikin.

JI XWE JÎN USA YE

Kuçekî vê malîka hebû;
Xelxelek bû,
Navê wi Çinçon bû, mîr.
Pisîkek wan jî hebû. Çavşin
Windabû.
Keça malê bû bûk çû,
Her usa jî dî nav salekî da
Şirin û tahl pîr tîşt bûn!
Bûn lê, bî vi awayî bûn..
Jî xwe jîn usa ye!

GANGSTER

(Hitler xwe dîde ber wîjeyê)

Mîn helbest nivisandîn heya nuha
Û çî dit? _____
Nuha şunda dibîm eşqîya.. _____

Jî hemû rêbiran bêjîn
Edî jî wan ra şuxul ne maye
Lî şer çîyan.

Jî ber ku mîn nanê wan girtîye
Jî dest wan,
Bîla ew jî keremkî bîn,
Cih wala ye lî ba niviskaran.

YE KU DIÇE ŞER

Lao, pozero, tu ê diçi şer!
Disa ha delal veşer;
Lı ser lêvên te bihna deryayê,
Lı ser bişengê te xwê;
Lao, porzero, tu ê diçi şer!

RUBAÎ

Yêk car binhêr û hin be, ev sırê jinê
Yêk riçalek darê maye lı erdê
Dinê çıqas şirin e ku bı hezeran mırov
Bê mıl û bê qor dijin lı ser wê

HELBESTA BI KUN

Ber kun e, berik kun e,
Sol kun e, sako kun e,
Şal kun e, şapık kun e;
Ma tu serad i pısmam?

BO WE YE

Her tişt bo we ye, birayên mın ên insan,
Her tişt bo we ye,
Şev ji bo we ye, roj ji;
Rojan ronahiya royê, şevan ronahiya hivê;
Lı ronahiya hivê pelên daran;
Lı pelan meraq;
Lı pelan aqıl;
Lı ronahiya royê bı hezeran hêşınayi;
Zer ji bo we ne, sor ji;
Canê ku tê mıstdan,
Germi;
Nermi;
Rehetya razanê;
Sılav ji bo we ne;
Bo we ne stûnên ku dihejin lı skêlan;
Navê rojan,
Navê mehan,
Boyaxê kelek û gemıyan;
Bo we ye lingê postvan,
Destê cêrvan;

Xuyê ku direşe ji henıyan,
Guleyên ku serf dıbin li enıyan;
Bo we ne gor û kevirê goran,
Bo we ye dardakırın û kelepçe û zıندان,
Bo we ye;
Bo we ye her tışt.

Yê ku wergerandiye Kurdî
Kemal Burkay

ORHAN VELİ'DEN BİRKAÇ ŞİİR

HAYAT BÖYLE ZATEN

Bu evin bir köpeği vardı;
Kıvır kıvırdı,
Adı Çinçon'du, öldü.
Bir de kedisi vardı: Mâviş
Kayboldu.
Evin kızı gelin oldu,
Daha böyle acı, tatlı
Neler oldu bir yıl içinde!
Oldu ya, olanları hepsi böyle..
Hayat böyle zaten!

GANGSTER

(Hitler, kendini edebiyata verecek)

Şiir yazdım bunca senedir.
Ne buldum?
Eşkiyalık edeceğim bundan sonra..
Haberî olsun yol kesenlerin
İş yok artık kendilerine
Dağ başlarında.
Mademki ekmeklerini alıyorum
Ellerinden,
Buyursunlar onlar da benim yerime,
Münhal var edebiyat âleminde.

HARBE GİDEN

Harbe giden sarı saçlı çocuk!
Gene böyle güzel dön;
Dudaklarında deniz kokusu,
Kırpiklerinde tuz;
Harbe giden sarı saçlı çocuk!

RUBAİ

Ömrün O büyük sırrını gör bir bak da
Bir tek kökü kalmış ağacın toprakta
Dünya ne kadar tatlı ki binlerce kişi
Kolsuz ve bacaksız yaşayıp durmakta

DELİKLİ ŞİİR

Cep delik, cepken delik,
Kol delik, mintan delik,
Yen delik, kaftan delik;
Kevgir misin be kardeşlik!

SİZİN İÇİN

Sizin için insan kardeşlerim,
Her şey sizin için,
Gece de sizin için, gündüz de;
Gündüz gün ışığı, gece ay ışığı;
Ay ışığında yapraklar;
Yapraklarda merak;
Yapraklarda akıl;
Gün ışığında binbir yeşil;
Sarılar da sizin için, pembeler de;
Tenin avuca değişti,
Sıcaklığı,
Yumuşaklığı;
Yatıştaki rahatlık;
Merhabalar sizin için;
Sizin için limanda sallanan derikler;
Günlerin isimleri,
Ayların isimleri,
Kayıkların boyları sizin için;
Sizin için postacının ayağı,
Testicinin eli;
Alınlardan akan ter,
Cephelerde harcanan kurşun;
Sizin için mezarlar, mezar taşları,
Hapishaneler, kelepçeler, idam cezaları;
Sizin için;
Her şey sizin için.

Masiyê Reş ê Pîçûk

Birê duwemin

Masiyê me yê reş ê pîçûk xwe berda nav ava çirê û kete goleke pîçûk. Berê gêjbû. Pîr nebori hîşê xwe hate ser, heta jê hat dest bî sobayîyê kîr. Heta iro wî, ewqas ava mezîna lî ciki da ne ditibû.

Gelo, di nav golê da çiqas jî pîr çêlikên beqan hebûn! Bî hezaran..

Çêlikên beqan gava masiyê reş ê pîçûk ditin, bî tirane:

«Hela lî vî binhêrî!» gotin û pê kenîyan.

«Kuro tu çî mehlûqeki ecêb î!»

Masiyê reş ê pîçûk bî hêrs nihêrî wan:

«Xwe bîzanbîn û bî edeb xeberdin,» got. «Navê min Masiyê Reş ê Pîçûk e. Gelo navê we çînin?»

Jî çêlikê beqan yek, ber bî pêş hat û lê vegerand:

«Navê me Çêlikê Beqan e.»

Yekî dîn:

«Em jî eslekî pîr mezîna û bîlîndin,» got.

Ye sîsêyan:

«Lî rûyê dinyayê jî me bedewtir tu mehlûqînin e,» got.

Yê çaran jî xwe avête pêş û usa got:

«Em notî te bê şîkî û ne rîndînin in.»

Masiyê reş ê pîçûk, bî van gotînan metelmayî:

«Çaran ne dihate bîra kesî ku hûn ewqas jî xwe razîbîn,» got û serê xwe hejand. «Lê ez lî ser vê pîrsê nasekînim û lî qîsûren we jî nanîhêrim. Famdîkîm ku hûn jî nezaniyê usa xebêrdîdîn.»

Ser vê gotîne, çêlikên beqan; jê pîrsîn:

«Ango, tu dibêjî em bom in?»

«Belê, hûn bom in,» got masiyê reş ê pîçûk. «Ger hûn bom ne buwana, we jî dizanîbû ku lî dinyayê gelek mehlûqî hene.»

Ser vê gotîne çêlikên beqan bî hêrs ketin, lê nihêrin ku masiyê reş ê pîçûk neheq jî nin e; disa jî ber xwe dan û bî ken usa gotin:

«Tu ji hema zutirkê ji pirsên me xuli dibi. Em ji subê heya êverê di nav vê golê da, di vê dinyayê mezin da sobayi dîkin û disekinîn. Me ji dê û bavên xwe pêve tu mehlûqek ne ditiye. Belê, yek ji kurmên erdê hene, lê ew ji ne hewce ye ku bêne hesabandinê.»

Masiyê reş ê piçûk ji wan pîrsi:

«Jina we ku hemû di nav vê gola piçûk da derbas dibe, çawa dibe ku hûn behsa dinyayê dîkin? Hûn qe ji vê golê derketine der va?»

Beqên piçûk bi mereq jê pîrsin:

«Tu bêji xenci vê golê tu dinye heye?»

Ser vê pîrsê, masiyê reş ê piçûk bi ken:

«Çawa tune,» got.

«Waa!»

«Qet ne hate bira we ku ji vê golê wê da ji ci hebîn ku meriv bikare tê da bijî?» got masiyê reş ê piçûk.

Çêlikên beqan, metelmayî, demekî li wi nihêrin. Piştî yekî jê pîrsi:

«Ango tu dibê ku, cîyê dinê ji hene ku meriv bikaribe tê da bijî?»

Yekî dinê derkete pêş:

«Tîştê usa nabe,» got.

Yekî din:

«Te xwe şaşkiriye,» got.

Li hikberî van gotina, masiyê reş ê piçûk êdî çî dîkaribû ji wan ra bigota? Ya baş ew bû ku ewan mehlûqetê famkor di wir da bihêle û ji wê derê derkeve.. Li ser çûyinê bu ku, nişkava xwest diya van çêlikan ji bibine û jê ra xeberde. Ji wan pîrsi:

«Diya we li ku ye?»

Niškava dengê weqinikê hat. Beqeke kok, ku li dora golê li ser kevireki rûniştibû, bi gupîni xwe avête nav avê, sobayî kir û ber bi masiyê reş ê piçûk hat. Bi hişki jê ra got:

«Va ye li vira me, mirê piçûk, ka daxwaza te çîye?»

Masiyê reş ê piçûk guh ne da hêrsa mak beqê û bi nermî silav lê kir:

«Rojbaş, xanîma hêja.»

Mak beq, gelek bi hêrs jê ra got:

«Çîye tu li vir badilhewa xebardî? Tu usa dizani ku tuyê zarokan bixapîni? Li min guhdari bike! Binhêr, ez hatime vî emri, gelek baş dizanim ku dunê ev gola ye. De zutirkê ji vir derkev here, zarokê min aciz neke!»

Ji xwe, masiyê reş ê piçûk ji vê beqê hezhekîrbû. Mehlûqatek yan di nav avê da diji, yan ji li der avê. Lê ev beqe han, hîm di nav avê da dijiyabû, hîm ji li der avê! Na, ew ji esleki baş ne dihat.. Bi

vi tehri difikiribû masiyê reş ê piçûk. Bı xwe û xwe got: «Ev e, nijadek xiram, mehlûqek bê es!» Vegeri û jê ra got:

«Ger tu sed sali ji bijî, tu ê usa bom û nezan bîminî, beqa belengaz.»

Gava mak beqê ev pîrsana bihistin, ji hêrsan sîpiçolki bû. Xwe avête ser masiyê reş ê piçûk. Lê masiyê reş ê piçûk noti tireki ji wir dûrket. Ev lecê piçûk ava golê tevlihev kir. Herî û kurmên golê av şoli kir.

Nuha newal gelek fireh bû. Dîzîvîrî, xelxeleki dibû û diherîki dîçû. Lî bîlindahiya, jî dûr va wek qeytanek ziv xuya dîkir. Zînareki mezin ketîbû nav newalê û ew kirîbû du felqa. Lî ser vî zînarî jî margîskek bî kêf dirêj bûbû û xwe dabû ber tavê. Çavên wî lî kêvîngekê bûn. Kêvîng, di bin avê da, lî ser lima newalê zîkê xwe têr dîkir.

Kêvîngê di wê demê da beqeke piçûk dadîquland.

Masiyê reş ê piçûk ku nişkava kêvîng lî ber xwe dit, gelek tîrsiya.

Kêvîngê bî çavên bêbext, lî masiyê reş ê piçûk nihêrî. Je ra got:

«Tu çawa masiyek bedew î! Were cem min, were metirse.»

«Şolê min heye,» got, masiyê reş ê piçûk. «Ez dîxwazim lî dînya alemê bigerim. Bîbexşîne, lê ez naxwazim ku rêwîtiya min di zîkê te da xîlas bibe.»

«Çima ewqas fîkara dîki? Jî çî dîtîrsî masiyê reş ê piçûk?»

«Ez ne fîkara dîkim, ne jî tîrsonek im,» got masiyê reş ê piçûk.

«Zîmanê min, çavê min çî bîbine û aqlê min çî fambike wê dibêje.»

Kêvîng bî tîrane:

«Baş e, belê, lê tu çawa dibîni û famdîki ku ez dîxwazim te bîxwîm?»

«Badîlhewa xwe mede nezaniyê» got, masiyê reş ê piçûk.

«Nuha famdîkîm,» got kêvîngê. «Texmîna min, tu behsa beqa han dîki. Lê beq dujminên min in. Ew, lî dînyayê xwe tenê mehlûqen serfîraz dîhesîbinin û ez jî bona wê, tu caran pêşa wan bernadîm. Hewceye ku ez nişanbîdîm wan ku dînya di dest kê da ye. Bona vê yêkê gere tu jî min netîrsî. De nêzîk were, metîrse hêyan.»

Kêvîngê, alîki da xeberdîda û aliyê dîn da jî nêzîkî masiyê reş ê piçûk dibû.

Masiyê reş ê piçûk, dilê xwe da got: «Durûyê heram, xwînmê-jê qîlêr!» Lê bî rêvacûna kêvîngê jî kenê wî dahat.

«Tu çî mehlûqek belangazî,» got, bî ken. «Tu hînnîzani wek camêran rê va bîçî, rabûyî dibêjî ku dînya di bin destê min da ye. Tu çî dîkarî ku bîzanî dînya di bin destê kê da ye!»

Bî vê gotînê, masiyê reş ê piçûk, hêdîka xwe paş da kişandî bû.

Dı wê demê da siya tışteki da avê, kevîrek hat lı serê kêvîngê ket û ew kire nav limê.

Gava margiskê ev dit, ewqas kenîya ku, hındık ma bışqite, bikeve nav avê.

Kêvîng nıkarıbû xwe jı nav lime derxe. Gelo kê ew kevıra avêtibû?

Masyê reş ê piçûk dı ber newalê da şıvanek xort dit. Şıvan lı kêvîng û masî dînhêribû. Dı wê demê da keriyê mih û bızınan nêzıkî newalê bûn. Dengê ku wan derdixıstın lı derdorın da bilind dıbû. Masiyê meyê reş ê piçûk, lı av vexwarına mih û bızınan nihêri û piştre sobayî kır çû cem margiskê. Jê ra got:

«Sılav jı te ra, margiska delal! Navê mın masiyê reş ê piçûk e. Ez dixwazım heya dawıya vê avê bıçım. Bawerıya mın heye ku tu yekî baqıl î, jı bo wê dixwazım jı te hın tıştan bıpirsım.»

«Keremke, çı dixwazi bıpirse,» got margiskê.

«Lı ser rê pır kesın jı mın ra gotın ku ez, dı dema rêwıtıyê da xwe jı çıvıkên pelikanan, jı masiyên birek û jı reşelilan bıparêzım. Tu, tıştê ku dı derheqa van da dızani ,dıkari jı mın ra bêji?»

Margiskê, tıştê ku dızanıbû jı wı ra gotın:

«Lı van çıyan reşelil jı, masiyên birek jı tunın. Ewana behran da dijın. Lê lı van dorın dıbe ku tu rastı pelikanan tê. Pelikan çıvıkeke avê ye. Xwe jı wê bıparêze. Ew heyvanek gelek bı fend e, viya cara bir neke. Dı binê nukılê wê da jı kısıkek heye.»

«Kisikê çı ye?» bı mereq pırsı, masiyê reş ê piçûk.

«Kisikê ku tu dızani,» got margiskê. «Dı bın nukılê we da wek turek mezın didalıqe. Tê da avê berhevdıke. Tenê av be, baş e, xwarınê jı berhevdıke.»

«Mın qet ne bıhıstıbû,» got masiyê reş ê piçûk.

«Ewqas tıştê ku te ne dıtıye û ne bıhıstıye hene ku,» got margiskê. «Ew kisikê pelikanê wek dafık e. Masi dıkevın vê dafıkê û jı wır jı dıçın zıkê pelikanê. Ew mehlûqa bêbext, gelek carın, masiyê ku dıgıre demekı dı kisikê xwe da vedışêre, hema naxwe; kingê birçi bû, jı wan masıyan hıneki davêje zıkê xwe.

Masiyê reş ê piçûk bı mereq jê pırsı:

«Em bıbêjın ku masiyek kete kisikê wê, gelo xılasıya wê heye, yan tune?»

«Heye, çıma nebe,» got margiskê. «Tenê rêke xılasbûnê heye, gere kisik bıqelışını.»

«Bıqelışınım?»

«Rêya te ku ewqas dirêje, gere tu jı belan û xeteran çava dıkari xwe xılasıki, hinbı.»

«Baş e, lê çawa?»

«Ji bo viya ez ê xençerek bîdim te. Kingê tu tengasiyê da mayi ew xençer arikariya te bike.»

Pîştî van gotinan, margisk dî qelîştokerê nav kevîran da wînda bû. Pîr ne bori, bî tevi xençerêki vejerî.

Masiyê reş piçûk xençer girt:

«Gelek sîpas dikim, margiska delal,» got. «Tu çiqas baş î...»

«Ne hevca sîpasê ye,» got margiskê. «Lî ba mîn gelek kelem hene. Kingê ku wala dîminim, rûdînim jî wan keleman jî xwe ra xençera çêdikim, piştî jî ewana dîdîme masiyên nola te baqil.»

Kingê masiyê reş ê piçûk ev gotîna bihistin, serê xwe hilda, metelmayî:

«Berî mîn jî jî vê rê masî derbasbûn?»

Margiskê lê vejerand:

«Zaf, hîm jî gelek zaf. Nuha lî wê derê bûne komek mezî. Hemû yek bûne û rû û can jî masivanan girtine.»

Masiyê reş ê piçûk jî vê gotîne tîştêk fam nekiribû. Paşê xwe negirt, jê pîrsî:

«Margiska delal, mîn bîbaxşîne. Mîn bî gelek pîrsan tu acîz kirî, qîsûran menihêre. Lê pîrseke mîn ê dîn heye: Ev masiyên ku yek bunê, çawa rû û can jî masivanan girtine?»

Margisk kenîya:

«Masiyan dest dene hev, yek bune, torên masivanan kaşdikin, dibî binê behre.»

Margiskê guhê da ser qelîştokerê kêvir, guhdarî kir.

«Bî izna te, masiyê reş ê piçûk,» got, «gere ez bîçîm, zarokên mîn hişyarbûne.»

Xwe dî nav qelîştokerê da wîndakir.

Masiyê reş ê piçûk, dudilî, jî wê derê durket. Her çiqas wî dîxwast ku hîm bî vê margiska delal ra dîr û dîrêj xeberde.

Dî serê wî da gelek pîrs dîçûn û dahatîn.

Ev newala, bî rastî, dî behrê da xîlas dibû?

Dîbên, mehlûqek bî navê pelikan heye ku gelek bî xeter e, dî bin nukîla wê jî kisîkek heye.. Gelo ew mehlûqa pîr bî hêz e?

Belê, masî çîma jî masiyê bîrek dîtîrsîyan?

Masiyek çîma masiyekî dîn bîxwarana? Mehlûqek get mehlûqeke dîn ku jî cîsnê xwe hatîbû dîxwarîbû?

Lê belê, ew reşelî çîma jî me ra dîjîminatî dikîrin?

«Çî ecêb e,» got masiyê reş ê piçûk, dî dilê xwe da, «jî dîya xwe veqetîyam vîr da tîşt hînbûm.»

Dawî heye

olaylar ~ yorumlar

TÖB-DER FİSE Genel Kuruluna Katılıyor

Türkiye öğretmenlerinin ilerici-demokratik meslek örgütü TÖB-DER bu yıl, Moskova'da yapılmakta olan FİSE'nin (Dünya Öğretmen Sendikaları Federasyonu) 11. Genel Kurul toplantısına katılıyor. 15 milyon üyeli FİSE genel kurulunda TÖB-DER dört delege ile temsil edilmektedir. 27 Haziran — 1 Temmuz tarihleri arasında yer alan toplantıya katılmak üzere TÖB-DER Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu, Genel Sekreter Mustafa Düzgün ve yöneticilerden İsmet Özdemir, Bayram Ayaz, Cemal Saygılı, Aydın Yeşilyurt 24 Haziran günü Moskova'ya hareket ettiler. İçişleri Bakanlığı, delegelere pasaport verme konusunda, başlangıçta pek niyetli görünmedi. Neyse ki MC hükümetinin düşüşüyle bu engel a-

şılabilirdi. Yine de genel yönetim kurulu üyesi Saim Baluken Bingöl Valiliği'nden pasaport alamadı.

FİSE'nin bu toplantısında 10. Genel Kurulda alınan kararlar gözden geçirilecek, uluslararası düzeyde, eğitimin ve eğitim emekçilerinin çeşitli sorunları tartışılacaktır. TÖB-DER'in FİSE'ye üye olması FİSE Genel Kurulu kararının yanı sıra, İçişleri Bakanlığının onayını da gerektirmektedir. Şimdiden bu konuda önemli bir adım atılmış olmaktadır.

Türkiye öğretmenlerinin uluslararası düzeyde birlik ve dayanışma yolunda attıkları adımlar, gerek öğretmen hareketi bakımından, gerekse genel olarak ülkemizdeki ilerici, demokratik hareket bakımından önem taşımaktadır.

Bay Kızılışık'ın Marifeti

Seçim sonrası TBMM'nin açılışı ve yemin töreni sırasında, adını kamuoyuna duyuranlardan biri Zonguldak AP milletvekili Gültekin Kızılışık oldu. Bay Kızılışık, yasanın gereği olarak, televizyonda kitlelerin karşısında bulunmaktan yararlanarak, aklınca bir yiğitlik gösterisinde bulundu; «halkların

değil, halkın mutluluğu için» yemin ettiğini belirtti.. Bu sözler mecliste geniş protestolara yolaçtı ve Bay Kızılışık'ı da gazetelere geçirdi..

Türkiye'de son zamanlarda bazı kişiler bu «halklar» sözcüğüne karşı fazlaca uyuz olmuşlardır. Neden acaba? Türkiye'de «halklar»

yokmuş da «halk» varmış.. İyi ya, eğer öyleyse bu telaş neden? Ve neden Bay Kızılışık gibileri böylesine ucuz yığıtlık gösterilerine gerek duyuyorlar?.

Gerçek şu ki, yıllardır Türkiye'de başka halkları, bu arada Kürt ulusunu yok saymak gibi bir komedi ve bunun üstüne oturtulan baskı, yıldırma ve zulüm siyaseti artık iflas etmiştir. Milli baskı ve zulme karşı mücadele de Türkiye'de sömürü ve zulme karşı mücadelenin bir parçası haline gelmiştir. İşte bu nedenledir ki işçi sınıfının gelişen mücadelesi karşısında «Türkiye'de sınıflar yoktur» diyenler, Kürt halkının zulme, baskıya, sömürüye karşı gelişen mücadelesi karşısında da «Halklar yoktur, halk vardır» diye çırpınıyorlar. Çırpınımlar bakalım: belki de onlar böylece gerçekleri değiştirebilirler..

Ucuz kahramanlık peşinde koşan Bay Kızılışık gibilerine diyeceğimiz fazla şey yok. Bize kalırsa o, önce soyadını değiştirmeli. Maazallah, bu «kızılışık» ne tehlikeli soyadı böyle! İnsanı ağır cezalara götürebilir..

Kızılışık'a diyeceğimiz fazla şey yok da, el altından Kürt halkına yurtseverlik taslayıp AP gibi gerici örgütlerde, Bay Kızılışıklar'la birlikte yer alan «Doğulu» parlamenterlere diyeceklerimiz var. Bir «yurtsever»in aklını, bilincini bir yana bırakalım ama midesi bile Bay Kızılışık gibileriyle birarada olmayı kabul etmez. Onlarda ne biçim mide var şaşıyoruz. Kızılışık'la aynı grupta, Türkeş'le aynı koalisyonda, bozkurtlarla mücadele arkadaşlığı içinde.. Pes doğrusu!

Diyarbakır'da devrimci ve demokratik örgütler, Bay Kızılışık'ın tutumunu protesto eden ortak bir demeci Dergimize de göndermişler. Onu aşağıda yayınlıyoruz:

13.6.1977 günü T.B.M.M.'de yapılan yemin töreni sırasında Zonguldak AP milletvekili Gültekin Kızılışık «Halkların değil, halkın mutluluğu için çalışacağıma...» diyerek tören sırasında anayasa, demokratik kural ve ilkelere aykırı bir yemin etmiş ve ırkçı-şoven duygularını dile getirmiştir.

Genel olarak bütün Doğu'lu milletvekillerinden (ki bunların arasında seçimlerde oy toplayabilmek amacıyla da olsa Doğu halkı üzerinde uygulanan ırkçı-şoven uygulamalara karşı çıkacağını belirten parlamenterler de vardır) somut olarak hiç bir tepkinin gelmeyişi düşündürücü ve üzücüdür. Doğu'lu parlamenterleri biz aşağıda imzaları bulunan demokratik kuruluş ve kişiler bu tür davranışlar karşısında kayıtsız kalmamaya, ilerici-yurtsever bir tavır geliştirmeye çağırıyor ve diyoruz ki:

Hiç kimse Doğu halkını sürekli olarak aldatabileceğini düşünmesin... Halkımız sömürü ve zulme karşı mücadelesinde devrimci-demokratik görevlerini her geçen gün daha iyi kavramakta dost ve düşmanlarını seçmesini bilmektedir.

Gültekin Kızılışık'ın ve onun düşüncesinde olanların, parlamenter olmanın verdiği güvenle bu tür davranışlarını yoğunlaştırabileceğine bütün demokratik-yurtsever güçlerin dikkatini çekiyor, halkımızı bu konuda uarmayı bir görev sayarak Gültekin Kızılışık'ın bu davranışını nefretle kınıyoruz.

TÖB-DER Diyarbakır Şubesi, Devrimci Halk Kültür Derneği (DHKD), TÜM-DER Diyarbakır Şubesi, D.Ü.Ö.D., D.Y.Ö.K.D., TÜR-DER Diyarbakır Şb. GIDA-İŞ Sendikası Diyarbakır Şubesi, GENEL-İŞ Sendikası Diyarbakır Şubesi, D.Y.D.Y.O.Ö.D., D.Ü.F.FÖD, İGD

ORHAN YAVUZ'UN HESABI KATİLLERDEN SORULACAKTIR

Hükümetin kuruluş çalışmalarının devam ettiği bir dönemde de faşist beslemelerin cinayetleri ülkenin dört bir yanında devam ediyor. Seçimleri önleme ve bir faşist darbeyi gerçekleştirme çabaları sonuca ulaşmadı; ama öyle anlaşılıyor ki Hitler çömezleri yine de cinayet ortamını sürdürme çabasındalar.

Seçimlerin hemen ertesinde, beslemeler, Atatürk Üniversitesi'nin değerli bir öğretim üyesini, Orhan Yavuz'u katledecek kadar pervasızlıklarını ileri götürdüler.

Bu üniversite, sözde bölgenin kalkınmasına yardımcı olma amacını da güdüyordu. Oysa daha başından beri, Erzurum'daki üniversite, ABD emperyalistlerinin ve Türkiye'deki gerici işbirlikçilerinin emellerine hizmet edecek bir kurum, emperyalizmin kültür sömürsününün bir üssü olarak düşünülmüştü. Nitekim Üniversite'nin kuruluşunun hemen ertesinde buraya barış gönüllüleri (!) adı altındaki ajanlar doldurdular. Yönetim, gericiliğin mutemet adamlarına terk edildi. Homongolos kelimesinin arkasındaki «los» ekini ters çevirip «sol» diye yorumlayan zehir hafiyenin biri rektör olarak atandı. «Beslemeyi him» sözünün bilmem hangi okyanusun dibindeki bilmem ne balığının kuyruğunda yazılı olduğunu kanıtlamaya kalkışan bilim adamları (!) türedii burada.

Bu çabalar ürünlerini vermekte gecikmedi. Sözlümona, bölge halkının sorunlarına çözüm arayacağı söylenen bu üniversitede, beyni bozkurt masallarıyla yıkanmış, turancı ırkçılıkla şartlandırılmış, başka halklara ve genel olarak insanlığa düşman kişiler etkin oldular, örgütlendiler ve burayı kendi azgınlıklarını yürüttükleri bir üs

haline getirdiler. İlerici, devrimci geniş öğrenci kitlesi üzerinde estirilen sürekli terör sonucu, büyük öğrenci çoğunluğu okulları terketti, öğrenimi sürdüremez hale geldi.

Doçen Dr. Orhan Yavuz, faşist beslemelerin ve onların ardındaki iç ve dış gerici güçlerin çabalarına rağmen Üniversite'de varlığı önlenemiyen birçok ilerici öğretim üyesinden biriydi. Faşist saldırganlığa baş eğmediği için onların düşmanlıklarını üzerinde toplamıştı.

Yavuz'un kahpece öldürülmesi, uzun süredir gericiliğin sindirdiği bu kentte ve genel olarak Türkiye'de geniş tepkiler doğurdu. Devrimci ve demokratların öncülüğünde on bin kişilik bir kitle, yumrukları havada Erzurumun Cumhuriyet Caddesinden geçtiler; baskıları ve faşist cinayetleri lanetlediler.

Faşist beslemeler iktidardan aldıkları büyük desteğe dayanarak örgütlenmekte ve saldırılarını yürütmektedirler. İktidar desteğini yitirdikleri zaman bu alçakların nasıl sindiği daha önceleri görülmüştü. Ama ilerici halk kitleleri belli bir dayanışma gösterdikleri ve direndikleri zaman, iktidar desteğinin de bu beslemeleri ayakta tutmağa yetmediği kuşkusuzdur. Başkına, zorbalığa karşı her yerde safaları sıklaştıralım, güçlülüğü oluşturalım.

18 Haziran 1977'de MMO'da toplanan TUMAS Ankara Şubesinin genel üye toplantısı sonucunda kamu oyuna duyurulması için oybirliğiyle kabul edilmiştir.

BASINA AÇIKLAMA

Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen Fakültesi Öğretim üyelerinden Doç. Dr. Orhan Yavuz'un faşist ka-

tiller tarafından hunharca öldürülmesi ve gözüdülmüş faşizmin saldırı alanlarını giderek genişletmesi, şimdiye dek çeşitli demokratik kuruluş ve örgütlerce nefretle kınanmıştır. Yıllardan beri en kanlı cinayetlerin gerçekleştirildiği üniversitelerimizde artık can güvenliğinin, öğretim ve eğitim özgürlüğünün kesinlikle sözkonusu olmadığı yerler haline getirilmiştir. Bilime, insanlığa ve aydınlığa taban tabana zıt faşizm, en olmadık olayları, üniversite sahnelerinde açıkça tertiplerken hâlâ bazı üniversite yönetim kurul ve senatoları «tarafsız olmak» adı altında faşizmi bilinçli olarak ya da olmayarak desteklemektedirler. Son olaylar sonucu bu kurallardan çıkan ve durumu üzüntü verici bulduklarını söyleyerek geçiştirilen bildirimler, öğrenci ölümlerinden sonra öğretim üyesi ölümünde de aynı derecede kayıtsız ve umursamaz kalılabildiğini göstermesi bakımından ilginçtir. Oysa, «bana zarar dokunmasın» tutum, korku ve suskunluk faşizmin karşısında tek bir vücut halinde çıkmayı engellemekte ve onu daha azgın hale ge-

tirmektedir.

Faşizm cinayetlerini artık gözönünde işliyor. Tüm bu olaylara göz kapanamaz ve kesinlikle tarafsız olunamaz. Bu nedenle, biz Üniversite, akademi ve yüksek okul asistanları olarak, gelişen olayları tekrar nefretle kınıyor ve bazı üniversite yönetim kurul ve senatolarını gözlerini açmaya ve gerçekleri değerlendirmeye çağırıyoruz.

TÜMAS ANKARA ŞUBESİ (Tüm Üniversite, Akademi ve Yüksek Okul Asistanları Birliği)

Ayrıca, Hacettepe Üniversitesi öğretim üyeleri, görevlileri, asistanlarından 507 kişi bir bildiri yayınlıyarak Doç. Dr. Orhan Yavuz'un faşistler tarafından öldürülmesini protesto etmişlerdir (18.6.1977). Bütün üniversitelerin mensuplarını, hukuk devleti gerekleri yerine getirilene kadar ortak kararlar almaya çağırmıştır. Daha sonra, Hacettepe öğretim, üye, görevli ve asistanları Doç. Dr. Orhan Yavuz'un ailesi için bir yardım kampanyası açmaya karar vermişlerdir.

FAŞİSTLER AZGINLIKLARINI DİYARBAKIR'DA DA YÜRÜTMEME KALKIŞTILAR

Faşist beslemeler, kitlelerin geniş tepkisine ve nefretine uğradıkları, bu yüzden yaygınlaşıp tutunamadıkları Diyarbakır'da da örgütlenmek için her türlü olanağı zorlamaktadırlar. Onlar, bir süreden beri, iktidar desteği ile, Diyarbakır öğretmen ilsesini bir üs haline getirmeye çalışmaktaydılar. Buradan devrimci, ilerici öğretmenler sürülmüş ve faşist bir kadro buraya a-

tanmıştı. Dışardan buraya devşirilen bir miktar faşist besleme, öteden beri ilerici, devrimci öğrencilere karşı saldırgan bir tutumdan geri kalmıyorlardı.

Nitekim, 21 Haziran günü sınavlara girmek için okula gelen öğrenciler, başta okul müdürü ve diğer birtakım yöneticiler olmak üzere bu faşist beslemeler tarafından okula sokulmak istenmediler

ve üzerlerine ateş açıldı. Saldırganlar, okulun karşısındaki, Belediyeye ait ESO binasına sığınan öğrencilere açtıkları ateş sırasında, işletme amiri Şehmuz Hacıyusufoğlu'nu vurdular, diğer bazı öğrencilerin ve halktan kişilerin de yaralanmasına yol açtılar.

Faşistlerin bu cinayetleri halkın büyük tepkisi ve nefretiyle karşılaştı. Şehmuz'un cenaze törenine katılan on binin üstünde bir kalabalık baskı ve cinayetleri lanetledi. Bu arada okul müdürü, bir yardımcı ve yedi kadar komando olduğu bildirilen öğrenci cinayet suçundan tutuklanarak cezaevine kondu.

Şehmus'un ölümü nedeniyle TÜM-DER Diyarbakır Şube Başkanı Salih Demirkan'ın, Şehmus'un kimliğiyle ilgili olarak verdiği bilgiyi okurlarımıza sunuyoruz:

ŞEYMUS HACIYUSUFOĞLU KİMDİR?

1942 yılında Urfa'ya bağlı Hilvan İlçesinde dünyaya gelen Şehmus Hacıyusufoğlu dar gelirli bir ailenin oğludur.

Hilvan'da ilkokulu bitirdikten sonra, paralı okullarda okuma olanağını bulamadı ve babasının ısrarına rağmen Şehmus okumak istiyordu. 1957-1958 ders yılında Ergani Dicle İlköğretmen Okulu sınavlarını kazanarak tahsiline devam etti. Daha ilk aylarda kendini arkadaşlarına ve hocalarına kabul ettiren I/B sınıfı 272 numaralı Şehmus diğer halk çocukları gibi kendisinde 6 yıllık İlköğretmen okulunu binbir maddi zorluklarla bitirdi.

31.10.1963 yılında Halfeti ilçesine bağlı Çakallı Köyü İlkokul öğretmenliğine atanan Şehmus Hacıyusufoğlu, daha mesleğinin ilk yıllarında halkımızla bütünleşme-

yi bildi ve kısa zamanda onun bu yurtseverliği, feodal beylerin kafasını kurcaladı. Ailesinin tüm geçimini omuzlayan Hacıyusufoğlu çok arzuladığı halde tahsiline devam edemedi ve daha sonra Sarbo Köyü İlkokulu Müdür vekiline atandı. Onun mesleğindeki üstün başarısını eğemen sınıflar bile inkâr edemediler ve Şehmus Hilvan merkezine alındı. Feodalitenin tam anlamı ile ayakta olduğu Hilvan'da devrimci mücadelesini sürdürdü ve kısa zamanda Hilvan Gençliği ile Hilvan Halkı ile bütünleşti Emperyalizme, Faşizme, Sömürgeciliğe ve Feodal gericiliğe karşı amansız mücadele etti. Şehmus Hilvanda ki öğretmenlik ve müdür vekilliğinden sonra İlk Öğretim müdürü olarak atandı ve bu görevi de başarı ile yürütürken iyice şimşekleri üstüne çekti ve Kanlı MC geldi dayandı. Sömürgeci güçlerin faşist uşakları Şehmus'la uğraşırken MC'nin iktidarda olması nedeniyle güçlük çekmedi ve Şehmus defalarca zindanlara atıldı, açığa alın ve son olarak Yozgat iline bağlı Çekerek ilçesinin Bozlambaç köyü ilkokul öğretmenliğine sürgün edildi. Artık Hilvan'ın yiğit İlköğretim Müdürü Bozlambaç köyü ilk okul öğretmenidir. O korkmadı, o yılmadı ve eğemen sınıfların sürgün ettiği yere gitti, göreve başladı ancak zamanla hayatının tehlikede olduğunu anlayınca faşist bir kör kurşunla gitmek istemiyordu, o daha halkı için çalışacaktı ve Diyarbakır Belediyesinde münhal bulunan Zabıta amirliğine geçti, tarih: 21.6.1976 dır.

Halkımızın bu yurtsever çocuğu Diyarbakır'a gelir gelmez Öğretmen derneği olan TÖB-DER ve Memur Derneği olan TÜM-DER'e üye olmakta geçikmedi. Onun uğraşı hepimizce iyi biliniyordu ve o mutlaka bir demokratik örgütte

görev almalıydı. Kendisine TÛM-DER'de görev alması için teklif götürdüğümüzde, o halkımızın özgürlüğünü kendime ilke edinmişim» cevabını verdi ve bu görevi seve seve kabul etti. Faşist kurşunuyla gidinceye kadar TÛM-DER Diyarbakır Şubesi denetçisi olarak görevliydi.

Zabita amiri olması nedeniyle halkla içiçeydi ve bu durum ona mutluluk veriyordu. Ve hatırım soran her kese «halka hizmet etmek kadar hiç bir şey beni mutlu edemez» derdi.

6 yıllık İlköğretmen okulunu aynı sınıfta beraber okuduğumuz halkımızın özgürlüğüne kendini adayın Şeymus Hacıyusufoğlu 21 Haziran 1977 günü Sömürgeci güçlerin faşist beslemeleri tarafından katledildi. Evli ve 5 çocuk babası olan Hacıyusufoğlu tüm halkımızın kalbindedir, kalbinde yaşayacaktır.

Emperyalist - Kapitalist dünya sistemi ve Sömürgeci güçlerin sonları yaklaştıkça daha da saldırgan olmaktadır. Ancak hiç bir zaman zafer gerici sömürücü güçlerin olmamıştır. Zafer işçi sınıfınındır, zafer dünya halklarıdır ve zafer sosyalist sistemindir.

Yaşasın İşçilerin Birliği Halkların Kardeşliği

Kahrolsun Sömürgecilik, Emperyalizm, Faşizm ve Feodalizm.

M. Salih Demirkan
TÛM-DER Diyarbakır Şube Başkanı

TÖB-DER ve DHKD aşağıdaki bildiriği yayınlıyarak olayları kınamışlardır:

HALKIMIZA

Faşistler Diyarbakır'da devrimci zabita amiri Şeymus Hacı Yusufuğu'nu öldürdüler

Aynı gün İstanbul'da yolcu taşıyan belediye otobüsüne yayılım ateşi açıldı, bir öğrenci öldürüldü, dört kişi yaralandı.

Erzurum'da Doçent Dr. Orhan Yavuz bozkurt komandoların saldırısına uğradı sekiz yerden bıçaklanarak hunharca katledildi.

Silvan'da basit bir zabita olayı bahane edilerek, bir polis halka ateş açtı, iki köylü öldürüldü bir kişi yaralandı.

Zulüm ve sömürü düzenini iki yılı aşkın bir süre sömürgeci faşist burjuvazinin çıkarı sürdüren MC iktidarı dağılmaktadır. İktidarı döneminde 300'e yakın ilerici-yurtsever-devrimciyi katleden, devlet dairelerini faşist elemanlarla dolduran, Doğu'da ırkçı-şoven baskılarını artıran MC tekrar hükümet olabilmek için faşist katilleri aracılığıyla halka, emekçilere terör uygulamaya devam etmektedir.

Uzun bir süreden beri Diyarbakır öğretmen okulu faşistlerin işgali altındadır. Faşistler başta okul müdürü olmak üzere okul idaresinden de destek alarak, ilerici-yurtsever - devrimci öğrencileri okula almamakta onlara işkence yaparak okuldan ayrılmalrı için amansız bir baskı uygulamaktadırlar. Okulu şimdiye kadar bir çok öğrenci terk etmiş bulunmaktadır. Faşistler okul müdürü Yahya Akkoyunlu ile işbirliği yaparak öğretmen okulunu cephanelik haline getirmişlerdir. Şeymus Hacı Yusufuğu'nun katledildiği, üç öğrencinin yaralandığı faşist saldırıdan sonra yapılan aramada tabanca ve dinamit bulunması bunun kanıtıdır. Bulunan tabancalardan biri geçen yıl mezun olduğu halde faşist zorbalık eylemlerini devam ettirebilmek için okuldan ayrılmıyan Sakin Akın adında azılı bir faşistin üzerinde yakalanmıştır. Sakin Akın'ın üzerinde yakalanan

tabancanın üzerinde T.C. ordusu 1948 - 10440 numara yazılı olduğu basın tarafından açıklanmıştır. Demokratik kuruluşların, okul öğrencilerinin can güvenliği ve öğrenim özgürlüğünün sağlanması için başta vali olmak üzere yetkililere yaptıkları müracaatlar hiç bir sonuç vermemiştir.

En son faşistler ilerici-yurtsever öğrencileri yıl sonunda yapılan imtihanlara sokmama kararı almışlardır. Bu yöneticilerce biliniyordu. Olaydan birgün önce imtihana girebilmek, faşist zorbalığının önlenmesini sağlamak amacıyla, okul öğrencileri valiliğe başvurmuş, buna rağmen gene herhangi bir önlem alınmamıştır. Bu da doğaldır. Çünkü bizzat M. Eğitim Müdürü'nün oğlu Akcan Albayrak yatılı olmadığı halde gece gündüz okulda bulunmakta, faşistlerin iltediliğini yapmaktaydı. Yapılan uyarılar dikkate alınmış olsaydı, olay çıkmayacak ve Şeyhmus Hacı Yusufuğlu da öldürülmeyecekti.

Olay imtihana girmek isteyen devrimci öğrencilere faşistlerin tabancalı, taşlı sopalı saldırıları ile başlamış, okuldan açılan ateş sırasında belediyenin elektrik arıza dairesinde oturmakta olan Şeyhmus Hacı Yusufuğlu'nun kalbinden aldığı kurşunla katledilmesi ve bir kaç kişinin yaralanması ile sonuçlanmıştır.

Bütün bu olaylar birbirinden ayrı olarak gelişen olaylar değildir. Bir sorumlusu, bir tertipçisi vardır. Sorumlu halkımızı işsiz bırakıp, açlığa mahkum eden MC iktidardır.

Sorumlu ilerici-yurtsever devrimcileri öldüren sömürücü ve zulüm düzeninin devam etmesini isteyen MC iktidardır.

Sorumlu fabrikalarda grevci işçileri işten atan, hayat pahalılığını yaratan, tarlalarda topraksız köylülerin alın teri üzerine milyonlara milyon katan patronların ağalarının temsilcisi MC iktidardır.

Emekçiler, ilericiler, yurtseverler, devrimciler

Zulüm ve sömürü düzenini daha da çekilmez hale getirmek amacıyla MC tekrar iktidar olmak istemektedir. Halkın mücadelesine katılan Ş. Hacı Yusufuğlu'nun öldürülmesi bundandır. Zincirleme cinayetlerin birbirini izlemesi bundandır. Amaçları özgür, sömürsüz bir dünya kurma mücadelesi veren halk güçlerinin kavgasını bastırmak, terörle yıldırıktır. Ama işçisiyle, köylüsüyle, öğretmen-memur öğrencisiyle tüm emekçi halk faşizme sömürgeciliğe ve her türlü gericiliğe karşı direnmesini sürdürecektir. Halkımız faşizme karşı, sömürgeci boyunduruğa karşı her zaman direnmesini bilmmiştir, yılmamıştır. Mücadelenin daha da güçlenmesi için emekçi halkın mücadelesinden yana olan ilericiler, yurtseverler, devrimciler emeğin ve kurtuluşun saflarını daha da sıklaştırmalı, faşist zorbalardan, halkımızı katledenlerden hesap sormalıdır.

**FAŞİST KATİLLER
BULUNSUN - HESAP
SORULSUN**

**KAHROLSUN FAŞİZM -
EMPERYALİZM - SÖMÜRGEÇİLİK
ve FEODAL GERİCİLİK**

**TÖB-DER
Diyarbakır Şubesi**

**DHKD
Devrimci Halk
Kültür Derneği**

TÖB-DER AĞRI ŞUBESİ SEÇİMİ YAPILDI

Ağrı TÖB-DER şubesi genel kurulu 12.6.1977 günü dernek lokalinde yapıldı. Kongre şube başkanı tarafından açıldıktan sonra divan başkanlığına İhsan Aksoy getirildi. Aksoy yaptığı konuşmada öğretmenlerin birlik ve dayanışmasını övdü, faşizme karşı verdikleri mücadelenin henüz başarıya ulaşmadığını söyleyerek sözlerini şöyle sürdürdü: «Bugün faşist güçler Ağrı gibi küçük bir kentte küçümsenmeyecek bir şekilde örgütlenmiş bulunuyorlar. Karşılarında ezilen, kıyılan ve her tür zulümle karşı karşıya bırakılan öğretmenlerin tabelalarını bile bulundurmaları bir başarıdır. Bu tabela faşistlerin gözüne batan bir diken olarak kalacaktır. İstiyorum ki öğretmenler ve öteki anti-faşist unsurlar bu nazik dönemde dayanışmalarını sürdürsünler ve nihai sonuca doğru bilimin ışığında yol alsınlar.» dedi.

Büyük bir kitle tarafından izlenen kongreye DİSK'e bağlı Besin-İş Ağrı Şubesi üyeleri ile Ağrı Halk Kültür Derneği üyeleri de izleyici olarak katıldılar.

Gündeme geçildi. Yönetim Kurulu çalışma raporunu sunarken daha çok derneğe yönelen faşist saldırıları dile getirdiler ve faşizmi kınadılar. MC Döneminde üyeler üzerinde kurulan baskı ve terör dile getirildi şimdiye değin derneğe ayak basmaktan çekinen boz-

guncuların şimdi birer kahraman gibi davranmalarını yerdi. İdari baskıların da kınandığı bildiri de derneğin daha olumlu bir çalışma düzeyine girmesi de istendi.

Daha sonra seçimler dolayısıyla hazırlanan bir bildiri sunuldu. Daha önce büyük bir kulis faaliyeti yürüten ve kendilerine muhalif grup adını takan grubun çekilmesiyle seçimlere bir tek ÖZGÜRLÜK grubunun katıldığı görüldü.

Özgürlük grubu tarafından hazırlanan ve Hakkı Edeballı tarafından sunulan bildiri de TÖB-DER'in demokratik mücadeledeki yeri ve işlevi anlatıldı, Özgürlük grubunun ilkeleri ortaya kondu.

Tam bir olgunluk havası içinde geçen kongre sonucu Özgürlük grubu seçime katılan üyelerin tümünün oylarını alarak seçimi kazandılar.

Yönetim Kurulu şu şekilde oluşmaktadır: Zeki Aslan (Bşk). S. Ahmet Kaya (Sekreter), Osman Onuktav (Sayman) - Fahrettin Şair (Üye) M. Hakkı Edeballı (Üye) asil üyeliklere getirildiler. Yedek üyelikler ise şöyledir. Hamit Polat, Ahmet Uysal, Hikmet Çetin.

Seçimlerden sonra Özgürlük Grubu adına Hakkı Edeballı söz alarak üyelere teşekkür etti ve tam bir devrimci dayanışma istedi.

Kongre divan başkanı İhsan Aksoy'un başarı konuşması ile sona erdi.

AĞRI HALK KÜLTÜR DERNEĞİ KURULDU

Halkımızın sömürgecilğe, emperyalizme, faşizme ve feodal gericiğe karşı gelişen mücadelesin-

de gençlik sorumluluğunun bilincinde mücadeleye atılmaktadır.

Bu bilinç ve kararlılık doğrul-

tusunda kurulan AHKD'nın kuruluş bildirisinin özetini yayınlıyoruz.

Dünya bugün iki toplumsal, ekonomik ve politik sistemin mücadelesine tanıklık etmektedir. Dünya emperyalist-kapitalist sistemi ve dünya Sosyalist Sistemi. Emperyalizm ve sömürgecilik gerilim Asya, Afrika, Latin Amerika ve ortadoğu'nun birçok ülkesini kendisine bağımlı kılarak veya onları sömürgeleştirerek bura halklarını kölelik boyunduruğu altına tutmaktadır. Buralardan elde ettiği yüksek kârlarla emperyalist emellerini gerçekleştirmeye çalışmakta saldırgan ve militarist bir politika uygulayarak dünyayı kan ve ateş tehlikesi ile karşı karşıya bulundurmaktadır. Emperyalist - kapitalist sistem kendi içinde de tüm ilerilerle, devrimci, demokrat ve yurtseverlere karşı bir baskı politikası yürütmekte, işçi ve emekçi sınıf, tabakaları ağır bir sömürü altında tutmaktadır. Buna karşılık emperyalist-kapitalist metropollerdeki işçi ve emekçi sınıf ve tabakaların örgütlü anti kapitalist mücadelesi her geçen gün biraz daha boyut kazanmakta... Bağımlı ve sömürge ülkelerin ulusal kurtuluş hareketleri yoğunluk ve derinlikle ilerlemektedir. Dünya Sosyalist sistemi toplumsal, ekonomik, politik, askeri, bilimsel tüm alanlarda emperyalizmle yarışarak onu geriletmekte; ve ulusal kurtuluş hareketlerinin dostu ve destekleyicisi olarak emperyalizmin ve sömürgeciliğin karşısına dikilmektedir...

Emperyalizm ve sömürgecilik devrimci güçlerin ittifakı karşısında dilediği her zaman saldırgan emellerini gerçekleştirememektedir. Dünya sosyalist sisteminin ulusal kurtuluş hareketlerinin ve kapitalist ülkeler işçi sınıfı hareketlerinin ittifakı emperyalist saldırganlık üzerinde caydırıcı rol oynamakta-

dır. Çağımızda emperyalizm ve sömürgecilik her geçen zaman içinde yıkıntıya ve çöküntüye uğramakta, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadeleleri, çağımıza damgasını vurmaktadır.

Emperyalizm yıkıntısını geciktirmek için akıl almaz bir şekilde silanlanmakta bağımlı ve sömürge ülkeleri askeri kamplara sokarak savaş kışkırtıcılığı yapmaktadır. Buna karşılık ulusal kurtuluş hareketleri devrimci ve demokrat bir çizgide kararlı bir şekilde sömürgeciliğin ve emperyalizmin karşısına dikilmekte ve dünya sosyalist sistemi ve işçi sınıfı hareketlerinin ittifakıyla onu yenilgiye uğratmaktadır.. Bu dünya koşulları içinde;

Türkiye'de emperyalist/kapitalist sistemin bağımlılığında faşist uygulamanın toplumun geniş kesimlerinde büyük yer bulduğu bir ülkedir.

Türkiye emperyalizmin saldırgan askeri ittifakları içinde NATO ve CENTO'da bulunmakta ve emperyalizmin ekonomik ve politik kuşatması altında bulunmaktadır. Türkiye'de iktidarda bulunan büyük sanayi burjuvazisi, toprak burjuvazisi ve büyük ticaret burjuvazisi faşizmi kurumlaştırmak için büyük çabalara girmekte ve siyasi iktidar işçi sınıfına, emekçi kitlelere, ilerici, devrimci, demokrat ve yurtseverlere karşı baskı ve zulüm politikası yürütmektedir. Devrimciler, İlericiler, Yurtsever ve Demokratlar faşizmi yenilgiye uğratmak için kararlı ve özverili bir mücadele yürütürken, Maoocular gericilerle aynı çizgide anti-faşist mücadeleye karşı tavır almaktadırlar.

Bu gün Türkiye'deki emperyalist bağımlılığın son bulması, sömürgeci siyasetin ortadan kalkması başta işçi sınıfı olmak üzere, e-

mekçi kitleler ilerici, devrimci ve yurtseverlerin birlikte yürütecekleri örgütlü mücadeleyle mümkündür.

Bu mücadele de demokratik kuruluşlarda elbetteki yerlerini alırlar. Ama demokratik kitle örgütlerinin görevleri hiçbir zaman işçi ve emekçi kitlelerin ana örgütleri ile bir ve aynı değildir. Demokratik kitle örgütleri öncü ve güç görevini yapamazlar, onları ilerici gençliği ve toplumun ilerici kesimlerini derleyip toplayarak örgütler, anti - faşist, anti-emperyalist ve anti-sömürgeci bir bilinçle yoğurarak üyelerinin ilerici, yurtsever ve devrimci birer unsur olarak her kademedeki devrimci mücadeleye girmelerini sağlar. Örgütsel planda, ilerici, devrimci, yurtsever kuruluşlarla iş ve güçbirliğine gider.

İşçi ve emekçi kitlelerin ana örgütlerine destek olur. Bütün bunları bilinçli ve disiplinli bir şekilde yerine getirir.

AGRI HALK KÜLTÜR DERNEĞİ bu inanç ve doğrultuda:

Faşizme, Emperyalizme Sömürgecilğe ve yerli gericiğe karşı ilerici ve devrimci bir kuruluştur..

Maoculuğun ulusal ve uluslar-

arası planda gerici bir çizgide olduğu gerçeğini bilmekte ve bunun içinde maocularla mücadeleyi görev bilmekteyiz.

Her türlü pasifist, teslimiyetçi görüş ve tutumlar ile goşist, anarşist maceracı çizgiler halkımızın mutlu ve aydınlık geleceğine zarar vermektedir.

Bu bilinçle her türlü pasifist, sağ oportünist çizgilerle; goşist, anarşist ve maceracı görüşlerin karşısındayız..

AGRI HALK KÜLTÜR DERNEĞİ halkımızı nekmeği, toprağı, özgür ve eşit geleceği için vermiş olduğu yiğit ve kararlı mücadeleyi coşku ile selamlar..

Dünya halklarının eşitlik ve özgürlük için verdikleri mücadele ve devrimci dayanışma örneklerinden gurur duyar.. ve bunları selamlar..

YAŞASIN DÜNYA HALKLARININ VE ONLARIN BİR PARÇASI OLAN HALKIMIZIN EŞİTLİK VE ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİ..

KAHROLSUN EMPERYALİZM, SÖMÜRGEÇİLİK ve FAŞİZM...

**Ağrı Halk Kültür Derneği
Yönetim Kurulu**

ÜNİVERSİTELERARASI SEÇME SINAVLARI YAPILDI

30 Haziranda 23 ilde yapılan üniversitelerarası seçme sınavına bu yıl 357 bini aşkın öğrenci katıldı. Eğitim sistemindeki bozukluğun bir yansıması olan seçme sınavları, bir takım yeni engellemelerle daha da olumsuz boyutlara ulaştırıldı. Özellikle bu yıl Doğu ve Güney Doğu'dan imtihanlara katılan öğrencile-

re kasıtlı olarak çok sayıda imtihana giriş kartları gönderilmedi. Bu bilinçli engelleme karşısında öğrenciler tekrar ÜSYM Kavaklıdere bürosundan 400 lira karşılığında giriş kartı almak durumunda kalmışlardır. Çok sınırlı imkanlarla sınavlara müracat eden öğrencilerin bu yeni engelleme ve sömü-

rü yöntemleri karşısındaki tepkileri sonuçsuz kalmıştır.

Çeşitli öğrenci kuruluşları ve gençlik dernekleri yayınladıkları bildirilerle gerici eğitim sistemini, buna bağlı olarak üniversitelerarası seçme sınavının bozukluğunu kınamışlardır.

Devrimci Halk Kültür Derneği (DHKD) konuyla ilgili aşağıdaki bildiriye yayınlamıştır.

KARDEŞLER

30 Haziran'da yapılacak üniversite sınavlarına 357.457 kişi katılacaktır. Ancak bu yıl fakülte, yüksek okul ve eğitim enstitüleri ne alınacak öğrenci sayısı 50.000'i aşamayacaktır. Bu durumda yüksek öğrenim yapma umuduyla imtihana girenlerin çokları elenecek, Türkiye'deki mevcut işsizler ordusuna yeni yüzbinler katılacaktır.

Yurdumuzda eğitim sisteminin bozukluğu; sadece üniversitede görülmemekte ilkokuldan başlayarak yüksek öğretime kadar sosyo - ekonomik durumun bir yansıması olarak devam etmektedir.

Türkiye'de eğitim sistemi, toplumun kalkınmasına ve insanlarımızın gelişmesine elverişli değildir. Bu, aynı zamanda kapitalist düzenin yapısına uygun düşen ve onun tüm hastalıklarını taşıyan bir nitelik göstermektedir. Çünkü bir üst yapı kurumu olan eğitim, egemen güçlerin çıkarlarını korumaya yönelik olup, pratikte üretime yönelik bir karakter taşımaktan çok, yoz bir okur - yazar kitlesi yaratmaya yöneliktir. Eğitim sistemi aynı zamanda egemen güçlerin gerici yapılarına uygun olarak tutu-

cu, ırkçı - şoven ve asimilasyoncu bir niteliğe sahiptir.

Türkiye'de eğitim, kadın - erkek, köy - kent arasında olduğu kadar bölgeler arasında da eşitsizlik göstermektedir. Doğu bölgesindeki eğitimin diğer bölgelere oranla geriliği son derece somuttur. Bu dengesizlik hiç şüphesiz ki egemen güçlerin yıllardan beri halkımıza uyguladıkları ırkçı - şoven, asimilasyoncu politikalarından ayrı düşünülemez.

Gençliğin bu sorunu da şüphesiz ki, halkımızın diğer sorunlarından ayrı düşünülemez ve eğitim sisteminin bozukluğu ancak halkımızın diğer toplumsal sorunlarının çözümünü mümkün olacaktır. Yani sorunun kesin halli, halkımızın üzerindeki baskı ve sömürünün son bulmasında yatmaktadır. Çünkü, emekçi halkımızın emperyalizme, sömürgecilğe, faşizme ve feodal gericiğe karşı gelişen mücadelesi gençliğin tüm toplumsal mücadelesini de kapsamaktadır. Halkımızın geleceği olan gençliğin sorunları da, toplumun tüm alanlarındaki sorunları gibi demokratik halk iktidarında çözüme ulaşacaktır.

Kahrolsun Irkçı - Şoven, Asimilasyoncu Eğitim Uygulaması!

Kahrolsun Emperyalizm, Sömürgecilik, Faşizm ve Feodal Gerici!

Yaşasın Gençliğin Demokratik Eğitim Mücadelesi!

Yaşasın Halkımızın Özgürlük, Demokrasi Mücadelesi!

Devrimci Halk Kültür Derneği
DHKD

GERİCİ ANKARA VALİSİ GÖREVİNDEN ALINMALIDIR!

Emekçi kesimlerin, ilericilerin ve demokratların örgütlü mücade-

sinden endişe ve korku duyan burjuvazi, demokratik örgütlere kar-

şı yasa dışı uygulamalara başvur-
maktadır. Örgüt binalarına patla-
yıcı maddeler atmak, üyelerine sal-
dırılarda bulunmak, öldürmek gibi
baskı ve cinayetlerin arttığı bir dö-
nemde beklenen korku ve yılgın-
lık yaratılmayınca bu kez çalışma
imkanlarını ortadan kaldırıcı yön-
temlere başvurulmakta, demokra-
tik kitle örgütleri sahte gerekçe-
lerle kapatılmaktadır.

Daha önce TÖB-DER, TİM-
DER, TÜTED, DHKD, SGB gibi de-
mokratik kitle örgütlerini kapat-
ma kararı veren MC nin mutemet
adamı Ankara valisinin kapatma
kararları danıştaydan dönmesine
rağmen bay D. Yalçın yasa dışı uy-
gulamalarına devam etmekte hiç
bir sakınca duymamış, bu kez ay-
nı gerekçelerle TUS-DER, TUMAS
ve SGB'yi kapatmaya karar vermiş-
tir.

Bütün bu anti-demokratik uy-
gulamalar nereden gelirse gelsin i-
lericilerin demokratların ve genç-
liğin emperyalizme, sömürgecilige
ve faşizme karşı gelişen kararlı
mücadelesini engelleyemez. Onları
işçi sınıfından emekçi halkımızdan
yana olan mücadelesinde daha da
kararlı ve bilinçli kılacaktır.

BİSMİL'DE KOMANDO TERÖRÜ

Bölgemizde sistemli bir şekil-
de sürdürülen jandarma ve ko-
mando baskısı son günlerde bütün
şiddetiyle yoğunlaştırıldı. Siirt,
Muş ve son olarak ta Bismil'de sil-
lah, kanun kaçağı aramak baha-
nesiyle köylere baskınlar düzenlen-
mekte, köy meydanlarında halka
zulüm ve işkence yapılmaktadır.

23 Haziran tarihinde Bismil'in
Gunde İso, Gunde Abdi, Kehr ve
çevre köylerde «kaçak mahkum a-
rıyoruz», «silah arıyoruz» diyen ko-
mando birlikleri emekçi halkımıza
yapmadık işkence bırakmamışlar.
Operasyonlar sonucunda bir kişi
öldürülmüş, bir çok kişi yaralan-
mıştır. Yoksul köylülerin çoğu zu-
lüm ve işkenceden kurtulmanın
yolunu, parayla silah satın alıp
jandarmaya teslim etmekte bul-
muşlar.

Jandarma, komando baskınla-
rı, toplu katliamlar, zulüm ve iş-
kenceler halkımız için yeni değil-
dir. Halkımızın zulme, sömürüye,
her türlü gericiliğe karşı gelişen
devrimci-demokratik mücadelesi,
gerici sömürgeci güçlerin açık giz-
li örgütleriyle, resmi görevlileriyle
sahneledikleri tertipleri boşa çıkar-
arak yükselecektir.

MADEN-İŞ GREVİ İŞÇİ SINIFININ MÜCADELESİNE YENİ BOYUTLAR KAZANDIRIYOR

İşçi sınıfının en kapsamlı grevlerinden biri Madeni Eşya Sanayi
iş kolunda başlayan grevdür. 31 işyerinde 40 bine yakın işçinin ka-
tıldığı grev sayısal olarak ülkede uygulanan grevlerin en kapsamlı-
sıdır. Ayrıca bu işkolundaki grev, tekeli kesimin en güçlü örgütü
MESS'e karşı yürütülmektedir.

İşçi sınıfının en ileri sendikal örgütü olan DİSK'e bağlı MADEN - İŞ SENDİKASI ile MESS (Madeni Eşya Sanayi Sendikası) arasındaki sekiz ayı aşkın süren toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin sonucu uyuşmazlıkla bitince grev kaçınılmaz olarak kendisini dayattı. Özellikle DİSK ve ona bağlı olan Maden-İş Sendikasına saldırmayı kendisine hedef seçen MESS'e karşı verilen mücadele, işçi kesiminin en kararlı en bilinçli kesiminin bu kavgada büyük deneyimler sağlayacağı ve başarılı olacağı kuşkusuzdur.

Tekelci sermayenin bu işkolundaki en güçlü örgütü olan MESS işçi sınıfının ekonomik-demokratik mücadele örgütlerine saldırmak ve işçi sınıfını kazandığı mevzilerden geriletmek için sahip olduğu büyük maddi gücünü her alanda seferber ettiği görülmektedir. Burjuva gazetelerine verdiği sahife sahife ilanlarla «grevleri bir oyun, işçilerin ise bu oyunda fedai olarak kullanıldığı»nı yayarak malum burjuva propagandasıyla işçi kesiminde kararsızlık ve yılgınlık yaratmaya uğraşmaktadır. Bu tür safsatalara işçi sınıfının bilinçli kesiminin aldırmadığı, bu oyunlar karşısında daha da dayanışma ve birlik içinde davranacağını burjuvazinin çok iyi bilmesi gerekir.

Seçimlerden bir kaç gün önce başlayıp büyük bir kararlılıkla sürdürülmekte olan grevin başlama nedeni oldukça önemli: MESS'in Maden-İş karşısında dayattığı konuların başında «Grup Sözleşmesi» gelmektedir. Maden-İş'e bağlı 40'a yakın işyeri için birden ve aynı tip toplu iş sözleşmesi yapılması için direnmektedir MESS. Bu tür bir toplu sözleşmenin işçilerin aleyhine olacağı şüphesizdir. Ücretlerin ve kıdem tazminatlarının dondurulmasını beraberinde getiren bu sistemin kabul edilmesi elbetteki mümkün olmayacaktı. Maden-İş'in ücret, sosyal taleplerinin sağlanması ve DGM direnişi döneminde işten atılan işçilerin işlerine alınması doğrultusunda alınan grev kararı bugün yalnız Maden iş kolundaki işçileri değil, baskı ve sömürüye karşı olan tüm işçi sınıfını ve yandaşı olan emekçi yığınların sorununu olmuştur.

Büyük bir kararlılıkla ve bilinçle yürütülen grev işçi sınıfına önemli deneyimler kazandıracak, patronların ve onların iktidarlarının gerçek yüzü emekçilerin gözü önüne serilecek, işçi sınıfının gücü ve dayanışma bilinci birer savaş okulu olan grevlerde daha da pekişecektir.

Tüm ilericilerin, yurtseverlerin, demokratların ve baskı ve sömürüye karşı olan herkesin Maden-İş'in başlattığı bu onurlu mücadeleden kendilerine düşen sorumlulukla işçilerle birlik ve dayanışma içinde olmaları gerekir.

BESİN-İŞ AĞRI ŞUBE LOKALİNE PATLAYICI MADDE ATILDI

Geçtiğimiz günlerde işçi sınıfının ileri sendikal örgütü DİSK'e bağlı BESİN-İŞ sendikasının Ağrı şubesi Lokaline faşist komando bozuntuları tarafından patlayıcı madde atılmış, şube lokali ağır hasar görmüştür.

Gerici, halk düşmanı güçlerin yöredeki işçi hareketi içinde olumlu gelişmeler karşısındaki bu iğrenç saldırılarını BESİN-İŞ Ağrı şubesi ve diğer demokratik kuruluşlar yayınladıkları bildiriyle kınamışlardır. BESİN-İŞ Sendikası Ağrı şubesi, TÖB-DER Ağrı şubesi ve Ağrı Halk Kültür Derneğinin ortaklaşa yayınladıkları bildiri şöyledir:

HALKIMIZA

27 Haziran 1977 günü saat 03 sıralarında BESİN-İŞ AĞRI Şubesi Lokali patlayıcı madde konularak ağır hasara uğratılmıştır.

MC İktidarının yıkılmasıyla birlikte paniğe kapılan halk düşmanı gerici güçler gerçekleşmesi beklenen demokratik ortamı engellemek için çeşitli karanlık oyunlara başlamış bulunmaktadır...

İşçi ve Emekçi kitlelerin sendikal ve demokratik hareketini önlemek, demokrat ilerici, yurtsever ve Devrimci güçleri yıldırma için girişilen bu hareket ilk değildir, sonda olmayacaktır...

Sömürücülerin, soyguncu ve talancıların bu tertipleri, kışkırtma ve yıldırma oyunları ve girişimleri karşısında ilerici ve devrimci güçler sıkılmış bir yumruk gibi birlikte hareket edeceklerdir.

Biz bir avuç gözü dönmüş sermaye bekçisinin, halk düşmanı uşakların saldırılarından asla yılmadık.

Bu sermaye uşakları yaptıklarının hesabını mutlaka halkımıza vereceklerdir. Biz şehrimizi asla Faşist kudurganlara terketmeyeceğiz.

Halkımızın ekmeği, toprağı, eşit ve özgür geleceği için mücadelelerimiz her saldırı karşısında daha da çelikleşecek ve aşılmaz bir kale haline gelecektir.

Yalnız sermaye bekçileri şunu unutmasınlar, tertip ve kışkırtmalara gelmeyeceğiz. Ama onların halkımıza verecekleri hesap günü yakındır.

BESİN-İŞ şehrimizdeki işçi hareketinin yegane temsilcisidir. Onun için gerici halk düşmanları önce bu kuruluşu hedef aldılar. Bu iğrenç saldırı işçi sınıfına emekçi halkımıza faşistlerin duyduğu öfkenin bir belirtisidir.

EMEKÇİ HALKIMIZ :

Bu eli kanlı kudurganlar senin uyanmanı önlemek, kendi soygununu gizlemek ve seni sonuna kadar sömürmek için saldırılarda bulunmaktadırlar. Bu saldırılar senin eşit ve özgür geleceğin için mücadele veren ve bu uğurda hiçbir şeyini esirgemeyen ilerici, yurtsever, devrimci öğretmenlere, gençliğe ve sendikacılara yapılmaktadır.

İşçi Kardeşler :

Şehrimizdeki sendikal ve ilerici hareketi önlemek için sermaye uşakları vasıtası ile kanlı tertiplerini genişletmek için yeni planlar uygulanmaya başlanmıştır...

Kardeşler :

Faşizmin bu kışkırtı ve yıldırımlarına karşı bir yumruk gibi karşı duracağız. İşçi ve emekçi halkımızın aydın geleceği için mücadelemizi her geçen gün yoğunlaştıracacağız. Devrimci ve ilerici güçler faşizme karşı birlik ve dayanışmasını şehrimizde pekiştirmektedir. İşte budur soyguncuların ve sömürücülerin telaşı. Bu saldırı tüm emekçi halkımıza yapılmıştır. Bunu şiddetle ve nefretle kınıyor. Görevlilerin suçluları en kısa zamanda yakalamaları için gerekli önlemleri almalarını bekliyoruz...

**KAHROLSUN HALK DÜŞMANI GERİCİ FAŞİST GÜÇLER
YAŞASIN İŞÇİ VE EMEKÇİ HALKIMIZIN YİĞİT MÜCADELESİ**

Besin-İş Ağrı Şubesi   TÖB-DER Ağrı Şubesi   Ağrı Halk Kültür Der.

TÜSTAV

özgürlük
yolu yayınları

BAZİL NİKİTİN

Kürtler

SOSYOLOJİK VE TARİHİ İNCELEME

CİLT: I

25 Lira

KEMAL BURKAY

Sosyal Emperyalizm Sorunu ve Türkiye'de Maocu Akım

2. Baskı

12,5 Lira

C. ALADAĞ

MİLLİ MESELE ve Doğuda Feodalizm-Aşiret

15 LİRA

EREB ŞEMO

Kürt Çoban Şivanê Kurd

25 LİRA

özgürlük
yolu aylık siyasi dergi

TÜSTAV

10 Lira